

WORLD LEADERSHIP ALLIANCE
CLUB DE MADRID

ဒီမိုကရေစီ အသွင်တူ့ပြောင်းခြင်းများ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များထံမှသင်ယူခြင်း

Democratic
Transitions:
Learning from World Leaders

Edited by
Sergio Bitar &
Abraham F. Lowenthal

ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သဘောထားအမြင်များသည် International IDEA, ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) နှင့် Club de Madrid တို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်အတွက် နိဒါန်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များမှလွဲ၍ ကျန်အရေးအသားများကို International IDEA မှ ထုတ်ဝေသည့် Democratic Transitions: Conversations with World Leaders (Johns Hopkins University Press, 2015, ISBN 978-1-4214-1760-8) စာအုပ်မှ အခန်းအချို့ကို ကောက်နုတ်ပြီးတိုက်ရိုက်မြန်မာပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ International IDEA က ဘာသာပြန် စာမူအရေးအသား မှန်၏။ မမှန်၏ဆိုသည်ကို စစ်ဆေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မရှင်းလင်းပါက မူရင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်မူကိုသာ အတည်ယူအပ်သည်။ ဤဘာသာပြန်စာမူများတွင် စပိန် အခန်းအတွက် မြင့်သူကဘာသာပြန်ပြီး ကျန်အခန်းများကို ထူးလွင်မျိုးက ဘာသာပြန်ပါသည်။ မြန်မာပြန်စာမူကို စာပြင်နှင့်တည်းဖြတ်သူမှာ လှိုင်မြတ်ဖြစ်သည်။

International IDEA
Strömsborg, SE-103 34
Stockholm, Sweden
Tel: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Website: www.idea.int

International IDEA Myanmar
68B Sayar San Road
11201, Bahan Township
Yangon, Myanmar
Fax: +95-1-556692
Email: info-myanmar@idea.int

Club de Madrid
Palacio del Marqués de Cañete
Calle Mayor, 69, Planta 1
28013 Madrid, Spain
Tel: +34 911 548 230
Email: clubmadrid@clubmadrid.org

စာအုပ်အတွင်းပြင်ဆင်မှုနှင့် အဖုံးဒီဇိုင်း- မြင့်စိုးဦး
ISBN: 978-91-7671-033-3

မာတိကာ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် အမှာစာ	i
(ဗိုဟာမက် မွန်ဆက်ဖ် မာဇူကီ၊ တူနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံသမ္မတဟောင်း)	
မြန်မာဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် အမှာစာ	v
ဟော့ဟဲ ဘာလာဒါရက်စ်၊ International IDEA Myanmar ၏ မစ်ရှင်ခေါင်းဆောင် ရိုလန်ကိုဘီးယား၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂ သံအမတ်ကြီး ကလီမင့် ဝက်စ်တန်ဒရောပ်၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ Club de Madrid	
အင်္ဂလိပ်ဘာသာတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် နိဒါန်းစကား	vii
အိပ်လားတေမေး၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး International IDEA	
စာရေးသူ Sergio Bitar နှင့် Abraham F. Lowenthal တို့၏ အမှာစာ	xi
အခန်း-၁။ ။ ချီလီနိုင်ငံ	
ချီလီနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်သောအသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂
နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် အပြင်းအထန်ကွဲလွဲမှုမှသည် တည်ငြိမ်သည့် ဒီမိုကရေစီသို့ ရေးသူ - Genaro Arriagada	
ချီလီသမ္မတ (၁၉၉၀-၉၄) ပါထရီဆီယို အဲလွင်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၇
သမ္မတ ပါထရီဆီယို အဲလွင်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၉
ချီလီသမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ် (၂၀၀၀-၂၀၀၆) ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၃၇
သမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၃၉
ချီလီ အချိန်ပြမျဉ်း.....	၇၄
ချီလီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်စာတမ်းများအညွှန်း	၈၀
အခန်း-၂။ ။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ	
အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီး- ပြဿနာများ၊ အလားအလာများနှင့်	၈၄
ကျန်ရှိဆဲစိန်ခေါ်မှုများ ရေးသူ- Bahtiar Effendy, State Islamic University Jakarta and Mutiara Pertiwi, State Islamic University Jakarta	
အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ (၁၉၉၈-၁၉၉၉) ဘီဂျေ၊ ဟာဘီဘီ၏ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၀၂
ဘီဂျေ၊ဟာဘီဘီနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း	၁၀၄

အင်ဒိုနီးရှား အချိန်ပြုမျဉ်း ၁၃၁
 အင်ဒိုနီးရှားအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း..... ၁၃၇

အခန်း-၃။ ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင်၏ 'ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု'၊ 'ဒုက္ခရောဂါပြင်းပွားနေသောအသွင်ကူးပြောင်းမှု' ၁၄၂
 'ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး'။
 ရေးသူ- Mark R. Thompson, City University of Hong Kong
 ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ (၁၉၉၂-၁၉၉၈) ဖိဒယ်လ် ဗွီ၊ ရာမိုစ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း ၁၅၈
 သမ္မတဖိဒယ်လ်ရာမိုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ၁၆၀
 ဖိလစ်ပိုင် အချိန်ပြုမျဉ်း ၁၈၇
 ဖိလစ်ပိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း..... ၁၉၃

အခန်း-၄။ ။ ပိုလန်နိုင်ငံ

ပိုလန်၏အံ့မခန်းအတွေ့အကြုံ-ဆန္ဒပြပွဲများ၊ ဖိနှိပ်မှုများ၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊ ၁၉၈
 ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် မြေလိမ်မြေကောက်နိုင်ငံရေး
 ပိုလန်သမ္မတ (၁၉၉၅-၂၀၀၅) အာလက်ဆန်းဒါး ခွာညွှပ်စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း ၂၁၄
 သမ္မတ ခွာညွှပ်စကီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ၂၁၆
 ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၉-၁၉၉၁) တာဒေ့ရ် မာဇီဗယဲ့စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း ၂၅၃
 ဝန်ကြီးချုပ် တာဒေ့ရ် မာဇီဗယဲ့စကီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ၂၅၅
 ပိုလန် အချိန်ပြုမျဉ်း ၂၇၃
 ပိုလန်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်အညွှန်း..... ၂၇၉

အခန်း-၅။ ။ စပိန်နိုင်ငံ

စပိန်နိုင်ငံ၊စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု ၂၈၄
 ရေးသူ-ချားလ်စ် ပါဝဲလ်၊ Elcano Royal Institute
 စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၂-၁၉၉၆) ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း ၂၉၇
 စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ၂၉၉
 စပိန် အချိန်ပြုမျဉ်း ၃၃၂
 စပိန်နိုင်ငံအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း ၃၃၆

အခန်း-၆။ ။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ၃၄၀
အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ
ရေးသူ- Georgina Waylen (နိုင်ငံရေးဘာသာရပ် အမျိုးသမီးပါမောက္ခ၊
University of Manchester)

အခန်း-၇။ ။ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ - အနာဂတ်ကိုပုံဖော်ရန်... ၃၉၆
နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထံမှ သင်ယူလေ့လာခြင်း။
ရေးသူ- Abraham F. Lowenthal နှင့် Sergio Bitar

International IDEA၊ Club de Madrid နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) ၄၄၆
တို့အကြောင်း
စာတည်းများနှင့် ဝိုင်းတော်သားများအကြောင်း..... ၄၅၀

အာဏာရှင်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများနှင့် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ၄၅၄
တည်ဆောက်ခြင်းဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖွယ်ရာ
လက်ရွေးစင် (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) စာစုစာရင်း

အခန်း (၆)

ဒီမိုကရေစီ

**အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင်
ပါဝင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီး
တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ**

ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ

Georgina Waylen ရေးသည်။

အတိုကောက်ဝေါဟာရများ

ANC	အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက် (တောင်အာဖရိက)
NGO	အစိုးရမဟုတ်အဖွဲ့အစည်း (မြန်မာ)
PCA	People's Consultative Assembly (အင်ဒိုနီးရှား တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်)
PSOE	Partido Socialista Obrero España (စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီ-စပိန်နိုင်ငံ)
NETRIGHT	အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကွန်ဂရက် (ဂါနာနိုင်ငံ)
SERNAM	Servicio Nacional de la Mujer (နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအမျိုးသမီးများ၏ဝန်ဆောင်မှု၊ ချီလီနိုင်ငံ)
UDF	ညီညွတ်သောဒီမိုကရေစီတပ်ဦး (တောင်အာဖရိက)

မိတ်ဆက်

အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးမှသည် ပိုပြီးဒီမိုကရေစီဆန်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးသို့ အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အဓိကကျသည့် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားသူများပါဝင်ခဲ့သည့် အခန်းကဏ္ဍကို ဤအခန်းတွင် သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။ အမျိုးသမီးအစုအဖွဲ့ပေါင်းစုံ၏ နိုင်ငံရေးအရပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အဓိကကျသည့် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားသူများက မြှင့်တင်ပုံ၊ ထောက်ခံအားပေးပုံကို ဤအခန်းတွင် ဆန်းစစ်ထားသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် ကျားမ တန်းတူညီမျှမှုကို ထိုအမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက မြှင့်တင်အားပေးခဲ့ပုံကို ဆန်းစစ်ထားသည်။ Democratic Transitions စီမံချက်တွင် ဆန်းစစ်ထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် 'အောင်မြင်ခဲ့သည်' ဟုအကျယ်အပြန့်ယူဆထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းအသွင်ကူးပြောင်းမှုများ၏ ကျားမလူမှုရေးရာ ရလဒ်များအရမူ လွန်စွာကွဲပြားခြားနားနေသည်။ ကျားမ လူမှုရေးရာရလဒ်သည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို အစဉ်အလာ ဆန်းစစ်လေ့လာသူတော်တော်များများက လျစ်လျူရှုခဲ့သည့် မျက်နှာစာတစ်ခုဖြစ်သည်။ စင်စစ်အသွင်ကူးပြောင်းမှုအသီးသီး၏ ကျားမလူမှုရေးရာ မျက်နှာစာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်ဆိုပါက အသွင်ကူးပြောင်းမှုတစ်ခုလုံး အကျိုးဝင်သည့်

အောင်မြင်မှုကို သီးခြားအကဲဖြတ်ဆန်းစစ်မှု ပြုနိုင်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။^၁ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ IDEA ၏ Democratic Transitions စီမံချက်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့်ခေါင်းဆောင်များအား လုံးမှာအမျိုးသားများဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများပြီးပြီးချင်းကာလတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ အစိုးရအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုအမျိုးသမီးအနည်းငယ် (ဖိလစ်ပိုင်မှ ကိုရီ အကွီနို [ယခုကွယ်လွန်] နှင့် အင်ဒိုနီးရှားမှ မိဂါဝတီ ဆူကာနိုပူ ထရီတို့လိုခေါင်းဆောင်များ) သည်၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် သို့မဟုတ် (ကျား၊မလူမှုရေးရာအရ ဆက်နွယ်မှုရှိသော သို့မဟုတ်မရှိသော) ပါတီအဆက်အစပ်များသက်သက်ကို အခြေခံပြီးရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံကြရသူများမဟုတ်ပါ။ ယခင်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုကလည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်။ သို့တိုင် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကဲ့သို့ပင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် ကျား၊မလူမှုရေးရာခွဲခြားမှုရှိနေသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများထဲတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများက ကွဲပြားသောအခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များက အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများကို ကွဲပြားသောသက် ရောက်မှုများရှိသည်။^၂ အမျိုးသမီးများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအများအပြားတွင် ထူးခြားအရေးပါသည့်နေရာမှပါဝင်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏ ကြိုးပမ်းမှုများသည် အမျိုးသမီးများကို မျက်နှာသာပေးမည့် ရလဒ်များအဖြစ်သေချာစေရေးအတွက် အားထုတ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အောင်မြင်မှုဒီဂရီတစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူကြပေ။ အောင်မြင်မှုဒီဂရီကွဲလွဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ အမျိုးသမီးများစုဖွဲ့မှု၏အရေးပါမှု၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၊ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့မှ မဟာမိတ်များ ပါဝင်သည့်ကျယ်ပြန့်သောညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့များကို အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက တည်ဆောက်နိုင်စွမ်း၊ ၎င်းတို့၏ အရေးကိစ္စများကို တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ပီပီပြင်ပြင် ဆက်စပ်ပုံဖော်နိုင်စွမ်းတို့ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် အပြုသဘောဆောင်သည့် ကျား၊မ ရေးရာမတူကွဲပြားမှု ရလဒ်များသေချာစွာဖြစ်ပေါ်လာစေရန် တက်ကြွစွာကြိုးပမ်းသည့် အမျိုးသမီးများစွာသည် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့်အခါ သမ္မတဖြစ်ကုန်ကြသည့် အမျိုးသားများ၏ အတွင်းစည်းများ သို့မဟုတ်နိုင်ငံရေးပါတီများတွင်သာ (ဤအခင်းအကျင်းများနှင့်နီးစပ်ပတ်သက်မှုရှိသဖြင့်) တက်ကြွစွာပါဝင်နေခြင်းမဟုတ်ပါ။ လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများ၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများ၊ ပညာရပ်နယ်ပယ်များတွင်လည်း တက်ကြွစွာပါဝင်နေကြပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏

အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင်ပါဝင်သည့် အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ရေးသားတင်ပြမှုများ တွင်အခြေခံထားသည့် ဤလေ့လာချက်တွင် ထင်ရှားသည့်အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူအချို့ ကိုတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားသည်။ ၎င်းတို့ အသုံးပြုခဲ့သည့် မဟာ ဗျူဟာများနှင့် ထိုမဟာဗျူဟာများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုအကဲဖြတ်နိုင်ရန် တွေ့ဆုံမေးမြန်း မှုများကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

'အာရပ်နွေဦး' နှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှဖြစ်ရပ်များ၏အကျိုးဆက်အဖြစ်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကို ယနေ့ခေတ်တွင် တစ်ကျော့ပြန်စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ ကနဦးလေ့လာချက်အရ အသစ်ဖြစ် ပေါ်လာသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများစွာသည် ဟိုးတစ်ချိန်က အမျိုးသမီးထု၏တက်ကြွလှုပ် ရှားမှုနှင့် နောက်ဆက်တွဲဖြစ်လာသည့်ချန်လှုပ်ခံရမှုပုံစံများ ထပ်တလဲလဲဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဟု ထင်ရသည်။ ဥပမာ အီဂျစ်နှင့် တူနီးရှားနိုင်ငံများတွင် အာဏာရှင်အစိုးရများကိုဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့သည့် ဆန္ဒပြပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် (အစောဆုံးအသွင်ကူး ပြောင်းမှု များတွင်ဖြစ်ခဲ့သလို) အမျိုးသမီးတစ်ဦးစ နှစ်ဦးစသာ 'အုတ်မြစ်ချရွေးကောက်ပွဲများ'တွင်ရွေး ချယ်ခံရခြင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့တွင်ပါဝင်လာခြင်း၊ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များတွင် ခန့်အပ် ခံရခြင်းတို့ရှိသည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်၊ ၂၀၁၂ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲနှင့် မွတ်ဆလင်ညီရင်းအစ်ကိုအသင်းမှ သမ္မတကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ တွင် စစ်တပ်ကဖယ်ရှားမှုတို့ကြားကာလတွင် ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းမှုနည်းသည့် ရပ်ရွာအသိုင်း အဝိုင်းနှင့်ဘာသာရေးနယ်ပယ်ကြားတွင် နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် အပြင်းအထန်ကွဲလွဲမှုများဖြစ် ပေါ်လာခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ကျားမရေးရာ မတူ ကွဲပြားမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းမရှိသည့် အခြေခံဥပဒေကိုအတည်ပြုခဲ့သည်။ အိမ်ထောင်ပြုရန် အနိမ့် ဆုံးအသက်အရွယ်သတ်မှတ်ချက်ကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများကို သိသိသာသာရိုက်ခတ်သည့်မူဝါဒ များကို အကြံပြုခဲ့ခြင်းတို့ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များက အမျိုးသမီးများ ခြိမ်းခြောက်ခံရဖွယ် ရှိနေသည်ကိုညွှန်းဆိုနေသည်။ (ဘာသာရေး ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် လူမှု ရေးစည်းမျဉ်းများကိုချိုးဖောက်ခြင်းကြားတွင် ကန့်သတ်ချက်မထားရှိသည့်) ရှာရီယာ မွတ် ဆလင် ဘာသာရေးဥပဒေကို အတင်းအကျပ်ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးစားမှုများကြောင့် တစ်ချိန်တုန်းက တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ထက်များသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ယနေ့ခေတ်အမျိုးသမီး များရင်ဆိုင် လာရသည်။

IDEA ၏စီမံချက်တွင်အကြီးဝင်သည့်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများအတွင်းအမျိုးသမီးတက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများ၏ အတွေ့အကြုံကို ဤလေ့လာချက်တွင် ဆန်းစစ်ထားသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ တန်းတူညီမျှမှုကို လိုလားမှုပြုသည့် (အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ၊ မူဝါဒနှင့်စီမံကိန်းအပြောင်းအလဲ များအပါအဝင်) ရလဒ်များကိုရရှိစေရန် အချို့က ဘာကြောင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး အချို့ကဘာ ကြောင့်မဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် ထိုသို့ဆန်းစစ်ကြည့်ခြင်းဖြစ်သည်။

များမြောင်ရှုပ်ထွေးလှသည့် ရလဒ်များကို ရှင်းပြနိုင်ရန် အမျိုးသမီးများ၏လှုပ်ရှားမှုများ၊ အင်စတီကျူးရှင်းအဆောက်အအုံများနှင့် ၎င်းတို့၏ အပြန်အလှန်ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုများကို ဆန်းစစ်ခြင်းထက်ပိုသည့် ပမာဏကျယ်ပြန့်သော ဆန်းစစ်လေ့လာမှုများလိုသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ လှုပ်ရှားမှုများ၊ အင်စတီကျူးရှင်းအဆောက်အအုံများနှင့်ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုများသည်ကျား၊မ ရေးရာမတူကွဲပြားမှုနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ရေးသားတင်ပြမှုများစွာ၏အစောပိုင်းက အဓိကထားလေ့လာမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုမတိုင်ခင်ရှိခဲ့သည့် အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်ရေး၏ သဘောသဘာဝမှထွက်ပေါ်လာသည့် (အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ သက်ဝင်လှုပ်ရှားမှုနှင့်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုပြီးတစ်ခုဖြစ်ပျက်မှုများမှ ထွက်ပေါ်လာသည့်) အခွင့်အလမ်းများ၊ အကန့်အသတ်များကို မိမိတို့အကျိုးအမြတ်ဆန်းစစ်ဖို့လိုသည်။ လူတန်းစား၊ မျိုးနွယ်၊ လူမျိုး၊ လိင်အလိုက် ကွဲပြားသွားသည့် အမျိုးသမီးအစုအဖွဲ့အမျိုးမျိုးကို အပြောင်းအလဲများက သက်ရောက်မှုများကိုလည်း ကြည့်ဖို့လိုသည်။

၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များမှ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များအထိဖြစ်ပွားခဲ့သည့် 'တတိယလှိုင်း' အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ၏ အခင်းအကျင်းကို ဤအခန်းတွင် ဆန်းစစ်လေ့လာထားသည်။ အချို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုများက မြန်ဆန်လှသည်။ အချို့က တမေ့တမောကြာသည်။ အချို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် တရားဝင်သဘောတူညီချက်များရကြသည်။ အချို့ကမရကြ။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်ပြီးသားနိုင်ငံများတွင် ထပ်ဖြစ်သည့်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများလည်းရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် နည်းယူစရာ ဒီမိုကရေစီအတွေ့အကြုံမရှိသလောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ အချို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုများက လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အပယ်ခံအစုအဖွဲ့များ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကိုအလေးထားသည့် နောက်ခံအခြေအနေတွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်။ ထိုအသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်ရပ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လူထုစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုဒီဂရီအမျိုးမျိုးပါဝင်နေသည်။ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်သည့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများထင်သာမြင်သာရှိမှုသည်လည်း ရေချိန်အနိမ့်အမြင့်များရှိသည်။ ဖြစ်ရပ်သုံး လေးခုလောက်တွင်သာ ကျား၊မ လူမှုရေးရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို အသွင်ကူးပြောင်းမှုအလွန်တွင် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသည့်အစိုးရ၏ စာနာနားလည်ပေးခြင်းက အရေးကြီးသည့်နေရာမှပါဝင်တတ်သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင်မူ အသွင်ကူးပြောင်းမှုက လက်ငင်းအောင်မြင်မှုများကိုဆောင်ကျဉ်းလာတတ်သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင်မူ လက်ငင်းအောင်မြင်မှုက တော်တော်နဲ့ဖြစ်ပေါ်မလာတတ်ပေ။ အစောပိုင်းရလာသည့် အောင်မြင်မှုများ ဆုတ်ယုတ်သွားတတ်ခြင်းသည်လည်း ထူးခြားဖြစ်စဉ်မဟုတ်ပဲ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်သာဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ရလဒ်များသည် အမျိုးသမီးများချဉ်ခြင်းတပ်သော အောင်မြင်မှုများအဖြစ်ပေါ်ပေါက်မလာခြင်းကြောင့် ထိုရလဒ်များသည် ဣတ္ထိယဝါဒီများအတွက် မုန်းချက်နှင့်နမ်းထွက်မကိုက်ဖြစ်လာသည်ကများလာသည်။ ထိုသို့ထင်ထားသလိုဖြစ်မလာခြင်းများကြောင့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် အမျိုးသမီးများကို ယေဘုယျအားဖြင့် သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက်စိတ်ပျက်လက်ပျက်ဖြစ်စေခဲ့

သဖြင့် ဒီမိုကရေစီကပေးလိုက်သည့် ကတိကဝတ်အတိုင်း ဖြည့်ဆည်းမှုမရကြဟု ကောက်ချက် ဆွဲလာကြသည်။

ချီလီနိုင်ငံ၏အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် အောင်မြင်မှုရော လုပ်သလောက်ခရီးမရောက်ခြင်း အတွက် ဥပမာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များတွင် ပီနိုချေးကိုဆန့်ကျင်သည့် ကျယ်ပြန့်သောလှုပ်ရှားမှုတွင် အမျိုးသမီးများ၏ စနစ်တကျစုဖွဲ့ထားသော အဖွဲ့များက အရေးကြီးသည့်နေရာမှပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူထုလူတန်းစားအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးဦးရေအများအပြားပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုအမျိုးသမီးများ အားလုံးသည် ကုတ္တီယ ဝါဒီများမဟုတ်ကြသလို လက်ဝဲနိုင်ငံရေးအုပ်စုမှလည်းမဟုတ်ကြပေ။ⁱⁱⁱ အမျိုးသမီးများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရ နိုင်ငံရေးအမြင်မျှတသည့် လက်ဝဲအုပ်စုညွန့်ပေါင်း ၏ကြေညာစာတမ်းတွင်ပါရှိလာစေရန် ၁၉၈၉ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် အမျိုးသမီးတက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများစုဖွဲ့ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရသစ်တက်လာပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့် ရောက်သည့် ဝန်ကြီးဌာနအဆင့် အဖွဲ့အစည်း SERNAM ကိုတည်ထောင်လိုက်သည့်အခါ မျှော် လင့်ချက်များမြင့်တက်သွားသည်။ သို့သော်အခြားအသွင်ကူး ပြောင်းမှုဖြစ်စဉ်များနှင့်မတူသည် က အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်မရှိသည့်အပြင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအပြီး ပထမ ဆယ်နှစ်တွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများစွာသည် အောင်မြင်အောင်လုပ်ရန် ပိုပြီးခက်ခဲလာသည်ကို ကြုံလာရသည်။ ဥပမာ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများတွင် ကွာရှင်းပြတ်စဲမှုသည် တရားဝင်သော်လည်း ချီလီတွင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်မတိုင်ခင်အထိ တရားမဝင်သေးပေ။^{iv} တောင်အာဖရိက၏ အတွေ့ အကြုံကတော့ ချီလီ၏အတွေ့အကြုံနှင့်မတူပါ။ တောင်အာဖရိကတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှု အလွန်ကာလရောက်သည်နှင့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ လိုချင်သည့် ရည်မှန်းချက် များရရှိခဲ့သည်ဟုယူဆရသည်။ ထိုရည်မှန်းချက်များထဲတွင် အမျိုးသမီးများ၏ မျိုးဆက်ပွား အခွင့်အရေးနှင့်ဆက်နွှယ်သည့် ကျား၊မလူမှုရေးရာ မူဝါဒများလည်ပတ်ဆောင်ရွက်ပုံနှင့် မူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပါဝင်သည်။^v တောင်အာဖရိကတွင် လွှတ်တော်သို့ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခံရသည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက်အလွန်များပြားသည်။ အခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ကျား၊မရေးရာ တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အပိုဒ်များပါဝင်လာသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးတက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအသိသီးတွင် အခွင့်အလမ်းနှင့်စိန်ခေါ်မှုမျိုးစုံ၊ အင်စတီ ကျူးရှင်းအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များကိုကြုံရ သည်။ ထိုသို့ကြုံရခြင်းကြောင့် အချို့ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပေါ်ပေါက်လာသလို ယောက်ပျက် သွားသည်များလည်းရှိသည်။ အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများနှင့် ယင်းစိန်ခေါ်မှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် နောက်ခံအခြေအနေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ အသုံးပြု ခဲ့သည့် မဟာဗျူဟာများကို ဤအခန်းတွင် စူးစမ်းလေ့လာထားသည်။ ဒီမိုကရေစီနှင့် ကျား၊မ ရေးရာတန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံတကာ၏ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ ၏ အရေးပါမှုကိုလည်း ဤအခန်းတွင် မီးမောင်းထိုးဖော်ပြထားသည်။

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များနှင့် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်းက စိန်ခေါ်မှုများသည် ယနေ့ခေတ်၏ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ထူးခြားအရေးပါသည့်အသွင်ဖြင့် ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲ အဆုံးသတ်သွားပြီးနောက် ပထဝီနိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေအပြောင်းအလဲများ၊ နိုင်ငံတော် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်ကျဆုံးသွားခြင်းတို့သည် လက်ဝဲနှင့် လက်ယာနိုင်ငံရေးအုပ်စုတို့ကြားက အိုင်ဒီယောလော်ဂျီသဘောတရားရေး စိတ်ဝမ်းကွဲမှုကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်သည်။ တန်းတူ ညီမျှမှု မရှိခြင်း ရေချိန်အနိမ့်အမြင့်များကို ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းခေါ် ကမ္ဘာ့ပြုဖြစ်စဉ်က ရိုက်ခတ်ခဲ့သည်။ (အစိုးရစွက်ဖက်မှုလျော့ကာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမရှိသော၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လွတ်လပ်စွာ ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ရှိသော ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံးခြင်းဟူသည့်) နီယိုလစ်ဘရယ် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများက တိုင်းပြည်အစိုးရ၏အခန်းကဏ္ဍကို လျော့ချပစ်လိုက်သည်။ အမျိုးသမီးများအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် အကျိုးဆက်များဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ 'အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးစစ်' ကြောင့်ပြောင်းလဲသွားသည့် လုံခြုံရေးပတ်ဝန်းကျင်သည် စစ်ဘောင်ချဲ့ခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးဘောင်ချဲ့ခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အစောပိုင်းအသွင်ကူး ပြောင်းမှုများတွင် လက်ဝဲအုပ်စု၊ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက် နိုင်ငံရေးသက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ၊ ပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးကျင့်စဉ်များဖြင့်ဆက်နွယ်မှုများပေါ်တွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအများစုက အားပြုခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ စပိန်ဆိုရှယ်လစ် ကာလိုတာ ဘက်စတယ်လိုသည် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်နေထိုင်စဉ်ဆီမွန်ဒီဘိုးဗွား၏စာပေလက်ရာများနှင့်မိတ်ဆက်ခံခဲ့ရသည်။ ချီလီကုက္ကိုဝါဒီတက်ကြွလှုပ်ရှားသူနှင့် ဆိုရှယ်ပါတီဝင်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အာဒရီ ယာနာ မူနော့က ဩစတြီးယားနိုင်ငံတွင် ပြည်ပရောက်အဖြစ်နေထိုင်စဉ် သူမ၏ 'နိုင်ငံရေးအသွင်ပြောင်းလဲခြင်း' ကိုထုတ်ဖော်ပြောကြားဖူးသည်။ မူနော့သည် 'ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ၏ မှတ်တမ်း-လီနင်ဝါဒီအုပ်စု' မှလာသူဖြစ်သော်လည်း ဥရောပရှိ ကုက္ကိုဝါဒီ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ' နိုင်ငံရေးကို အခြားနည်းလမ်းဖြင့်လုပ်ဆောင်နည်းကို စတင်နားလည်လာခဲ့ပြီး မှတ်တမ်းလီနင်ဝါဒကိုစွန့်လွှတ်ခဲ့သည်။' ချီလီသို့ပြန်ရောက်သည့်အခါ 'နိုင်ငံရေးအမြင်သစ်၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏နေရာ၊ အဆင့်အတန်း၊ရပ်တည်ချက်တို့အတွက် အမြင်သစ်ဖြင့် ပြည်ပမှပြန်လာသည့် အမျိုးသမီးများနှင့် အတူစနစ်တကျ စတင်စုဖွဲ့လုပ်ကိုင်လာခဲ့သည်။'

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပေကျင်းမြို့တော်၌ကျင်းပသည့် ကုလသမဂ္ဂအမျိုးသမီးကွန်ဖရင့်သည် နိုင်ငံတကာအမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု၏ မြင့်မားသည့်ရေချိန်ကိုပြသည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သည်။^{၁၆} ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းရောက်သည့်အခါ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကို လူ့အခွင့်အရေးအဖြစ် ပုံဖော်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများကိုအကြမ်းဖက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်ခြင်းတို့တွင် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများက အောင်မြင်မှုရရှိလာကြသည်။ ထိုသို့ အောင်မြင်လာခြင်းကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင်ပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ ကျား၊မလူမှုရေးရာတောင်းဆိုမှုများသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေး

ခဲ့သည်ဟု အလေးထားပြောဆိုရန် ပိုမိုလွယ်ကူလာခဲ့သည်။ အချို့သော အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်များတွင် တိုင်းပြည် အစိုးရ၏အကြမ်းဖက်မှုကို အဆုံးသတ်ရန် အရေးဆိုလှုပ်ရှားသည့် ဒီမိုကရက်တစ်အတိုက်အခံတို့တွင် ကူညီပံ့ပိုးမှုများပါဝင်လာကြသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုချိတ်ဆက်လိုက်ခြင်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအလွန်ဒီမိုကရေစီများစွာ၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျား၊မလူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များပါဝင်လာစေခဲ့သည်။^{vii} ဆန့်ကျင်ဘက် အနေဖြင့် အရှေ့ဥရောပနှင့် ဗဟိုဥရောပရှိ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် 'ကျားမတန်းတူညီမျှမှု' ရှေ့တန်းတင်သော ဆိုရှယ်လစ်စနစ်၏ မူဝါဒများစွာ ကိုဖျက်သိမ်းပစ်ခြင်း၊ လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်ဦးရေအချိုးကို ဖျက်သိမ်းပစ်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်ကို အပြင်းအထန်ကန့်သတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများနှင့် နိုင်ငံတော်မှရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သော နေ့ကလေးထိန်းဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ဆုံးရှုံးကြသည်။^{viii} ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆကို လက်ခံနိုင်စွမ်းသည် ပျက်စီးယိုယွင်းသွားခဲ့ပြီဖြစ်၍ ယနေ့ခေတ် ကူညီပံ့ပိုးမှုများသည် အကန့်အသတ်သစ်များကို ရင်ဆိုင်လာရသည်။ သို့သော် (မျိုးဆက်ပွားခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတိုးတက်လာခြင်းကဲ့သို့) ကျား၊မ လူမှုရေးရာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုအစီအမံများကို ဆန့်ကျင်မှုများတိုးပွားလာခြင်းနှင့်လည်း ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ရင်ဆိုင်ရာလာရသည်။ ထိုအစီအမံများကို ဆန့်ကျင်မှုသည် အထူးသဖြင့် လက်ယာနိုင်ငံရေးအုပ်စုနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများစွာထံမှ ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ် မျက်မှောက်ခေတ် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများစွာတွင် အမျိုးသမီးတို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ လှုပ်ရှားမှု၊ ခန္ဓာပိုင်စိုးမှုတို့ကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များကို အလွန်ပင်အငြင်းပွားစရာကောင်းသော ကိစ္စများအဖြစ် မှတ်ယူလာကြသည်။ အထူးသဖြင့် တင်းကျပ်သောဘာသာရေးဝါဒီတို့၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများ အကြီးအကျယ်လွှမ်းမိုးသည့် နေရာဒေသများတွင် အငြင်းပွားကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကျိုးကြောင်းဆက်နွယ်မှုပုံစံများသည် အစောပိုင်းအသွင်ကူးပြောင်းမှုများ၏ ကျားမလူမှုရေးရာ ရလဒ်များတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများစွာကို ရှင်းပြနိုင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုတစ်ခုချင်းစီကို ဆန်းစစ်လေ့လာကြည့်ပါ။ ထိုသို့ လေ့လာကြည့်လျှင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ ကိုင်စွဲခဲ့ကြသည့် မဟာဗျူဟာများနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအသီးသီးရှိ နိုင်ငံရေးအခွင့်အလမ်းဖွဲ့စည်းပုံတို့ကိုတွေ့ကြရမည်။ ထိုနိုင်ငံရေးအခွင့်အလမ်းနှင့်မဟာဗျူဟာများသည် အခြေခံဥပဒေ၊ ရွေးကောက်ပွဲအစိုးရဥဒ္ဒါနဆိုင်ရာများ၊ မူဝါဒအခင်းအကျင်းများတွင် ကျား၊မ လူမှုရေးရာရလဒ်များ၏ပမာဏကို သိရှိနားလည်စေရန် အထောက်အကူပြုသည်။ အဆိုပါကျိုးကြောင်းဆက်နွယ်မှုပုံစံများသည် ယခင်က အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ၏ အမျိုးသမီးများ၏တွေ့ကြုံခံစားမှုက အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကို မည်သို့ရိုက်ခတ်သနည်းဟု အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်နိုင်စေသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ၏ လက်ရှိနှင့်နောင်အနာဂတ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကို သက်ရောက်မှုများကိုလည်း အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်နိုင်စေသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင်ပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ

ဤအခန်းတွင်ပါရှိသည့် ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် အာဏာရှင်အစိုးရများကို ပြည်သူတစ်ရပ် လုံးကဆန့်ကျင်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် တက်ကြွပြီးထင်သာမြင်သာရှိစွာ အမျိုးသမီးများပါဝင် ခဲ့ကြသည်။ (ဖိလစ်ပိုင်မှ 'ပြည်သူ့အာဏာ' လူထုဆန္ဒပြပွဲများကဲ့သို့) လူထုဆန္ဒပြပွဲကြီးများတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်ရင်ပေါင်ဆန်းကာ ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုဆန္ဒပြပွဲ များသည် ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သော အုပ်ချုပ်ရေးကျဆုံးပျက်စီးခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။^x သို့သော် အမျိုးသမီးဆန်ဆန် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းအရေအတွက်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုတစ်ခုခြင်းစီ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အဆင့်များအတွင်း ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ ပိုမိုနည်းပါးလာခြင်းတို့ရှိသည်။ ရပ်ရေးရွာရေးကိစ္စရပ်များနှင့်စီးပွားရေးအရ ရပ်တည်မှုအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အခွင့် အရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည့် ကုတ္တီယဝါဒီအဖွဲ့အစည်းများအထိ အမျိုး သမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ပုံစံများမှာ လွန်စွာကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသည်။ လက်တင်အမေရိက တွင် နိုင်ငံရေးရပ်ဝန်းကိုဖိနှိပ်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ စုဖွဲ့မှုဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းကို ချောမွေ့လွယ်ကူ စေခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့သည် ခုခံ တော်လှန်မှုနှင့် အတိုက်အခံပြုလုပ်မှုတို့ဖြစ်ပေါ်ရာနေရာများ ဖြစ်လာသောကြောင့်ပင်။^x ပျောက် ဆုံးသွားသည့် ဆွေမျိုးသားချင်းများ ပြန်လာနိုင်ရေးကိုတောင်းဆိုသည့် လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့ အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးတို့၏တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု၊ နိုင်ငံတကာအမျိုးသမီးများနေ့ ချီတက် ဆန္ဒပြပွဲများတွင် 'တိုင်းပြည်အတွင်းနှင့် မိသားစုအတွင်း' ဒီမိုကရေစီရရှိရေးတောင်းဆိုမှုတို့ကဲ့ သို့ ကုတ္တီယဝါဒီတို့၏တက် ကြွလှုပ်ရှားမှုတို့သည် ချီလီနိုင်ငံတွင် အာဏာရှင်စနစ်ကို ပြည်သူ လူထုကဆန့်ကျင်မှု၏ အရေးကြီးသည့် အစောပိုင်းသာဓကများဖြစ်သည်။^{xii} အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံမှ (အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကာလက ပျောက်ဆုံးသွားသည့်သားသမီးများ၏ အမေများ အဖွဲ့) The Mothers of Plaza de Mayo ကဲ့သို့အဖွဲ့အစည်းများလိုဖြစ်ရပ်များတွင် အမျိုးသမီး များ၏တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုသည် အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုရှိသော်လည်း ကုတ္တီယဝါဒီဆန်သောအမြင်များကို ရှေ့တန်းသို့တကယ်ရောက်ရှိလာစေခြင်းမရှိခဲ့ပါ။

သို့သော် ဘရာဇီး၊ ချီလီ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ အစည်းများသည် ကုတ္တီယဝါဒီအရေးကိစ္စများကို အသွင်ကူးပြောင်းမှုမဖြစ်မီကပင် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။^{xiii} တောင်အာဖရိကနိုင်ငံမြို့တော် ကိပ်တောင်းရှိ United Women's Organization တွင် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း တက်ကြွစွာပါဝင်လုပ်ဆောင် နေသည့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသူ ရှီလာ မင်ဂျက်စ်က အောက်ပါအတိုင်းရေးသားခဲ့သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ၌ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုဆန့်ကျင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုး သမီး အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ်ရော United Democratic Front (UDF) တွင်ပါဝင်သော

ရပ်ရွာလူမှုရေးအသင်းအနေဖြင့်ပါ စနစ်တကျစုဖွဲ့မှုဖြင့် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုနှင့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးအသွင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့ကို UDF တွင်တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်လာခြင်းမှာ အလွန်ထူးခြားအရေးပါသည်။ ကျား၊မ ရေးရာတန်းတူညီမျှမှုအတွက်တောင်းဆိုခြင်းသာမကဘဲ အမျိုးသမီးများကို လူပုံအလယ်တွင် ရော မိသားစုအတွင်းတွင်ပါ တန်းတူရည်တူဆက်ဆံရန်လိုအပ်သည်ဟူသော အချက်လည်း မည်ပေသည်။

၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များက ဘရာဇီးကူတ္တီယဝါဒီ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ယက်လင်း ပီတန်ဂီက 'ဘရာဇီးမှာပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုဟာ ဒီမိုကရေစီနဲ့လူမှုရေးတရားမျှတမှုအတွက် ဆွေးနွေးမှုတွေ၊ ဥပဒေအရ အမျိုးသမီးများတန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်း၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအကြမ်းဖက်ခံရမှုအရေးနဲ့ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးတို့လို ကိစ္စရပ်များနဲ့တန်းတူညီမျှမှုမရှိတဲ့အသိုက်အဝန်းမှာရှိနေတဲ့ အမျိုးသမီးများကြောင်းကိုဆွေးနွေးမှု တွေဖြစ်ပေါ်လာအောင် လုပ်ဆောင်တဲ့ ပထမဆုံးလူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုဖြစ်တယ်' ဟုတရားဝင်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် အချို့သောအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာကိစ္စတို့ကဲ့သို့သောဩဇာကြီးသည့် အယူအဆများအောက်တွင် ကျား၊မလူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များကို မဟာဗျူဟာမြောက်ပုံဖော်ရန်ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်။ သို့သော် အရှေ့ဥရောပနှင့်ဗဟိုဥရောပတွင်မူ အခြေအနေက ဆန့်ကျင်ဘက်အနေအထားဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများစွာက ကူတ္တီယဝါဒကို နောက်ထပ် 'ဝါဒ' တစ်ခုဆိုပြီး ငြင်းပယ်ကြသည်။ 'အမျိုးသမီးတို့၏တန်းတူညီမျှမှု' ကို အမိန့်ပေးအမိန့်ခံစနစ်ဖြင့် ချမှတ်ခြင်းသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်လွန်ကာလ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်ဟုဆိုကာ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ကြသည်။^{၁၁၁} အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏စုဖွဲ့မှုသည် ရေရှည်ရပ်တည်မှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှုနည်းပါးသည့်နေရာဒေသများတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအတွင်းနှင့် ယင်းမတိုင်မီ လက်ငင်းဖြစ်ပွားခဲ့သည့် မူဝါဒဖြေလျှော့ရေးကာလများသည် ကူတ္တီယဝါဒီအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏အရေအတွက် အလွန်အမင်းတိုး ပွားလာခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ဂါနာကဲ့သို့နိုင်ငံများတွင် ယခင်ကရှိပြီးသား အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အရေအတွက်နည်းပါးသည့်တိုင် မူဝါဒဖြေလျှော့ရေးကာလများကြောင့် အဖွဲ့အစည်းအရေအတွက် များစွာတိုးလာသည်။ စပိန်အာဏာရှင် ဖရန်ကိုကွယ်လွန်ပြီး နှစ်ပတ်အကြာတွင် ကာလိုတာ ဘက်စတီလိုက အောက်ပါအတိုင်းရေးသားဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။

ပထမဆုံး အမျိုးသမီးများလွတ်မြောက်ရေး နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကွန်ဖရင့်ကို မက်ဒရစ်မြို့တွင် ခိုးကြောင်ခိုးဝှက်ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုကွန်ဖရင့်သို့ တစ်တိုင်းပြည်လုံးမှ အမျိုးသမီး ၅၀၀ ခန့်တက်ရောက်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် (အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရရေး) ကူတ္တီယဝါဒီ ကြေညာစာတမ်းနှင့် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့၏ အခွင့်အရေးများ

ဆန်တုတ်တိုက်မရမှုကိုလက်ခံသော ကုတ္တိယဝါဒီ (Difference Feminist) ကြေညာစာတမ်းဟူ၍ ကြေညာစာတမ်းနှစ်စောင်ကို အတည်ပြုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ကြေညာစာတမ်းမှာ နှစ်စောင်ဖြစ်နေသော်လည်း အချို့တောင်းဆိုချက်များတွင်မူ နှစ်ဘက်စလုံးက သဘောတူညီကြသည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းများကို နိုင်ငံရေးပါတီများထံသို့တင်ပြခဲ့ကြပြီးနောက် ထိုကြေညာစာတမ်းများကိုအတည်ပြုခြင်း မွမ်းမံခြင်းများထပ်မံ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် ကုတ္တိယဝါဒသည် စပိန်နိုင်ငံတွင်လည်းရှိနေပြီဆိုသည်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများအား သိရှိနားလည်သွားစေခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ လက်ရှိတောင်းဆိုမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်ဆိုသည်ကိုလည်း နိုင်ငံရေးပါတီများအား သိရှိနားလည်သွားစေခဲ့သည်။^{xiv}

အင်ဒိုနီးရှားတွင် ပထမဆုံးအမျိုးသမီးညီလာခံကို ၁၉၉၈ ခုနှစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလတွင် ကျင်းပသည်။ ထိုညီလာခံတွင် ပြည်နယ်ပေါင်း ၂၅ ပြည်နယ်မှအမျိုးသမီးများတက်ရောက်ခဲ့ပြီး တရားမျှတမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီအရေး အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ (WCJD) ကိုဖွဲ့စည်းသည့်ရလဒ်ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။^{xv} ယင်းအဖွဲ့အစည်းကိုတည်ထောင်သူ နာဆီရာဘာနီ ကက ဂျာ ဆွန်ကာနက အောက်ပါအတိုင်းပြောပြခဲ့သည်။

ဆန္ဒပြပွဲတွေက နေ့တိုင်းရှိတယ်။ နောက်တော့ကျောင်းသားတွေပါ ရောက်လာတယ်။ နောက်တော့ ဆန္ဒပြပွဲတွေကြီးသထက်ကြီးလာပြီး ၁၉၉၈ ခုနှစ် မေလမှာ ဆူဟာတိုကိုရာ ထူးကဆင်းအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ နောက်တော့ လူထုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖွဲ့ဖို့အကြံရလာကြတယ်။ ကျွန်မနဲ့တခြားတက်ကြွလှုပ်ရှားသူတွေ ထပ်ဆွေးနွေးကြပြီး ဂျကာတာက ကျွန်မစိတ်ထင် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ၁၂ ယောက်လောက်ပါတဲ့ ကော်မတီကို ဖွဲ့ လိုက်တယ်။ အဲဒီအဖွဲ့ကိုဖွဲ့ပြီး ပထမဆုံးအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းလူထုဆွေးနွေးပွဲကို ကျင်းပဖို့ ပြင်ဆင်ကြတယ်။ အဲဒီဆွေးနွေးပွဲဟာ နိုင်ငံရေးမှာအမျိုးသမီးတွေပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနဲ့ ကိုယ်စားပြုမှုကိုတိုးမြှင့်ပေးဖို့ကို အဓိကထားမယ့် ဆွေးနွေးပွဲပေါ့။ ဒါနဲ့ဒီဇင်ဘာလ ရောက်တော့ အင်ဒိုနီးရှားတစ်နိုင်ငံလုံးက အမျိုးသမီး ၆၀၀ နီးပါးတက် ရောက်တဲ့ ဆွေးနွေးပွဲကိုကျင်းပနိုင်ခဲ့တာကြောင့် အင်ဒိုနီးရှားအမျိုးသမီးထု လှုပ်ရှားမှုသမိုင်းကို ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။

ဂါနာနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၀ပြည့်နှစ်များနှောင်းပိုင်းက အမျိုးသမီးပေါင်းမြောက်များစွာ သတ်ဖြတ်ခံရမှုကလည်း အမျိုးသမီးများစုဖွဲ့မှုကိုဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။^{xvi} ထိုဖြစ်ရပ်မှသည် ဂါနာအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကွန်ရက် (NETRIGHT) ကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သောမဟာမိတ်အဖွဲ့အစည်းများကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဂါနာရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် နီးကပ်လာချိန်တွင် ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သဖြင့် အာဏာသိမ်းအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ဟောင်း ဂျယ်ရီ ရောလင်းက လျာထားသည့် သမ္မတရာထူးဆက်ခံမည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို အတိုက်အခံကိုယ်စားလှယ်လောင်း

လျှောက်ပေးကုသမှုအခွင့်အလမ်းရရှိသွားခဲ့သည်။^{xvii} စစ်စစ် ဂါနာနိုင်ငံတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုနှစ်ခုရှိခဲ့သည်ဟု NETRIGHT ကိုတည်ထောင်သူ ဇော်ဖီ ဆီကာတာကပြောသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ပထမအကြိမ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှု တွင် အမျိုးသမီးများ ပိုမိုတက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်လာသည်ဟုပြောပြခဲ့သည်။

အခြေခံဥပဒေအရအုပ်ချုပ်မှုဟာ အောက်ခြေကို တဖြည်းဖြည်းလမ်းဖွင့်ပေးလာခဲ့တယ်။ အသင်းအဖွဲ့ငယ်လေးတွေကိုစပြီး တည်ထောင်လာကြတယ်။ မူဝါဒတွေကို ပိုပြီးမေးခွန်း ထုတ်လာကြပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်မှုလည်းပိုရှိလာကြတယ်။ အခြေခံဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်မှုရှိသွားပြီတုန်း။ လူတွေက အခွင့်အရေးတွေကို စပြီးစမ်းသပ်လာကြတယ်။ အနည်းငယ်ပိုပြီး လမ်းဖွင့်ပေးလာကြတယ်။ ဒီအခြေအနေက အမျိုးသမီးတွေကို အကျိုး ပြုမယ်ထင်တယ်။ ဒီတော့ အခြားသောတစ်ဦးချင်း လွတ်လပ်ခွင့်များနဲ့အတူ အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းတွေဟာ စတင်တိုက်ပွဲဝင်လာကြတယ်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကို ပိုပြီး မြှင့်တင်ရေးအတွက် တွန်းအားပေးရေး၊ အမျိုးသမီးများစိတ်ပါဝင်စားတဲ့ သီးခြားအရေး ကိစ္စများကို ပိုပြီးအာရုံစိုက်လာစေရေးတို့ကို လုပ်ဆောင်လာကြတယ်။ အမျိုးသမီးတွေကို အကြမ်းဖက်မှုကို ကြီးကျယ်တဲ့အရေးကိစ္စအဖြစ် ဆွေးနွေးလာကြတယ်။ အဖွဲ့အစည်း တွေအားလုံးကသူတို့ရဲ့အားနည်းချက်တွေကိုနည်းနည်းပိုပြီးသိရှိနားလည်လာကြတယ်။ အဲဒီအားနည်းချက်တွေကတော့ အဖွဲ့အစည်းတွေက သေးငယ်တာ၊ လူထုကအလုံး အရင်းနဲ့ အဖွဲ့ဝင်ထားကြတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေမဟုတ်တာ၊ တိုင်းပြည်အစိုးရကို လွှမ်းမိုးမှု မရှိတာတွေပဲ။ ဒီလိုအားနည်းချက်တွေရှိတာကြောင့် သူတို့ရဲ့ဩဇာကိုတိုးပွားလာအောင် လို့ဆိုပြီး အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းတွေကြား ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့အစည်းတွေကို စတင်တည် ထောင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချလာကြတယ်။

ထိုဖြစ်ရပ်များကိုကြည့်လျှင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဖိအားပေးမှုများဖြစ်ပေါ် လာစေရေးကို အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများက သိသိသာသာအကျိုးမပြု သည့်အချိန်မှာပင် အသွင်ကူးပြောင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကိုယ်၌က တခါတရံတွင် ကျယ်ပြန့်သောမ ဟာမိတ်အဖွဲ့များနှင့် စုပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများပေါ်ထွန်း လာရေးကို အထောက်အကူပြုစေတတ်ကြောင်း ရည်ညွှန်းလျက်ရှိပေသည်။

ဖြစ်ရပ်များစွာတို့တွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုလွန်ကာလသည် အမျိုးသမီးတို့၏လှုပ်ရှားမှုများ အပါအဝင် လူထု၏ လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ဆောင်ရွက်ချက်ကိုတော့ ကျဆင်းသွားစေတတ် သည်။ (နိုင်ငံရေးပါတီများကို လူမှုရေး လှုပ်ရှားမှုထက်ပိုပြီးလိုလားသည့်) 'လမ်းရိုးနိုင်ငံရေး' က ခိုင်မာအားကောင်းသည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကိုပင် သက်ရောက်မှုများရှိလာစေသည်။ ဘရာဇီး၊ ချီလီနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက (အသစ်ဖန်တီးလိုက်သည့် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနများ အပါအဝင်) တိုင်းပြည်အစိုးရအဖွဲ့နှင့်

တိုင်းပြည်အဆင့်လွှတ်တော်များအတွင်းသို့ဝင်ရောက်သွားကြသဖြင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့၏ခေါင်းဆောင်ပိုင်းကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးလိုက်ရသည်။^{xviii} ထိုကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ချီလီ ဣတ္ထိယဝါဒီ တီရီဆာ ဘာလဒက်စ်က ဒီလိုပြောပြသည်။

အမျိုးသမီးတော်တော်များများက အမျိုးသမီးထုလှုပ်ရှားမှုကနေ ဗဟိုအစိုးရတို့၊ ဝန်ကြီးဌာနတွေတို့၊ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့တို့တွေထဲကို ရောက်သွားကြတယ်။ ဒီတော့ ဒီမိုကရေစီအစိုးရတစ်ခု တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခြင်းကြောင့် အဖွဲ့အစည်းတော်တော် များများမှာ ခေါင်းဆောင်က မကျန်တော့ဘူး။ ဒါက အမျိုးသမီးထုလှုပ်ရှားမှုကို ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုပဲ။ ဒါ့အပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတွေက အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတွေကို အရင်လိုအထောက်အပံ့တွေမပေးတော့ဘဲ တိုင်းပြည်အစိုးရကိုပဲ ပေးလာကြတယ်။

တောင်အာဖရိကမှာ ပရက်ဂ်စ် ဂိုဗင်ဒါက 'ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပတာနဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေအားလုံးအဲဒီလိုဖြစ်ကုန် ကြတာပဲ။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်မှာ အစိုးရအဖွဲ့ထဲကိုပထမဆုံး ဝင်ကုန်ကြတယ်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုအချို့၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ အစည်းအချို့၊ ရပ်ရေးရွာရေးလှုပ်ရှားမှုတွေဟာ အစိုးရနဲ့လွှတ်တော်ထဲကိုဝင်သွားကြတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ဦးဆောင်မှုဟာ လျော့ပါးပျောက်ကွယ်လာခဲ့တယ်။ ကျွန်မတို့မှာလည်း ဒီကိစ္စကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ သင့်တော်တဲ့စီမံကိန်းမရှိခဲ့ဘူးထင်ပါတယ်။ ဒါကိုဖြေရှင်းဖို့ စီမံကိန်းဆွဲလို့မရဘူးရှင်' ဟုပြောပြခဲ့သည်။

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများစွာကို လှုပ်ရှားမှုအဖြစ်မှု ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အဖွဲ့အစည်းအသွင်ပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် 'အန်ဂျီအိုအဖြစ်ရပ်တည်လာစေခြင်းတို့အပြင် (အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများရဲ့ တိုင်းပြည်အစိုးရ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာကပေးအပ်တဲ့ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများကိုမှီခိုနေခြင်း) တို့က ယင်းအဖွဲ့အစည်းများ၏ စရိုက်လက္ခဏာကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်သည်။ အခြေခံလူတန်းစားများနှင့်ကင်းကွာသွားစေသည်။ ဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် အချို့အဖွဲ့အစည်းများကတိုင်း ပြည်အစိုးရနှင့် လက်တွဲလိုက်ကြရသည်။ ကျဆင်းလာသော နိုင်ငံတကာ၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများအတွက် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးက ယှဉ်ပြိုင်လာရသည်။^{xix} 'အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းထဲမှာ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ဆက်ဆံရေးကို အစိုးရက ထူထောင်လိုက်ခြင်းဟာ ကျွန်မတို့က ဒီဘာသာရပ်မှာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ နည်းပညာဆိုင်ရာပညာသည်များဖြစ်နေလို့သာလျှင်ဖြစ်တယ်။ ကျွန်မတို့ တင်ပြတဲ့ဟာရဲ့ နိုင်ငံရေးအကြောင်းအရာကို ဖယ်ထုတ်လိုက်ပြီးမှသာလျှင်ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ဆက်ဆံရေးဖြစ်ပါတယ်။' ဟု ဘားလဒက်စ်ကပြောသည်။ ထိုအချက်များအားလုံးသည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုစွမ်းရည်ကို လျော့ချပစ်ခဲ့သည်။

သို့တိုင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတိုးမြှင့်လာမည်ဟု အမျိုးသမီး

များစုရုံးမှုသက်သက်ဖြင့် အာမမခံနိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ကျား၊မ လူမှုရေးရာတိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုရှိ
သော အစီအမံများကို ကျင့်သုံးလာမည်ဟုလည်း အာမမခံပါ။ အပြုသဘောဆောင်သော
ရလဒ်များနှင့် မြိမ်းခြောက်မှုအသွင်ဆောင်သည့် အဖွဲ့အစည်းအင်အားကျုံ့သွားခြင်းမျိုးကို
အဓိကကျသည့်လှုပ်ရှားသူများက မဟာဗျူဟာမြောက်စုဖွဲ့မှုနှင့် လိုလားဖွယ်အင်စတီကျူးရှင်း
အဆောက် အအုံဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေနှစ်ခုစလုံးသည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။
အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုစေချင်ကျောင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အမျိုးသမီး
အဖွဲ့အစည်းများက ညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ကြသည်။ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည်ကတော့ အိမ်တွင်းအကြမ်း
ဖက်မှုကဲ့သို့ သီးခြားအရေးကိစ္စများအတွက် မူဝါဒသစ်များဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အရေးဆိုလှုပ်ရှား
သည့် ကျယ်ပြန့်သောမဟာမိတ်အဖွဲ့ကို အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများအတူတကွဖွဲ့စည်းကြခြင်း
ဖြစ်သည်။ ကျား၊မလူမှုရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကလည်း လွှတ်တော်၊ အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေး
ပါတီ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စုပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ကွဲပြားခြားနားသော
အခင်း အကျင်းများတွင် (စာနာထောက်ထားမှုရှိသော အမျိုးသားများ) အမျိုးသမီးများနှင့် မဟာ
ဗျူဟာမြောက် မဟာမိတ်အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းကြသည်။ ချွင်းချက်အချို့တော့ရှိသည်။ အမျိုးသမီး
တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေးအိလစ်လူတန်းစားမှလာသူများဖြစ်သဖြင့်
၎င်းတို့သည် အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များနှင့် အဆက်အသွယ်ရသွားကြခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီး
ခေါင်းဆောင်များနှင့် နောက်လိုက်လူထုကြားတွင် စိတ်ဝမ်းကွဲမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည်။
အသွင်ကူးပြောင်းမှုများဖြစ်ပေါ်စဉ်ကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများကိုလမ်းပေါ် ထွက်လာစေခဲ့
သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံသည့်စုဖွဲ့မှုရှိခဲ့သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအပြီး
ကျား၊မ လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲခြင်း၊ ပြည်သူတို့၏တုံ့ပြန်မှုအမျိုးမျိုး
ပေါ်ထွက်လာခြင်းကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကိုအားစိုက်လုပ်ဆောင် လူထုထောက်ခံမှုရရှိ
အဆိုပါစုဖွဲ့မှုအတိုင်းထပ်တူဖြစ်ပေါ် အောင်လွယ်လွယ်လုပ်ဆောင်၍ မရနိုင်ပါ။ အသွင်ကူး
ပြောင်းမှုများတွင်ပါဝင်ခဲ့သည့် သို့မဟုတ် (အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှထွက်ပေါ်လာခဲ့သည့်) အမျိုး
သမီးများ၏လှုပ်ရှားမှုသည် လူတန်းစား၊ မျိုးနွယ်၊ လိင်နှင့်ဘာသာရေးအမှတ်လက္ခဏာအမျိုးမျိုး
ရှိသည့် အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အလွန်ပင်သောင်းပြောင်းထွေလာ ရောနှောနေသည့်
လှုပ်ရှားမှုများဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဣတ္ထိယဝါဒီများသည် အရပ်ဘက်မှရော ဘာသာ
ရေး အသိုင်းအဝိုင်းမှပါဝင်နေသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် မျိုးနွယ်နှင့်လူတန်းစားတို့သည်
သိသာထင်ရှားသည့် အရေးကိစ္စများဖြစ်သည်။^{xx} အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအတွက်
သူ၏အမှတ်ရချက်ကို တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသူ အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီ ဒုတိယ
အတွင်းရေးမှူး သန်ဂျီတီ တန်စတီက 'မျိုးနွယ်နဲ့ပတ်သက် ပြီးကျန်မတို့ကြားမှာ ပြဿနာရှိတယ်။
လူဖြူအမျိုးသမီးနဲ့လူမည်းအမျိုးသမီးပေါ့။ ဒါပေမယ့် လူမည်းအမျိုးသမီး တွေကြားမှာတောင်
လူတန်းစားခွဲခြားမှုကရှိနေတယ်' ဟုဆိုလေသည်။

ထိုကဲ့သို့သော နောက်ခံအခြေအနေ၊ ယုံကြည်မှုများ၊ အတွေ့အကြုံများကွဲပြားခြားနားမှု

ရှိနေခြင်းကြောင့် ကွဲပြားသော အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားသူများနှင့် ရည်မှန်းချက်များ၊ နည်းဗျူဟာများ နှင့် မဟာဗျူဟာနှင့်ပတ်သက်ပြီး အမျိုးသမီးတို့၏လှုပ်ရှားမှုများ၏နယ်ပယ်မျိုးစုံတို့ကြား ပဋိပက္ခ များရုံဖန်ရံခါဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ ပြင်ဆင်စုရုံးမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့် အမျိုးသမီးများအားလုံးက ကုတ္တီယဝါဒီများ၏ ရည်မှန်းချက်များ (ထိုရည်မှန်းချက်များ၏အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ပွဲဆူစေသည့်အကြောင်းအရာဖြစ်ခဲ့သည်) ကို ထောက်ခံအားပေးခြင်းမပြုခဲ့ကြပါ။ အထူးသဖြင့် မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ရည်မှန်းချက်များကို ထောက်ခံအားပေးခြင်းမပြုခဲ့ကြပါ။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် 'အီလစ်လူတန်းစား' အမျိုးသမီးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့် အနောက်တိုင်းအယူအဆဟု ကုတ္တီယဝါဒကို သဘောထားကြသည်။ (ကျားမရေးရာ တန်းတူ ညီမျှမှုဆိုင်ရာကော်မရှင်နာမင်းကြီးဟောင်း) ရှီလာ မင့်ဂျက်စ်က 'လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ဆန့်ကျင်ရေးအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကြားမှာ ကုတ္တီယဝါဒဟာ အာဖရိကန် အမျိုးသမီးတွေနဲ့အများကြီးမသက်ဆိုင်တဲ့ အနောက်နိုင်ငံကသွင်းကုန်ဆိုတဲ့ခံစားမှုကလည်းရှိနေတယ်။ အနောက်နိုင်ငံကအမျိုးသမီးတွေပြောပြနေတဲ့ ပြဿနာ တွေနဲ့တစ်ထပ်တည်း အာဖရိကန်အမျိုးသားတွေနဲ့သူတို့နဲ့ကြားမှာ အာဖရိကန်အမျိုးသမီးတွေအတွက် ရှိမနေဘူး။' အချို့သောဖြစ်ရပ်များတွင်မူ မလွဲမသွေ ဖခင်အုပ်စိုးမှုဆိုင်ရာ၊ အမျိုးသားများလွှမ်းမိုးသည်ဟုမြင်သော နိုင်ငံရေးစနစ်ထံမှ 'မိမိကိုယ်ကိုယ်ပိုင်စိုးမှု'ကို ရရှိအောင်လုပ်သူများနှင့် မိမိကိုယ်ကို ကုတ္တီယဝါဒီနှင့် ပါတီတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအဖြစ်မြင်ကာ အပြည့်အဝပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုသည့်သူများကြားတွင် ပဋိပက္ခရှိတတ်သည်။

ဘရာဇီးနှင့် ချီလီတွင်လည်းကောင်း (စပိန်တွင်အတိုင်းအတာတစ်ခုထိုလည်းကောင်း) နိုင်ငံရေးပါတီများကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများက ပါတီရပ်တည်ချက်အတိုင်း အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို စိတ်ဝမ်းကွဲစေခဲ့သည်။ တီရီဆာ ဘားလ်ဒက်စ်ကအောက်ပါအတိုင်း ပြန်ပြောပြခဲ့သည်။

ကျွန်မအဖွဲ့ဝင်ထားတဲ့ Mujeres Por La Vida အဖွဲ့မှာ သိပ်ကိုအနေရခက်တဲ့ကာလတစ်ခုရှိခဲ့တယ်။ [ပီနိုချေးကို ထောက်ခံမဲပေးမလား၊ ကန့်ကွက်မဲပေးမလားဆုံးဖြတ်ရမယ့်] ၁၉၈၈ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ကွန်မြူနစ်ပါတီနဲ့ လက်ဝဲနိုင်ငံရေးအုပ်စုက လူတွေက ပယ်ချခဲ့လို့ပါ။ အတိအကျပြောရမယ်ဆို [စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလမှာ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့တဲ့] ၁၉၈၀ အခြေခံဥပဒေမှာ အဆိုပြုထားတဲ့ အာဏာရှင်စနစ်ကနေ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာလမ်းကြောင်းကို လက်ခံဖို့ သူတို့ကသဘောမတူကြဘူးလေ။ ဒါကြောင့် ကျွန်မတို့အဖွဲ့ထဲမှာ အင်မတန်ဝမ်းနည်းစရာကောင်းပြီး နိုင်ငံရေးအရခက်ခဲတဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုကိုလုပ်လိုက်ရတယ်။ ကျွန်မတို့အဖွဲ့ရဲ့ စည်းလုံးမှုကိုရွေးမလား၊ ဖွဲ့ပြီးသားညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ထဲက နိုင်ငံရေးအရ ထောက်ခံမှုကိုရွေးမလား ဖြစ်လာတယ်။ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ထဲ နိုင်ငံရေးအရထောက်ခံမှုလမ်းကြောင်းကိုရွေးမယ်ဆိုရင် ရာဒီကယ်ပါတီနဲ့ တော်လှန်ရေးလက်ဝဲအုပ်စုရဲ့ ပါတီကို ဘေးဖယ်ထုတ်လိုက်တာပဲ။

လေ့လာဆန်းစစ်ပြီးသော ဖြစ်ရပ်များတွင် အခြားသောအကြောင်းအချက်များကလည်း အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားမှု၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အတိုင်းအတာကို ရိုက်ခတ်မှုရှိခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီမဆန်သည့် အစိုးရများ၏ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာအစဉ်အလာ(နှင့် ထိုအစိုးရအသီးသီးက ကိုယ်စားပြုသည့် ကျား၊မလူမှုရေးရာအုပ်စိုးမှု) သည် အလွန်ပင်ကွဲပြားခြားနားနေသည်။ ဥပမာ ချီလီနှင့်စပိန်နိုင်ငံများနှင့် (၎င်းတို့ထက်လျော့နည်းသည့် ဒီဂရီဖြင့် ဘရာဇီး) တွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အာဏာရှင်စနစ်သည် ကျား၊မ လူမှုရေးရာ ဆက်နွယ်ချက်များတွင် အလွန်ရှေးရိုးစွဲသည့်အမြင်များရှိသည်။ အခြားသော ဒီမိုကရေစီမဆန်သည့် (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရများကဲ့သို့) အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးများကို အကျိုးပြုသည့် ဥပဒေရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။^{xxi} အဆိုပါကွဲပြားခြားနားသော ဒီမိုကရေစီမဆန်သည့် အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးများ၏စုဖွဲ့မှု ရေချိန်အနိမ့်အမြင့်များကိုလည်း ချောမွေ့စေခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးများဘာသာအုပ်ချုပ်စီမံသည့် စုဖွဲ့မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းများကို မပေးသလောက်ဖြစ်သည်။^{xxii} ဥပမာ ပိုလန်တွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ချုပ် (Women's League) ကဲ့သို့ ရပ်တည်ခွင့်ရထားသည့် တစ်ခုတည်းသော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းသည် တိုင်းပြည်အစိုးရ၏ခွင့်ပြုမှုရပြီး ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ လက်အောက်ခံအဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သည်။ အချို့သောအာဏာရှင်အစိုးရများက ကိုယ့်နည်းကိုယ့်ဟန်စီမံခန့်ခွဲမှုဖြင့် စုဖွဲ့မှုအတွက် လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားသော်လည်း အခြားသောအစိုးရများက ထင်ရှားသည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းကြီးများကို အစိုးရလက်အောက်ခံအဖြစ်သို့ သွတ်သွင်းလိုက်သဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်စီမံသော အဖွဲ့အစည်းများ ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက်စွမ်းရည်ကို လျော့ချပစ်ခဲ့သည်။^{xxiii} အင်ဒိုနီးရှားတွင် 'လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း တိုးတက်မှုအရှိဆုံးသော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်တဲ့ ကိုဝါနီအဖွဲ့ကို ဆူဟာတိုက အစိုးရလက်အောက်ခံအဖြစ် သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် မေဗဝါနီတ အမည်ရှိ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုကို ဆူဟာတိုက ကမကထပြုခဲ့သည်။

မေဗဝါနီတအဖွဲ့အစည်းက အီဘူဝါဒကို မြှင့်တင်အားပေးတယ်' ဟု အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူ နျဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆောင်ကနားကပြောသည်။ (အမျိုးသမီးများသည် ပထမဇနီးသည်၊ဒုတိယ မိခင်၊ တတိယ သားသမီးများကို သွန်သင်သူ၊ စတုတ္ထ လူမှုရေးလုပ်သား၊ ပဉ္စမ နိုင်ငံသားဟူ၍ဖြစ်ရမည်ဟူသော နိုင်ငံတော်အခြေခံမူဝါဒသည် အီဘူဝါဒဖြစ်သည်။)

ဂါနာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်။ ဂါနာတွင် အစိုးရက ကမကထလုပ်သည့် ဒီဇင်ဘာ ၃၁ လှုပ်ရှားမှုသည် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် လွှမ်းမိုးသည့်နေရာကပါဝင်ခဲ့ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်စွာဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက်ပိုင်းတွင်ပင် လွှမ်းမိုးမှုရှိနေဆဲဖြစ်သည်။^{xxiv} ဂါနာဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး တာဆီကာတာက အောက်ပါအတိုင်းပြောပြခဲ့သည်။

အစိုးရကို ပိုပြီးတိုက်ရိုက်ကျကျထောက်ခံတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေကဆက်စပ်မှု မဆို စလောက်နည်းတဲ့ ဒါမှမဟုတ် နဲ့နဲ့ပိုပြီးလွတ်လပ်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေထက် သုံးနိုင်ဖြန့်

နိုင်တယ်။ ၁၉၈၄-၈၅ ခုနှစ်ရောက်တဲ့အခါ တစ်ခုတည်းကျန်တဲ့ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းက ဒီဇင်ဘာ ၃၁ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ပဲရှိတော့တယ်။ ဒီအဖွဲ့ကို သမ္မတကတော်က ဦးဆောင်လာခဲ့တယ်။ အဲဒီအဖွဲ့က အခွင့်အရေးသူများထက်ပိုရတယ်။ တိုင်းပြည်အစိုးရရဲ့ထောက်ခံမှုရတယ်။ တခြားအခွင့်ထူးတွေအားလုံးလည်းရတယ်။ ဒီတော့နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းထဲမှာ လွှမ်းမိုးလာခဲ့တယ်။ အလှူရှင်တွေကလည်း ဒီအဖွဲ့ကိုအထောက်အပံ့တွေပေးတယ်။ သိပ်မကြာခင်မှာ ဒီအဖွဲ့ဟာ မိဒီယာမှာဖော်ပြခံရတဲ့ တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် တစ်နည်းပြောရရင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အားလုံးကို ဒီအဖွဲ့ကယူသွားတာပဲ။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းတွေအများကြီးက သူတို့ရဲ့အရေး ကိစ္စတွေကို ထုတ်ဖော်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် သူတို့ရဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေကို လူသိရှင်ကြားလုပ်ဖို့ ခက်လာတယ်။ တော်တော်ကြာတဲ့အချိန်အထိ တိုင်းပြည်ထဲမှာ တစ်ခုတည်းသောအဖွဲ့အစည်းလို့ယူဆရတယ်။ အာဏာကို သူတကာထက်သာအောင်ရရှိထားတာက အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုမှာ သူ့ရဲ့လွှမ်းမိုးမှုအတွက် သိပ်သေချာတဲ့သော့ချက်ပဲ။

ကျားမ လူမှုရေးရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတွေကို ထုတ်ပြောနိုင်တဲ့လွတ်လပ်ခွင့်ဟာ ဒီမိုကရေစီမဆန်သောအုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်တဲ့အတိုက်အခံအုပ်စုအတွင်းမှာလည်း ကြီးမားစွာကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ အချို့သော အတိုက်အခံပါတီများနှင့် လှုပ်ရှားမှုများ ဥပမာ လက်ဝဲအုပ်စုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက်စုဖွဲ့ထားသည့်လှုပ်ရှားမှုများသည်အမျိုးသမီးများ၏အရေးကိစ္စအတွက် ပိုပြီးပွင့်လင်းမှုရှိကြသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အရေးကိစ္စသည် ၎င်းတို့၏တန်းတူညီမျှမှု၊ အခွင့်အရေးနှင့် တရားမျှတမှုတို့၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ စပိန်နှင့် ချီလီဆိုရှယ်လစ်ပါတီဝင်များကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးပါတီဝင် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ဘရာဇီးဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်ပါတီ၊ ဘရာဇီးအလုပ်သမားပါတီ၊ တောင်အာဖရိကမှ အာဖရိက အမျိုးသားကွန်ဂရက် (ANC) တို့သည် သီးခြားအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ်တင်မကဘဲ ပါတီတွင်းမှာပင် ကျယ်ပြန့်စွာစုဖွဲ့မှုရှိကြသည်။^{xv} စပိန်နိုင်ငံသို့ပြန်ရောက်သည့်ကာလလှုပ်ရှားမှုကို ကာလိုတာ ဘက်စတီလိုက အောက်ပါအတိုင်းပြန်ပြောပြသည်။

စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီ (PSOE) နဲ့ ကျွန်မအဆက်အသွယ်ရတယ်။ ပါတီမှာ ကျွန်မတို့အမျိုးသမီးတစ်ခုက 'အမျိုးသမီးနှင့်ဆိုရှယ်လစ်စနစ်'အုပ်စုကိုဖွဲ့ထားတယ်။အဲဒီအဖွဲ့ကနေ အမျိုးသမီးများနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ပါတီမူဝါဒကို လွှမ်းမိုးဖို့ဆန္ဒရှိခဲ့တယ်။ ကျွန်မတို့ ဆွေးနွေးကြ၊ ဆောင်ရွက်ကြရင်း ပိုပြီးကူညီယုတ်ဒီပိုဆန်လာတယ်။ တိုက်ရိုက်ရဲ့ပုံဖြစ်လာကြတယ်။ ပါတီရဲ့ပညာရေးဌာနအတွင်းရေးမှူးဖြစ်ပြီး PSOE ရဲ့လက်ဝဲယိမ်းအုပ်စုက လူအစ်ပိုမက်ဇ်က သူ့ရဲ့အသုံးစရိတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုပေးတယ်။ အသစ်ပေါ်လာတဲ့ အဖွဲ့တွေကို ပုံဖော်ရာမှာ ကျွန်မတို့ရဲ့ကြိုးပမ်းမှုတွေကို အကျိုးပြုနိုင်အောင် အားပေးတိုက်တွန်းတတ်တယ်။ ကျွန်မတို့က မက်ဒရစ်မြို့ပေါ်က မြို့နယ်ပေါင်းစုံကိုသွားပြီး

ပို့ချချက်ဒါမှမဟုတ်ဆွေးနွေးပွဲတွေကိုလူမသိအောင်လုပ်ပြီးအဖွဲ့ကလေးတွေဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပုံဖော်ခဲ့ကြတယ်။ လက်ကမ်းကြော်ငြာကလေးတွေ၊ ကက်ဆက်ခွေတွေထုတ်ပြီး ကျွန်မတို့ရဲ့ ကူထွီယဝါဒအယူအဆတွေပြန့်နှံ့အောင်လုပ်ဖို့ ကျွန်မတို့မှာငွေနည်းနည်းရှိတယ်။ အဲဒီစာရွက်တွေ၊ တိပ်ခွေတွေကို ပိုပြီးပြန့်နှံ့ဖို့ အခြားသူတွေကဖြန့်ပေးနိုင်အောင်လုပ်ပေးခဲ့တယ်။

သန်ဂျီတန်ဆို (ထိုစဉ်က ANC/Umkhonto weSizwe အဖွဲ့၏ ပြည်ပရောက် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ) က ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များတွင် ANC ပါတီ၏ပါတီဝင်အမျိုးသမီးအုပ်စုသည် 'ကျားမလူမှုရေးရာနှင့် အားလုံးပါဝင်ခွင့်အတွက်တိုက်ပွဲမှာ အလွန်အရေးကြီးသောခြေလှမ်းကိုလှမ်းခဲ့ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုကိုယ်၌မှာ ပါဝင်ခဲ့ကြတဲ့ အမျိုးသမီးတွေကို ကျားမလူမှုရေးရာနဲ့အားလုံးပါဝင်ခွင့်က စည်းရုံးလိုက်တာကြောင့်ပါပဲ။ အမျိုးသမီးများရဲ့နေရာ၊ အခန်းကဏ္ဍ၊ အဆင့်အတန်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုကို သိရှိနားလည်မှုမြှင့်တင်ခဲ့တယ်။ အမျိုးသမီးတွေရဲ့ လွတ်မြောက်မှုနဲ့ကျားမရေးရာတန်းတူညီမျှမှုတွေဟာ ဘေးထွက်ပစ္စည်းမဖြစ်စေအောင်လုပ်ဆောင်ရေး လိုအပ်ချက်ကိုမြှင့်တင်ပေးခဲ့တယ်။'ဟုပြောခဲ့သည်။ ချီလီမှ အက်ဒရီယာနာ မွန်ဖိုက အောက်ပါအတိုင်းပြောပြသည်။

တချို့ကူထွီယဝါဒီတွေက နိုင်ငံရေးပါတီတွေထဲမှာ အခြေချသွားတယ်။ တချို့ကတော့ အပြင်မှာရှိနေတုန်းပဲ။ ကျွန်မတို့လို နိုင်ငံရေးပါတီတွေထဲရောက်သွားသူတွေက ညှိနှိုင်းစေ့စပ်မှုတွေလုပ်ကြတဲ့ပါတီအတွင်းမှာ ရှိကိုရှိရမယ်လို့တွေးတယ်။ ဘာဖြစ်လို့ဆိုတော့ ချီလီရဲ့ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခွင့် ယောက်ျားတွေပဲရထားတာလေ။ အဲဒီထဲမှာ အမျိုးသမီးတွေရဲ့လုပ်ငန်းစဉ်ကမပါဘူးဆိုတာ ကျွန်မတို့သေချာသိတယ်။ ဒါကြောင့် ပါတီမှာအာဏာရှိတဲ့အဆင့်တိုင်းမှာ ကျွန်မတို့ကိုယ်စားပြုနိုင်အောင် ကြိုးစားရန်ကန်ကြတယ်။ ကျွန်မက ဆိုရှယ်လစ်ပါတီနဲ့ ဒီမိုကရေစီပါတီတို့မှာ လှုပ်ရှားတယ်။ တခြားအမျိုးသမီးတွေနဲ့အတူကျွန်မတို့ဟာ အစီအစဉ်ဆွဲတဲ့ကော်မရှင်အားလုံးမှာ ပါဝင်ပတ်သက်လာကြတယ်။ ကျွန်မတို့အမျိုးသမီးများရဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်နဲ့ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးတို့အတွက် အရေးဆိုခဲ့တယ်။

ရိုမန်ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်ကဲ့သို့အချို့သောယဉ်ကျေးမှုအရအစဉ်အလာဆန်သော ဘာသာရေးအဖွဲ့များသည် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကိုဆန့်ကျင်ကြသည်။ သို့သော် ကျားမလူမှုရေးရာတောင်းဆိုမှုများတွင် ပွင့်လင်းမှုနည်းပြီး ဘရာဇီးနှင့် ချီလီတွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့်အတိုင်း (ထိုတောင်းဆိုမှုများကို ကန့်ကွက်ရန်စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ကြမည့် အလားအလာရှိသည်) ပင်ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ၏အမြန်နှုန်းသည်လည်း အကြောင်းအချက်တစ်ခုဖြစ်

သည်။ ချွင်းချက်အဖြစ် အာဏာရှင်အစိုးရဟောင်းက လျင်မြန်စွာပြုတ်ကျသွားသည့် အင်ဒိုနီးရှားနှင့်ဗီယက်မင်းပိုင်မုလ္လုံလျှင် ဤစာအုပ်တွင် သုံးသပ်ဖော်ပြထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအများစုသည် အတော်ပင်နေ့ကျေးဇူးပြု အတော်ပင်စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခဲ့ရသည်။ သဘောတူညီချက်ရအောင် သို့မဟုတ် 'လမ်းညွှန်မှုရအောင်'အတော်လုပ်ခဲ့ရသည်။ ထိုနိုင်ငံများထဲတွင် တောင်အာဖရိက၊ စပိန်၊ ဘရာဇီး၊ ချီလီနှင့် ဂါနာနိုင်ငံများပါဝင်သည်။ သဘောတူညီချက်ရယူထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် အလွန်ကျဉ်းမြောင်းသော အီလစ်လူတန်းစားကြားတွင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့သော် အချို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုများမှာ လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏တောင်းဆိုမှုများကိုပါ ပေါင်းစပ်ပါဝင်ခွင့်ပေးရန် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ စပိန်၊ ချီလီ၊ ပိုလန်နှင့် ဂါနာနိုင်ငံများတွင် အစိုးရဟောင်းနှင့် ယင်း၏မဟာမိတ်များက အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ကြီးမားစွာ ထိန်းချုပ်မှု ကိုင်စွဲထားသည်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများကိုလည်း ပိတ်ပင်ထားသည်။ (သို့မဟုတ် လျှို့ဝှက်၍ပင်ထားတတ်သည်။) သို့ဖြစ်၍ အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရခဲ့သည်။ ဘရာဇီးနှင့် တောင်အာဖရိကတို့သည် အခြားနိုင်ငံများနှင့်နှိုင်းစာပါက ပိုပြီးပွင့်လင်းမှုရှိသည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များရှိသည်။ အမျိုးသမီး အစုအဖွဲ့များပုံစံဖြင့်စုဖွဲ့မှုများသည် အခွင့်အရေးရရန် အလားအလာပိုပြီးကြီးမားသည်။ အဆိုပါကွဲပြားခြားနားမှုများကိုကြည့်လျှင် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏အရေးကိစ္စပါအောင် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများက လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းအကြောင်းအရင်းကို နားလည်နိုင်စေသည်။ ကျား၊ မလူမှုရေးရာနှင့်ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့် မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဒီဂရီအချို့ကို ဖြစ်ထွန်းအောင်လုပ်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် တစ်ခါတစ်ရံဖြစ်နိုင်ခြေရှိမှုကို နားလည်လာစေသည်။ အခြားသောနောက်ခံအခြေအနေများတွင် ကျား၊ မလူမှုရေးရာပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများကို ပိတ်ပင်ခံရခြင်း၊ ကျရှုံးသွားခြင်းများကိုလည်း နားလည်လာစေသည်။

ရလဒ်များ

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနယ်ပယ်

အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲမှုသည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရသော၊ သဘောတူညီချက်ယူရသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများစွာ ၏ပဟိုချက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံများအဖြစ် အသစ်တင်မြှောက်လိုက်သည့်လွှတ်တော်များက ဆောင်ရွက်ကြသည်။ အခြေခံဥပဒေသစ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲကာ အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရည်မှန်းချက်များကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင်မူ တည်ဆဲအခြေခံဥပဒေများ၏ ပြင်ဆင်ထားသောမူများ သို့မဟုတ် ယခင်မူများကိုထိန်းသိမ်းထားသည်။ သို့မဟုတ် ချီလီတွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သလို သိသာထင်ရှားသည့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုံးဝမရှိပေ။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် စစ်တပ်ကပြဋ္ဌာန်းသည့်

အခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ဆောင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ချီလီတွင်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးဆန်ဆန်စုဖွဲ့ထားသည့် အမျိုးသမီးများသည် အခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းရေးဆွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သည့်ပမာဏမှာ ကျယ်ပြန့်စွာကွဲပြားခြားနားသည်။ ဘရာဇီးနှင့် တောင်အာဖရိကတွင် စုဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးများသည် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်များကိုဖွဲ့စည်းထားသည့် လွှတ်တော်များနှင့် တရားဝင် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ကျားမလူမှုရေးရာကိုနားလည်ခံစားမှုရှိသည့် အခြေခံဥပဒေများ ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် အထောက်အကူပြုခဲ့ကြသည်။ စပိန်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်တို့တွင် စုဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးများနှင့် ဣတ္တိယဝါဒီများက ပြင်ပမှဆွယ်တရားဟောကြသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဒီဇိုင်းဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အမျိုးသမီးဦးရေနည်းသည်။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲအပြီးဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကန့်သတ်ထားသည့် ချီလီနိုင်ငံ၏အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် (တက်ကြွသည့် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုရှိနေသည့်တိုင်) စုဖွဲ့ထားသည့် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှု လုံးဝပင်မရှိခဲ့ချေ။ ကါနဒါနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေသစ်ရေးဆွဲရာတွင် တက်ကြွစွာဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အမျိုးသမီးလည်း မရှိခဲ့ချေ။ ပိုလန်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ စပိန်နိုင်ငံများရှိ အခြေခံဥပဒေများသည် ကျား၊ မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုအပိုဒ်အချို့ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမှုရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမှာ မဆိုစလောက်သာရှိသည်။

ဘရာဇီးနှင့်တောင်အာဖရိက နှစ်နိုင်ငံစလုံးတွင် သဘောတူညီထားသည့် တဖြည်းဖြည်း အသွင်ကူးပြောင်းမှုအရ အခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ယာယီအခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းသည် ANC နှင့် ၁၉၉၂-၁၉၉၄ လူမျိုးရေးခွဲခြားသည့် လူဖြူအစိုးရက လွှမ်းမိုးခဲ့သည့် ပါတီပေါင်းစုံစေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အဓိကကျသည့်အချက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဒီမိုကရက်တစ်တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအတွက် သဘောတူညီချက်တွင် ကနဦး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ပါဝင်ခဲ့ကြပြီးနောက် အမျိုးသမီးများ(အထူးသဖြင့် ANC ပါတီဝင်အမျိုးသမီးများသည်) နောင်ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပါတီပေါင်းစုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များအားလုံးတွင် ပါဝင်မှုသေချာစေရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြ သည်။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ (WNC) ကိုဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ ယင်းညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့သည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကျယ်ပြန့်သောလွတ်လပ်သည့်မဟာမိတ်အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။^{xxvi} WNC ၏ညှိနှိုင်းရေးမှူးအဖြစ် ၁၉၉၂ မှ ၁၉၉၄ အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ပရက်ဂ် ဂိုဗင်ဒါက အောက်ပါအတိုင်းတင်ပြသည်။

WNC ဟာ ANC အမျိုးသမီးအသင်းချုပ်ကလုပ်တဲ့ တစ်နိုင်ငံလုံးက အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အဖွဲ့အစည်းများက အမျိုးသမီးများနဲ့တွေ့ဆုံမှုကနေစတင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီအမျိုးသမီးတွေဟာ နောက်ခံအခြေအနေအမျိုးမျိုးကနေလာခဲ့ကြတာ။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ အမျိုးသမီးတွေချန်လှုပ်ထားခံရတဲ့ကိစ္စကိုလေ့လာဖို့ တွေ့ဆုံကြတာဖြစ်တယ်။ လူမျိုး

ရေးခဲ့ ခြားမှုကိုဆန့်ကျင်ရာမှာ အမျိုးသမီးတွေဟာ အလွန်တက်ကြွခဲ့ကြသော်လည်း အမျိုးသမီးများကိုတိုက်ရိုက်သက်ရောက်တဲ့ အမျိုးသမီးများဘဝကို ရိုက်ခတ်တဲ့အရေး ကိစ္စတွေဟာ ဆွေးနွေးပွဲစားပွဲဝိုင်းမှာ မပါမှာကိုစိုးရိမ်လို့ အမျိုးသမီးများတွေ ဆုံရခြင်းဖြစ် တယ်။ အဲဒီအရေးကိစ္စတွေထဲမှာ လိင်အခြေခံပြီးခဲ့ခြားမှုမပြုရေး၊ ကျား၊မရေးရာတန်းတူ ညီမျှမှုရှိရေးတို့လို ကိစ္စရပ်တွေပါတယ်။ ကျယ်ပြန့်တဲ့ ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှု၊ လူမှု စီးပွားရေးအခွင့်အရေးများ၊ မိမိခန္ဓာမိမိကိုယ်ပိုင်စိုးခွင့်၊ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးတွေဟာ အခြေခံဥပဒေမှာပါမလာမှာကို စိုးရိမ်ကြတယ်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းကြတဲ့သူတွေ၊ ရှေ့နေတွေ၊ သုတေသီတွေ၊ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုကိုတည်ဆောက်ခြင်းနဲ့ စည်းရုံးခြင်းမှာကျွမ်းကျင် သူတွေကိုပေါင်းစပ်လိုက်ခြင်းဟာ အလွန်ထိရောက်ပီပြင်တဲ့ပုံစံနဲ့ ပေါင်းစည်းလာခဲ့တယ်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့် တန်းတူညီမျှမှုအပိုဒ်များကြားဆက်သွယ်ချက်အတွက် အစဉ် အလာခေါင်းဆောင်များ ပါဝင်သည့်စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတွင် WNC သည်အဓိကျသည့်နေရာမှ ပါဝင် ခဲ့သည်။^{xvii} WNC ၏သုတေသီကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့တွင်ပါဝင်သည့် ရီလာ မင့်ဂျက်စ်က ထိုစေ့စပ် ဆွေးနွေးမှုသည် 'ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် ခေါင်းဆောင်များဆန္ဒရှိသည့်အတိုင်း အခြေခံ ဥပဒေကိုလက်တစ်လုံးခြားမလုပ်မိစေရေးသေချာစေရန် ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့အတွက် အလွန်အလွန် အရေးကြီးသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတွင်ပါရှိသော အခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေပါ ရပိုင်ခွင့်များအဖြစ် ခေါင်းဆောင်များကပြဋ္ဌာန်းလိုသော်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေက အာဖရိ ကန်အမျိုးသမီးများအားလုံးကို ဥပဒေအရအောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှမှုရှိကြမည်' ဟု ရေးသားခဲ့သည်။ အဆိုပါယာယီအခြေခံဥပဒေကို အသစ်တင်မြှောက်လိုက်သည့်လွှတ်တော်က တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ကာ စဉ်းစားသုံးသပ်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးလွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များအထူးသဖြင့် ANC မှအမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်များက အချို့သော တိကျသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဥပမာအိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျား၊မ ရေးရာတန်းတူညီမျှမှုအတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် တစိုက်မတ်မတ် လုပ်ဆောင်မှုနှင့် အတူ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် အောင်မြင်စွာတွန်းအားပေးနိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် အရပ်သားသမ္မတ၏ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် အသစ်ရွေးကောက်တင် မြှောက်သည့် လွှတ်တော်က တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အဖြစ် ၁၉၈၆မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်ကြားတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ အမျိုးသမီးပါတီဝင်များသည် လွှတ်တော်အစည်းအဝေး များအတူတက်ပြီး အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ အမျိုးသမီးများနှင့် အတူတကွဆွယ်တရား ဟောခဲ့ကြသည်။ (အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကောင်စီ) ဟုခေါ်ဆိုသည့် ပြည် ထောင်စုအမျိုးသမီးအဖွဲ့သစ်တွင် တိုင်းပြည်အစိုးရနှင့်အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုလုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည်။ အမျိုးသမီးတို့၏ဆွယ်တရားဟောခြင်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းက အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဣတ္ထိယဝါဒီတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ

နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကာ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အဖြစ် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကိုဖိအား ပေးခဲ့သည်။^{xxviii} CNDM ဥက္ကဋ္ဌ ယက်ကလင်း ပီတန်ဂီ က အခြေခံဥပဒေအတွက်အလုပ်လုပ်ရန် ဌာနတစ်ခုကိုသီးသန့်ဖွဲ့ စည်းခွဲပုံကိုရှင်းပြသည်။ 'ကျွန်မတို့အရင်ဦးဆုံး ပြည်နယ်အဆင့်ကိုသွား တယ်။ အဲဒီမှာပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီက အမျိုးသမီးအစုအဖွဲ့တွေကို စာရင်းချလိုက်တယ်။ ဒါကြောင့် ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီမှာ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကိုစဖို့ ကျွန်မတို့ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင် တာ။ ဒီစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုက CNDM ရဲ့ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုဖြစ်သော်လည်း မူပိုင်ကတော့ ပြည်နယ် အဆင့်မှာပေါ့။' ဟုပြောပြခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ကြိုးပမ်းမှုများထဲတွင် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံ(နှင့် ပြည်နယ်အသီးသီး)သို့တင်ပြခဲ့သည့် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများမှရယူထားသည့် တောင်းဆို ချက်များကိုဖော်ပြထားသည့် ' အမျိုးသမီးများ၏ပေးစာဖြစ်သည်။ ညီလာခံအဖွဲ့ဝင်များသည် မဲဆန္ဒနယ်ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မဟာဗျူဟာမြောက် မဲဆွယ် လှုပ်ရှားမှု ပြုလုပ်ကြသည်။ ပီတန်ဂီက 'ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်အတွင်း မျက်နှာချင်းဆိုင်အလုပ်လုပ်ရပုံ'ကို ရှင်းပြခဲ့သည်။

နေ့စဉ်နေ့တိုင်း နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ထဲမှာထိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးပါတီတွေက ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ ဆွေးနွေးရတယ်။ စင်္ကြံတွေကလျှောက်သွားရတာကိုသတိရမိတယ်။ တစ်ချိန်လုံးလိုလိုပါပဲ။ ပြည်နယ်တွေကနေ ကြေးနန်းတွေဝင်လာတယ်။ ဒေသဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးအဖွဲ့တွေနဲ့ ကျွန်မတို့ကတစ်ချိန်လုံး အဆက်အသွယ်ရှိတယ်။ ဒီစည်းရုံး လှုပ်ရှားမှုဟာ ပြည်နယ်ပေါင်းစုံနဲ့ဆိုင်တဲ့ အဆင့်တင်မကပါဘူး တစ်နိုင်ငံလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုလည်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတော့ တစ်နေရာကကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ကို သွားတွေ့၊ သူက ဒီကိစ္စမှာ ပေလယျက်ထားနေသလဲဆိုတာ စနည်းနာရတယ်။ ဒီတော့ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်က အမျိုးသမီးအစုအဖွဲ့များနဲ့ ချက်ချင်းဆက်သွယ်ရတယ်။

(နှုတ်ခမ်းနိမိတ်ဆွယ်စည်းရုံးမှုဟုခေါ်ကြသည့်) အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ သည် ညီလာခံတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြပြီး CNDM နှင့်အတူလုပ်ကိုင်ကြသည့် နိုင်ငံရေးပါတီ အသီးသီးမှ ပါတီဝင်များဖြစ်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏တောင်းဆိုမှုအားလုံး၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေတွင် ပါရှိလာခဲ့သည်ကို ပီတန်ဂီသတိပြုမိသည်။ 'အသက်ရှင်သန်ခွင့်'ကို ဦးစားပေးရန်ကြိုးပမ်းမှုများ ရှုံးနိမ့်သွားခဲ့သည်ကိုလည်း သတိပြုမိခဲ့ သည်။ သို့သော် ထွက်ပေါ်လာသည့်အခြေခံဥပဒေသည် ကိုင်တွယ်ရခက်ခဲသည့် စာရွက်စာတမ်း တစ်ခုဖြစ်နေပြီး အသက်ဝင်စေရန် အထောက်အကူပြုမည့်ဥပဒေရေးဆွဲမှုလိုအပ်နေသည်။

စပိန်နိုင်ငံ၏ သဘောတူညီမှု၊ ညှိနှိုင်းမှုဖြင့်သွားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် အခြေခံ ဥပဒေကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံလွှတ်တော်က ၁၉၇၇-၇၈ ခုနှစ်တွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ် တော်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ကာ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ညွန့်ပေါင်း(နောင်ပါတီ) Union of the Democratic Centre ၏ခေါင်းဆောင် ဝန်ကြီးချုပ် အဒိုဖို ဆွာရက်ဖ်ဦးဆောင်သည့်

ဒီလစ်တိုတွန်းအားပေးသည့် ပွင့်လင်းမှုမရှိသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ ပါဝင်ခဲ့ရသည်။^{xxix} (အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးညီလာခံအဖြစ်ဆောင်ရွက်စဉ်က စပိန်လွှတ်တော် ဖြစ်သည့်) Constituent Cortes ၏ အဖွဲ့ဝင်များထဲမှ အမျိုးသားများချည်းသာပါဝင်သော ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်အဖွဲ့က အခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲခဲ့သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့ဝင် ၇ဦးအနက်သုံးဦး သည် အာကာရနိုင်ငံရေးအမြင်မျှတသည့်လက်ဝဲအုပ်စု UCD ပါတီမှဖြစ်သည်။ တစ်ဦးမှာ PSOE မှဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ရေးဆွဲ သည့်အခြေခံဥပဒေကို အဖွဲ့ဝင် ၃၅ ဦးပါသော လွှတ်တော် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကော်မတီက ဖတ်ကြားဆွေးနွေးသည်။ ထိုကော်မတီတွင် အမျိုးသမီး တစ်ဦးသာပါပြီး အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးက အတည်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးတွင် အမျိုးသမီးဦးရေ ၂၇ ဦးသာရှိသည်။ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို လွှတ်တော်ပြင်ပမှ မဲဆွယ်စည်းရုံးသည့် ကုတ္တီယဝါဒီအဖွဲ့အစည်းများရိခဲ့သည်။ အချို့သော အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက လွှတ်တော်အတွင်း တာဝန်ထမ်း ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဘက်စတယ်လိုက သူမသည် ' တန်းတူညီမျှမှုကိုရည်ညွှန်းထားသည့် ပုဒ်မ ၉ နှင့် ပုဒ်မ ၁၄ တို့ကိုမူကြမ်းရေးဆွဲရသည့် စုံညီအဖွဲ့တစ်ခုတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ရသည်' ဟုပြောသည်။ သို့ဖြစ်၍ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ကွာရှင်းပြတ်စဲမှု ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုထည့် သွင်းခဲ့သည်။ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးနှင့် သားကြီးဩရသ(အမွေဆက်ခံခွင့်) ဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း များနှင့်ပတ်သက်သည့် ကြီးပမ်းမှုများ အောင်မြင်မှုမရှိဖြစ်ခဲ့သည်။^{xxx}

ဖိလစ်ပိုင်တွင် အသစ်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် ကိုရာဇွန် အက္ခီနိုသည် (အမျိုး သမီး ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းပင် မပါသော်လည်း အမျိုးသမီးဥက္ကဋ္ဌလုပ်သည့်) အဖွဲ့ဝင် ၅၀ ဦးပါ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာကော်မရှင်ကို အခြေခံဥပဒေသစ်မူကြမ်းရေးဆွဲရန် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ အစောဆုံး ကုတ္တီယဝါဒီအဖွဲ့အစည်း Gabriela အပါအဝင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကျယ်ပြန့်သော မဟာမိတ်အဖွဲ့က မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများလုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း ရောထွေးသည့်ရလဒ်များ ထွက်လာခဲ့သည်။ တန်းတူညီမျှမှုပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုပါလာသော်လည်း ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများက အဆိုပြုတင်ပြသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်လောက် ခရီးမရောက်ပေ။ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း ကိုဆန့်ကျင်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုကို ခရစ်ယာန်ကျောင်းတော်နှင့် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသမီးအဖွဲ့၏ ခိုင်မာအားကောင်းသော စည်းရုံးမှုဖြင့် ထောက်ခံအားပေးမှုရရှိကာ အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကို လိုက် လျောသည့်အနေဖြင့် မိခင်၏အသက်ရှင်သန်ခွင့်အပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထားရသည့် ကလေး အတွက် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကိုပါ ရည်ညွှန်းဖော်ပြချက်ပါရှိသည်။^{xxxi}

အင်ဒိုနီးရှားတွင် အခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် တဖြည်းဖြည်းဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အချို့သောအမျိုးသမီးများကို တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (PCA) ၏အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ခန့်အပ်ခဲ့

သည်။ PCA က ၁၉၉၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၂ ခုနှစ်ကြားတွင် အပြောင်းအလဲများဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် လူမျိုးအသားအရောင်ခွဲခြားမှုကို ပါဝင်စေရန် ကူညီထောက်ပံ့မှုများက ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ သို့သော် တိကျပြတ်သားသည့် အောင်မြင်မှုများမရှိခဲ့ပေ။ PCA တွင် ရှေ့နေများအသင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ပါဝင်သူ နာဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာက လူမျိုး ရေးခွဲခြားမှုမရှိရေး အခြေခံနှင့် လူမျိုးအသားအရောင်ကြောင့် အနှိမ်ခံရခြင်းကို ကျော်လွှားသည့်ကျင့်စဉ်တို့ အပါအဝင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏အတွေ့အကြုံများထဲမှသင်ခန်းစာယူကာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုခြင်းဥပဒေသနှင့် ခွဲခြားဆန့်ကျင်ခံခဲ့ရသူများအတွက် အထူးရပိုင်ခွင့်များဖန်တီးပေးသည့် ဥပဒေသများပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံများကိုအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်/အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အမျိုးသမီးများသည် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် စစ်တပ်ကထုတ်လုပ်ခဲ့သည့် ကနဦးအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ထိုအခြေခံဥပဒေသည် ကျား၊မလူမှုရေးရာ များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲနှင့်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အဓိကနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် စစ်အစိုးရတို့ကြား လူထုဆန္ဒခံယူပွဲအပြီး ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပွင့်လင်းမှုမရှိသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ (အဆင့်နိမ့်) စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အမျိုးသမီးများ လုံးဝပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အထူးသဖြင့် Mujeres por la Vida နှင့် Concertación အမျိုးသမီးအဖွဲ့ကဲ့သို့ သက်တမ်းရင့်စွာပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများစွာ၏ တက်ကြွသောအခန်းကဏ္ဍရှိသော်လည်း ဤသို့အမျိုးသမီးများကို ဘေးဖယ်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင်ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် ရွေးချယ်ခံရသည့် အမျိုးသမီးဦးရေနိမ့်ကျနေခြင်းကို တုံ့ပြန်သည့် အနေဖြင့် Concertación ၏လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျား၊မရေးရာ တန်းတူညီမျှမှုပါရှိစေရေးအတွက် Concertación အမျိုးသမီးအဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{xxxii}

ဂါနာနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်၌ အာဏာရှင် ရောလင်းအစိုးရလက်ထက် အစိုးရကဦးဆောင်သည့်အသွင်ကူး ပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခြားနိုင်ငံများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် စောစီးစွာဖြင့် ဖန်တီးလိုက်သည့် အတိုင်ပင်ခံညီလာခံ၌ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ရေးဆွဲလိုက်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အနည်းငယ်သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသာ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို လွှမ်းမိုးရန် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထွက်ပေါ်လာသည့် အခြေခံဥပဒေတွင် ကျား၊မလူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များ မပါရှိလာပေ။ ဇော်ဒီ ဆီကာတာက 'အခြေခံဥပဒေမှာ ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့အရေးကိစ္စတွေအများကြီးမပါခဲ့ဘူး။ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ကျွန်ုပ်တို့အရမ်းမတက်ကြွခဲ့ကြဘူးလေ။ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများမရှိဘဲဖြစ်နေခဲ့တယ်။ အခြေခံဥပဒေအကြောင်း ဆွေးနွေးတာရှိတယ်လို့ မမှတ်မိဘူး' ဟုပြောသည်။

ပိုလန်တွင် နိုင်ငံတော်ဆိုရှယ်လစ်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ ကွဲပြားခြားနားသော

နောက်ခံ အခြေအနေမျိုးတွင် စုဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးများသည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာ တွင် သိသာထင်ရှားသည့် သက်ရောက်မှုမရှိခဲ့ပေ။ သို့သော် Women's Rights Centre ကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများ၏ အန်ဂျီအိုအချို့က အဆိုပြုတင်ပြချက်များပေးခဲ့ကြသည်။^{xxxiii} အပြီးသတ်ရေးဆွဲရရှိသည့် အခြေခံဥပဒေတွင် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတန်းတူအခွင့်အရေးကို အာမခံသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါသော်လည်း ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သီးခြားဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် တရားမကြောင်း ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းခြင်းတို့ဖြင့် ကျားကန်ပေးမထားသဖြင့် အသက်ဝင် ရန် မလွယ်ဖြစ်နေပါ။ အလုပ်သမားဥပဒေကဲ့သို့ ဥပဒေများတွင် ဥပဒေဟောင်းသည် အခြေခံဥပဒေနှင့်တိုက်ရိုက်ပင် ဆန့်ကျင်နေသည်။ အခြားသော အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများ၏ဖြစ် ရပ်များနည်းတူ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းနှင့် မိမိအသက်ကိုနှုတ်ယူခွင့်တို့ကို တားမြစ်သည့်ပြဋ္ဌာန်း ချက်ပါဝင်သည်။အပြင်းအထန်ငြင်းခုံဆွေးနွေးပြီးမှထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုထည့်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သန္ဓေသားကိုကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် စကားရပ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်က အောင်မြင်သွားခဲ့သည်။ နောက်တစ်ဆင့်တွင် အခြေခံဥပဒေဆုံးရှုံးက ယင်းပြ ဋ္ဌာန်းချက်ကို လက်ခံလိုက်သည်။^{xxxiv}

ရွေးကောက်ပွဲအခင်းအကျင်း

အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအလွန် အမျိုးသမီးများ၏လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုအရေ အတွက်သည် လွန်စွာကွဲပြားခြားနားမှုရှိနေသည်။ ချီလီ၊ ဂါနာ၊ စပိန်၊ ဘရာဇီး၊ ပိုလန်နှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ကနဦးကိုယ်စားပြုမှုသည် နိမ့်ကျခဲ့သည်။ (၁၀ ရာခိုင်နှုန်းသို့မဟုတ် ယင်းအောက်တွင်ရှိသည်) တောင်အာဖရိကနိုင်ငံက မှတ်သားလောက် ဖွယ်ချွင်းချက်ဖြင့် ၂၇ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းကိုယ်စားပြုမှုရှိသည်။ တတိယလှိုင်း အသွင်ကူးပြောင်း မှုများထုံးစံအတိုင်း နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာလွှတ်တော်များသို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် အမျိုး သမီးဦးရေသည် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တိုးပွားလာသည်။ အထူးသဖြင့် ထိရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်လိုက်သည့်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အရေ အတွက်တိုးလာသည်။ ဥပမာ တောင်အာဖရိကတွင် ANC က ၁၉၉၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ အတွက် ကိုယ်စားလှယ်ခွဲတမ်း ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းကို အမျိုးသမီးများအတွက် စတင်သတ်မှတ်ခဲ့ သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာခွဲတမ်းများ (အနည်းဆုံးအမျိုးသမီးကိုယ်စား လှယ်အရေအတွက်သတ်မှတ်မှု) သည် အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ သိသာထင်ရှားသည့်ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ် သတ်မှတ်မှုဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင်မူ ပြီးစလွယ်ရေးဆွဲထားပြီး အကောင်အထည်ဖော်သည့် ကိုယ်စားလှယ်ခွဲတမ်းသတ်မှတ်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စား ပြုမှုကို သက်ရောက်မှုလုံးဝမရှိခဲ့ပေ။ စင်စစ်အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုသည် (ကျားမလူမှုရေးရာ ခွဲတမ်းမရှိသည့်) အထက်လွှတ်တော်တွင် (ကျားမလူမှုရေးရာခွဲတမ်းရှိသည့်) အောက်လွှတ် တော်ထက်များပြားနေခဲ့သည်။^{xxxv} အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှုများသည်လည်း ရွေးကောက်

ပွဲစနစ်ရော နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပုံမှန်အစဉ်အလာကိုတည် ထောင်ခြင်းဒီဂရီနှင့်ပါ ဆက်နွယ် လျက်ရှိသည်။^{xxxvi} လက်ဝဲအုပ်စုနိုင်ငံရေးပါတီများက လက်ယာအုပ်စုနိုင်ငံရေးပါတီများထက် အမျိုးသမီးများကို အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းပိုမိုများပြား သည်။ လက်ဝဲအုပ်စုနိုင်ငံရေးပါတီများ၏ သာတူညီမျှကောင်းစားမှုပိုမိုရရှိရေး သဘောတရား များက ဘေးဖယ်ထုတ်ခံအုပ်စုများကိုရွေးချယ်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုတို့တိုးမြှင့်လာစေသည့် အပြုသဘောအစီအမံများကိုကျင့်သုံးရန် အလားအလာပိုမိုများပြားသွားစေသည်။ ဣတ္ထိယဝါဒီ တို့၏တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုအတွက် စာနာနားလည်မှုပိုမိုရှိသောဝန်းကျင်ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် လည်း ပိုပြီးအလားအလာရှိလာစေသည်။

သို့သော် အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုမှုကို အရေအတွက်အရသာမကြည့်သင့်ပါ။ အသွင် ကူးပြောင်းမှု အသီးသီးတွင် 'အမျိုးသမီးများအတွက်' (သီးခြားအစုအဖွဲ့အတွက်အရေးဆိုရန် ကိုယ်စားပြုသည့်) အမျိုးသမီးဥပဒေပြု ကိုယ်စားလှယ်များက ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ပေးသည့် ပမာဏကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ အမျိုးသမီးအရေးကိုယ်စားပြုအမျိုး သမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ဆောင်ရွက်ချက်သည် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်ရှိနိုင်သည်။ အမျိုး သမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် ကျား၊မ ရေးရာ တန်းတူညီမျှမှု ခိုင်မာအားကောင်းစေမည့် ဥပဒေကြမ်းများတင်သွင်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ခေတ် နောက်ပြန်ဆွဲသောအစီအမံများအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို တားဆီးရန်ကြိုးပမ်းခြင်းတို့ပြု လုပ်ဖွယ်ရှိသည်။ လွှတ်တော်အတွင်း ပါတီများကြားစုဖွဲ့မှုတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မဟာမိတ်များဖွဲ့စည်းခြင်း တို့တွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သီးခြား အစုအဖွဲ့အတွက် အရေးဆိုကိုယ်စားပြု သည့်ဒီမိုကရေစီသည် မိမိတို့လေ့လာထားသည့် တစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ဖြစ်ရပ်အလိုက် ကွဲပြားသည်။ ဥပမာ ဂါနာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီး ဣတ္ထိယဝါဒီ ခံယူချက်ရှိသူနည်းသည်။ လွှတ်တော်ပြင်ပရှိ စုဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးများနှင့် အဆက်အသွယ် နည်းသည်။ ထို့ကြောင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုမရှိသလောက် ဖြစ်သည်။ စင်စစ် အဆိုပါချိတ်ဆက်မှုများမရှိခြင်းမှာ တစ်လမ်းသွားဖြစ်နေခြင်းကြောင့်ဟု ဖိုဖီ ဆီကာတာကဆိုပါသည်။ လွှတ်တော်အတွင်းရှိအမျိုးသမီးများနှင့်ဆက်သွယ်ရန်ကြိုးစားခဲ့ သည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများရှိခဲ့ပြီး အခြားနည်းလမ်းဖြင့် ဆက်သွယ်မှုမရှိခဲ့ဟု သူမကပြော သည်။

အင်ဒိုနီးရှား၊ ချီလီ၊ ဘရာဇီးနှင့် စပိန်တို့တွင် အမျိုးသမီးအနည်းငယ်သာ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသည်။ သို့သော် တိုးတက်သော ကျား၊မ လူမှုရေးရာဥပဒေပြုမှုများအတွက် အဓိကကျသည့် ဣတ္ထိယဝါဒီ ကိုယ်စားလှယ်အချို့က တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ သူတို့အောင်မြင် ခြင်း ရှိ/မရှိဆိုသည်မှာမူ လက်ရှိအာဏာရအစိုးရက ဘယ်လောက်စာနာနားလည်မှုပေးသနည်း

ဆိုသည်၌သာတည်မီနေသည်။^{xxxvii} ၂၀၀၄-၂၀၀၉ ခုနှစ်အတွင်းအင်ဒိုနီးရှားလွှတ်တော်တွင်ရှိစဉ် သူမ၏ပါတီမှ တိုးတက်သောအမျိုးသမီးတစ်စုနှင့်အခြားသူများစွာ (၎င်းတို့အနက် တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုနောက်ကြောင်းရှိသူများပါသည်) တို့က ဥပဒေ ၁၄ ခုထက်မနည်းကိုပြဋ္ဌာန်းအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု နာဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာက ပြောသည်။ ဘရာဇီးနှင့်တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ စုဖွဲ့မှုသည် အချို့သော ဖြစ်ရပ်များတွင် ထူးခြားအရေးပါလာခဲ့သည်။ ဘရာဇီးအခြေခံဥပဒေကိုပုံဖော်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ စည်းရုံးမှုက အထောက်အကူပြုခဲ့ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် လူမျိုးစုပေါင်းစုံ တောင်အာဖရိကလွှတ်တော်တွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကူတ္ထိယဝါဒီစုဖွဲ့မှုနောက်ခံသမိုင်းရှိကြသည့် (WNC ကဲ့သို့ ယခင်ကတက်ကြွလှုပ်ရှားမှုတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးသိကျွမ်းထားကြသည့်) အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်များစွာက ပါတီပေါင်းစုံမှအမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းကြသည်။ ထိုအဖွဲ့က အကြမ်းဖက်မှုအပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သောကျားမလူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် လက်ဦးမဆွဲကပင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့ကြသည်။^{xxxviii} ANC ပါတီမှ ပထမဆုံးလွှတ်တော်၏ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် သန်ဂျီ မင့်ဆိုက WNC ၏ ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုအကြောင်းပြောပြခဲ့သည်။

တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦးတွေ့ဆုံနိုင်မယ့် နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးကကိုယ်စားလှယ်များနဲ့ အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဆိုပြီးရှိပါတယ်။ အဲဒီတုန်းက အမျိုးသမီးများ၏ဘဝအဆင့်အတန်း၊ အရည်အသွေးမြှင့်တင်ရေးကော်မတီ ဆိုတာလည်းရှိတယ်။ အဲဒီ ကော်မတီက သိပြီးသားကော်မတီတွေနဲ့မတူပါဘူး။ ဒါပေမယ့်အဲဒီကော်မတီမျိုးဖွဲ့ဖို့ ကျွန်မတို့တောင်းဆိုခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်မတို့အရင်ကလုပ်ခဲ့တဲ့ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု၊ အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့နဲ့ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာပဋိညာဉ်စတဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေကြောင့် ဒီကော်မတီကိုဖွဲ့စည်းဖို့ လွယ်ကူစေခဲ့ပါတယ်။

ကူတ္ထိယဝါဒီလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်ပြင်ပမှ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများရရှိတတ်သည်။ ကူတ္ထိယဝါဒီလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လက်ဝဲနိုင်ငံရေးပါတီဝင်များဖြစ်နေသည်က ပိုများသည်။ ပါတီစည်းကမ်းကောင်းမွန်မှုနှင့် ပါတီဖွဲ့စည်းပုံ လည်ပတ်မှုတို့သည်လည်း သက်ရောက်မှုတစ်ခုရှိနိုင်သည်။ ပါတီဖွဲ့စည်းပုံများလျော့လျဲနေပြီး ပါတီစည်းကမ်းမတင်းကျပ်သည့် အခါမျိုးတွင် ပါတီ အချင်းချင်းကြားစုဖွဲ့မှုပိုလွယ်တတ်သည်။ ဥပမာ ဘရာဇီးတွင် ပါတီအချင်းချင်းကြားဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရန် အခြားနိုင်ငံများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ပိုပြီးလွယ်သည်။ သို့သော် တောင်အာဖရိကတွင် ပိုပြီးခက်သည်။ အထူးသဖြင့် ပါတီစည်းကမ်းနှင့်သစ္စာခံမှုက အစောပိုင်းနှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ခိုင်မာလာပြီးနောက်တွင် ပိုပြီးခက်လာသည်။ တောင်အာဖရိကမှ ANC မှလွဲပြီးပါတီများအတွင်းပီပြင်သောအမျိုးသမီးအစုအဖွဲ့များကိုသာကေအနည်းငယ်ပြနိုင်သည်။

တရားဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် လွှတ်တော်ကော်မတီဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးများ၏ဘဝနေမှုနှင့် အဆင့်အတန်း စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးပူးတွဲကော်မတီသည် ပထမဆုံးအကြိမ်ကျင်းပသည့် လူမျိုးရေးမခွဲခြားသောလွှတ်တော်တွင် ပရက်ဂိုဗ်နီဒါကိုသို့ ထင်ရှားသည့် ဣတ္ထိယဝါဒီကိုယ်စား လှယ်များထံမှ ပီပြင်သောခေါင်းဆောင်မှုကြောင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ရောက် ချိန်တွင် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါရှိသည့် ကျား၊မလူမှုရေးရာဥပဒေပြုမှု ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီးဖြစ်သည်ဟု ပရက် ဂိုဗ်နီဒါကယူဆခဲ့သည်။

ပါတီအချင်းချင်းကြားစုဖွဲ့မှုသည်လည်း အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကဲ့သို့ကိစ္စရပ်များတွင် ပိုပြီးလွယ်ကူလာသည်။ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးကဲ့သို့ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ သဘောထားချင်းမတိုက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ပါတီချင်းစုဖွဲ့မှုရရန်ခက်သည်။ ဥပမာ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးကိစ္စရပ်တွင် နက်ရှိုင်းစွာသဘောထားကွဲလွဲကြသော်လည်း ကလေးထိန်းခြင်းအတွက် အစီအမံများကိုထောက်ခံသည့် မဟာမိတ်များကို ချီလီနိုင်ငံမှ လက်ဝဲနှင့်လက်ယာနိုင်ငံရေးအင်အားစုမှ အမျိုးသမီးများကဖွဲ့စည်းနိုင်ကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ကိစ္စရပ်များတွင် အတူတကွစုဖွဲ့နိုင်ကြသည်။ သို့သော် ဘာသာရေးမဆန်သည့် အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးသမားများနှင့် သဘောထားပျော့ပြောင်းသည့် အစ္စလာမ္မစ် အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးသမားများကို စိတ်ဝမ်းကွဲစေသည့် ညစ်ညမ်းစာပေ၊ရုပ်ရှင်တိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကြမ်းကိစ္စတွင် စုဖွဲ့နိုင်ခြင်းမရှိပေ။^{xxxix} နာဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာ၏ ပါတီက ထိုဥပဒေကြမ်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး စိတ်ဝမ်းကွဲခဲ့သည်။ သူမတစ်ဦးတည်းအနေဖြင့် ထိုဥပဒေကို သဘောမတူပါ။ ထိုဥပဒေသည်ကို 'လွှတ်တော်အတွင်းဆွေးနွေးမှုသည် ဘဝတွင် ကျဉ်းထဲကျပ်ထည်းရောက်သွားရသည့် ကာလတစ်ခုဖြစ်သည်'ဟု သူမပြောခဲ့သည်။

အစိုးရဌာနဆိုင်ရာလောက

အစိုးရဌာနဆိုင်ရာလောကတွင် ကျား၊မလူမှုရေးရာ အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်မှုပမာဏနှင့် ပုံစံများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအလွန်ဖြစ်ရပ်များအနက် လွန်စွာကွဲပြားသည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ မူဝါဒကိုယ်စားပြုအဖွဲ့များကို (WPAs သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂ၏အသုံးအတိုင်းဆိုလျှင် 'အမျိုးသမီးလုပ်ငန်းအဖွဲ့များ') သည် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များက ကုလ၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုတုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ယခင်အစိုးရများက မဖွဲ့စည်းပေးထားခဲ့သည်။ ထိုသို့မဖွဲ့စည်းပေးထားသည့်နိုင်ငံများတွင် ဂါနာနှင့်ဖိလစ်ပိုင်တို့ပါဝင်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်တွင် ထိုကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းကို အီမယ်လ်ဒါ မားကိုစ်ကဦးဆောင်သည်။ ကာလရွေ့လျောလာသည့်အခါ WPA ကိုဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့်အစားထိုးဖွဲ့စည်းခြင်းများကို နိုင်ငံအားလုံးတွင် လုပ်ဆောင်လာသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ပေကျင်းမြို့တော်တွင်ကျင်းပသည့် ကုလကွန်ဖရင့်အပြီး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေအနေပိုမိုကောင်းမွန်လာခြင်းက ထိုသို့ ဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်းမှာ လွယ်ကူချောမွေ့လာစေခဲ့သည်။ သို့သော် WPAs သည် အလွန်ခြားနားသည့်အကြောင်းရင်းများ၊

ခြားနားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံများ၊ အာဏာများ၊ အထောက်အပံ့များဖြင့် တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းသည့် အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍အမျိုးသမီးများ၏အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုရန် ကွဲပြားသည့် စွမ်းဆောင်ရည်များ မူဝါဒချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်နေသည်။ ဥပမာ အရှေ့ဥရောပတွင် အချို့အစိုးရများက ဥရောပသမဂ္ဂသို့ဝင်ခွင့်ရရေးကို အကူအညီပေးရန် WPA ကို အစိုးရအချို့ကဖွဲ့စည်းကြသည်။ WPA ကို အသုံးဝင်မှုနှင့်ထိရောက်ပီပြင်မှုတို့ကို အကဲဖြတ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်ဖွဲ့စည်းရသည့်အကြောင်းရင်းတို့ကိုလေ့လာရမည်။ ခွဲဝေထားသည့် ရင်းမြစ်များကို လေ့လာရမည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများက တိုင်းပြည်ပြင်ပရှိအစုအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ တာဝန်ခံမှုတို့ကိုလေ့လာရမည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေသည့် ကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေကိုလည်းလေ့လာရမည်။

ဘရာဇီး၊ ချီလီနှင့် တောင်အာဖရိကတို့တွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအတွင်းနှင့်ယင်းကာလမတိုင်မီ စုဖွဲ့ထားသည့်အမျိုးသမီးများ၏ လှုပ်ရှားမှုများမှတိုက်ရိုက်ဖြစ်လာသည့် ရလဒ်များအဖြစ် WPA များကိုတည်ထောင်ကြသည်။ စပိန်တွင်မူ (ကာလိုတာ ဘက်စတီလိုဗီးဆောင်ပြီး) ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရ၏ ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် WPA တစ်ဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီ၊ လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများထဲမှ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းများ၏ ရလဒ်အဖြစ် စာနာထောက်ထားမှုရှိသည့် အသစ်တက်လာသော အစိုးရများက WPA အဖွဲ့များကိုဖွဲ့စည်းပေးကြသည်။ ချီလီတွင် ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီ အမျိုးသမီးများအတွက် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုဖွဲ့စည်းရန် Women's Concertación ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့က တောင်းဆိုခဲ့သည်။^{x1} ဣတ္တိယ ဝါဒီတက်ကြွလှုပ်ရှားသူနှင့် သုတေသီ ထရီဆာဘားလ်ကစ်က Women's Concertación အတွင်းအမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ စီမံကိန်းတစ်ခုအတွက်ပြင်ဆင်နေသည့် ကော်မတီတစ်ခုသည် အမျိုးသမီးများအတွက် အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ မူဘောင်ကို ရရှိအောင် အဆိုပြုချက်တစ်ခုကိုဖော်ထုတ်ခဲ့ပုံကို ပြန်ပြောပြခဲ့သည်။ ထိုမူဘောင်သည် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုသို့မဟုတ် လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ်နားလည်သိရှိပြီးသားဖြစ်သည်ဟု ၎င်းကပြန်ပြောပြခဲ့သည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံမှ Women's Council နှင့် စပိန်နိုင်ငံမှ Instituto de la Mujer အဖွဲ့များ၏အတွေ့အကြုံများအပြင် ပြည်ပမှပြန်ရောက်လာသည့်အမျိုးသမီးများ၏ အတွေ့အကြုံမှ သင်ခန်းစာယူနိုင်ခဲ့သည်ဟု သူကပြောပြသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် အခြားနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံကို အသေးစိတ်လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းကြောင့် တိုင်းပြည်အစိုးရဌာနများနှင့် လွှတ်တော်တို့တွင် စီမံကိန်းအစုအဝေး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုရေးဆွဲနိုင်စေခဲ့သည်။

ဂါနာနိုင်ငံတွင် သမ္မတ ကူဖူက အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင်ကာ အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာန (MOWAC) ကိုဖွဲ့စည်းသည်။^{x2} ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသမီးများ၏ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို တာဆီကာက အောက်ပါအတိုင်း ပြောပြခဲ့သည်။

အစိုးရသစ်က ဒီဝန်ကြီးဌာနကိုဖွဲ့ပြီး အမျိုးသမီးတွေကို ချီးမြှောက်သွားမယ်တဲ့။ ဒီ အာဖရိကတိုက်ပေါ်က တခြားဝန်ကြီးဌာနတွေက အတွေ့အကြုံတွေကိုအခြေခံပြီး ကျွန်မ တို့လိုတာ ဝန်ကြီးဌာနမဟုတ်ဘူး။ ဘက်ဂျက်မရှိရင် ဝန်ကြီးဌာနတွေဆိုတာ အားကောင်း မောင်းသန်ဖြစ်မှာမဟုတ်ဘူးလို့ အမျိုးသမီးအဖွဲ့တွေကပြောလာကြတာကြောင့် ကျွန်မ တို့က တင်းမာတဲ့သဘောထားနဲ့ တုံ့ပြန်ခဲ့ကြတာပဲ။ ဒီလိုတုံ့ပြန်တဲ့တင်ပြပြောဆိုမှုတွေ လုပ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီဝန်ကြီးဌာနကိုဖြုတ်ချဖို့ ကျွန်မတို့ရဲ့ ကြိုးပမ်းမှုတွေကို ဝန်ကြီး အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရမယ့်သူက ဝန်ကြီးဌာနမဖွဲ့သေးခင်ကတည်းက သဘောမကျဘူးထင်ပါတယ်။ ဒီတော့ ကျွန်မတို့ ချင်းဆက်ဆံရေးက တင်းမာသွားတာပေါ့။ တော်တော်ကြာလာတဲ့ အထိ အခြေအနေတွေက သိပ်ဆိုးနေတယ်။

ဣတ္ထိယ ဝါဒီဆန့်ကျင်ရေးသမား ဝန်ကြီးတစ်ပါးဦးဆောင်သည့် MOWAC သည် ၂၀၀၁-၂၀၀၅ ခုနှစ်အစိုးရ သက်တမ်းတစ်လျှောက်လုံး အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကထောက်ခံအားပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများ သည်ပင် ပြဿနာများနှင့်ရင်ဆိုင်ရသည်။ နည်းပါးသည့် အထောက်အပံ့များနှင့် မဆိုစလောက် အာဏာရှိသည့် WPA အဖွဲ့များသည် မြင့်မားသည့်မျှော်လင့်တောင့်တမှုများနှင့်ရင်ဆိုင်ရသလို တိုင်းပြည်အစိုးရပြင်ပ အဖွဲ့များနှင့်လည်း အယက်အကန်ဆက်ဆံရေးများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ WPA များက အထောက်အပံ့ရင်းမြစ်များကိုထိန်းချုပ်မှုသည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အန်ဂျီအိုအသွင်ဖြင့်လုပ်ကိုင်လာခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရနှင့် နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့ကို ပိုမိုမှီခိုရပြီး အောက်ခြေအဆင့်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကို မှီခိုမှုနည်းပါးသည်။ WPA များ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရသည့် နိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေက လည်းအရေးပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ်များက အစဉ်အလာပုံစံချမှတ်မှုနည်းပါးသည်ဆိုပါက အစိုးရ နှင့် ပိုပြီးအပြောကျယ်သော သဘောတရားရေးဆိုင်ရာလမ်းကြောင်းများ၏အပြောင်းအလဲသည် WPA များကို အဆိုးဘက်မှသက်ရောက်နိုင်သည်။ အစိုးရသစ်များ သို့မဟုတ် စာနာထောက် ထားမှုမရှိသည့်အစိုးရများသည် ရန်ပုံငွေများကိုပြန်ယူခြင်း၊ ဖြတ်တောက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး WPA တို့၏အဆင့်လျှော့ကျအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ (ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုကော်မ ရှင်၏ ပထမဆုံးခေါင်းဆောင် သန်ဂျီမင်ဆို၏အမြင်အရ) တောင်အာဖရိက ကျား၊မလူမှုရေးရာ ချိတ်ဆက်အဖွဲ့အစည်းသည် အသုံးစရိတ်ဖြတ်တောက်မှုများ၊ဥပက္ခာပြုမှုများ၊ ဖယ်ကျဉ်မှုများ ကြောင့် အားနည်းသွားခဲ့ရသည်။ အလားတူအဖြစ်အပျက်မျိုး ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များကုန်ခါနီးက ဘရာဇီးတွင်ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်။ ပီတန်ဂီနှင့် သူ၏လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ အုံ့နှင့်ကျင်းနှင့် WPA မှ နုတ်ထွက်သွားခဲ့ကြသည်။ ပိုလန်တွင် အစိုးရအကြိမ်ကြိမ်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် WPA များ အားနည်းသွားခဲ့ရမှာ အကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရက်တစ် လက်ဝဲမဟာမိတ်နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ကို လက်ယာအုပ်စု စည်းလုံးညီညွတ်သော ရွေးကောက်ပွဲမဟာ မိတ် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ကအနိုင်ရလိုက်ပြီးနောက် WPA များအားနည်းသွားခဲ့သည်။^{xiii} ထို့ကြောင့်

WPA သည် ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို စာနာထောက်ထားမှုရှိသည့် အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လျှင် ပိုပြီးထိရောက်ပီပြင်မှုရှိမည့် အလားအလာရှိသည်။ စပိန်၊ ချီလီနှင့် တောင်အာဖရိကတို့တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်အတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ အစိုးရ စာနာထောက်ထားမှုရ သည့်အချိန်တွင်ပင် သိသာထင်ရှားသည့်ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။

ကျား၊မလူမှုရေးရာမူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု

ကျား၊မလူမှုရေးရာ အခွင့်အရေးများသည် တစ်ခုတည်း တစ်သမတ်တည်း အမျိုးအစား ခွဲ၍မရပါ။ အချို့သော ငြင်းခုံမှုနည်းသည် ကျား၊မရေးရာအခွင့်အရေးနယ်ပယ်အချို့တွင် မူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုရရှိရန် လွယ်ကူသည်။^{xliii} ယေဘုယျအားဖြင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှု၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲမှု ရွေးကောက်ပွဲဝင် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်ခွဲတမ်းသတ်မှတ် ခြင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများသည် မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးများထက် ဖြေရှင်းရပိုမိုလွယ်ကူ သည်။ အချို့သော ကျား၊မလူမှုရေးရာ အခွင့်အရေးများက ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့် ထို အခွင့်အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများထံမှ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုထွက်ပေါ်လာစေ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် မြတ်နိုးတန်ဖိုးထားစရာမိသားစုဘဝကို ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအလွန် အုပ်ချုပ်ရေးများအတွက် သိသိသာသာအဆုံးအဖြတ်ပေး သည့်အရာဖြစ်သည်။ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုနှင့် ဆွယ်တရားဟောခြင်းရှိသည့်တိုင် ထိုပြုပြင်ပြောင်း လဲမှုသည် အောင်မြင်ရန်ခဲယဉ်းသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သည့် အခြားသော နိုင်ငံများအနက် အသွင်ကူးပြောင်းမှုပြီးပြီးချင်း တောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့် (ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရ အောင်ပွဲရပြီးနောက်) စပိန်နိုင်ငံတွင် ဆယ်နှစ်ကြာသည့်အခါမှသာ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးရရှိခဲ့ကြသည်။ ရှုံးနိမ့်ပျက်ပြားမှုဥပမာများလည်းရှိသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း အရှေ့ဥရောပတွင် အနည်းဆုံးစာရွက်ပေါ်တွင်ရေးထားသည့် အခွင့်အရေးများစွာကို ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရလက်အောက်တွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ပိုလန်နိုင်ငံ တွင် ယခင်ကကျယ်ပြန့်စွာကျင့်သုံးသည့် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်သည် ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အလွန် အမင်း ကန့်သတ်ခံလာရသည်။^{xliv} ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် မူဝါဒဖြေလျှော့မှုအချို့ရှိလာသည့်တိုင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုရေချိန်သည် နိမ့်ကျနေဆဲဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချ ရေးစီမံချက်သည် အချို့သောဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေများတွင် အမျိုးသမီးများကို ကန့်သတ်မှုများတိုးပွားလာစေသည်။ ထိုဒေသများတွင် (ရံဖန်ရံခါ အစွလာမ္မစ်ပိုဆန်သည့်) ဒေသဆိုင်ရာအစီအမံများကို စတင်ခဲ့သည်။^{xlv} အမျိုးသမီး ဥပဒေထောက်ကူအဖွဲ့ APIK ကို တည်ထောင်သူ နာဆီရာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာက 'အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကော်မရှင်ရဲ့အဆိုအရ ပြည်သူ့တွေ့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံထားတဲ့ တင်းကျပ်သော နည်းဥပဒေ ၂၅၀ ခန့်ရှိပြီး၊ အမျိုးသမီးတွေကို ခွဲခြားဆက်ဆံတဲ့နည်းဥပဒေက

၇၈ ခုရှိပါတယ်။ ဥပမာ အဝတ်အစား၊ ခြုံထည် ဒါမှမဟုတ် ယောက်ျားလေးတွေမျိုးမပါဘဲ အမျိုးသမီးတွေအိမ်အပြင်ထွက်လို့မရဘူးဆိုတာလို့၊ ခြုံထည်မဝတ်ရင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစာရွက်စာတမ်းတွေတို့ မှတ်ပုံတင်တို့ မရကြတာတွေရှိတယ်' ဟုပြောပြသည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို တန်ပြန်တိုက်ဖျက်ရန် ဥစ္စာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများနှင့် အစီအမံများကို ပြောင်းလဲမှုများသည်ပင်လျှင် အပြင်းအထန်ဆန့်ကျင်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရတတ်သည်။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာသည့်နေရာများတွင် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ၊ လွှတ်တော်၊ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့တွင် အဓိကကျသည့်အမျိုးသမီးများက မဟာမိတ်အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းရန်စတင်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ယင်းသို့ဖွဲ့စည်းမှုကို လိုလားမှုရှိသည့်နိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေတွင်လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့သည် အရေးအကြီးဆုံးအချက်များဖြစ်သည်။^{xlvi} အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုဥပဒေပြုရေးက ထိုအချက်ကိုထင်သာမြင်သာရှိစေသည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများကထောက်ခံသည့် အရေးကိစ္စဖြစ်ပြီး လူတန်းစားနှင့်သဘော တရားရေးဆိုင်ရာရပ်တည်ချက်အသီးသီးရှိသူ အမျိုးသမီးများ၏ ကျယ်ပြန့်သော ထောက်ခံမှုရသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂစုနစ်လှုပ်ရှားမှု (UN Decade) စတင်ချိန်ကစပြီး ထိုအရေးကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ရန်လိုအပ်ချက်၊ ထိုသို့ရင်ဆိုင်ရန်လိုအပ်သည့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့အစည်းတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီးအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များ တိုးပွားလာသည်။ သို့သော် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလလွန်အစိုးရများက ပြဋ္ဌာန်းသည့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတားဆီးရေး၊ ယင်းသို့တားဆီးမှုကိုမြှင့်တင်ရေးအကောင်အထည်ဖော်မှု၊ ဆန့်ကျင်မှုကိုမြှင့်တင်သည့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးမှုတို့၏ ပမာဏနှင့်မြန်နှုန်းတို့တွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည်။ ဖြစ်ရပ်တိုင်းတွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့များကိုဖွဲ့စည်းလိုက်ကြသည်။ သို့သော် အချို့ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့များက အခြားအဖွဲ့များထက် ပိုပြီးထိရောက်ပီပြင်ကြသည်။ ဂါနာနိုင်ငံတွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးမဟာမိတ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို အဖွဲ့အစည်းပေါင်းမြောက်များစွာပေါင်းစပ်ကာ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့တိုင်၎င်းတို့၏အရေးဆိုလှုပ်ရှားမှုသည် ရှေ့နေချုပ်၏ထောက်ခံမှုရရှိခဲ့သော်လည်း ဆန့်ကျင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများထဲတွင် MOWAC မှအငြင်းပွားဖွယ် အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးက အဓိကဆန့်ကျင်သူ ဖြစ်နေသဖြင့် ချိနဲ့ယိမ်းယိုင်သွားခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ယခင်ဝန်ကြီးထက် ငယ်ရွယ်ပြီး (ပို၍တိုးတက်သော) ဝန်ကြီးတစ်ဦးကိုအစားထိုးခန့်အပ်လိုက်သည့်အခါမှသာ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။^{xlvii} MOWAC နှင့်ဆက်ဆံရေးဆိုးရွားလာခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆီကာကာက အောက်ပါတိုင်းပြောပြခဲ့သည်။

ဆက်ဆံရေးက အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေအတွက် ကြိုးစားရုန်းကန်ရာမှာ ပိုပြီးဆိုးလာတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ အမျိုးသားတွေအတွက် ဥပဒေထဲမှာ မကောင်းတဲ့အချက်တွေပါနေတယ်ဆိုတာကို အာရုံစိုက်လာအောင် လုပ်တဲ့သူတွေထဲမှာ

ဝန်ကြီးတစ်ယောက်ပါနေတယ်ဆိုကတည်းက မဟုတ်တော့ဘူးလေ။အိမ်တွင်းအကြမ်း ဖက်မှုဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းဖို့ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့က ခုနစ်နှစ်တောင်အချိန်ယူခဲ့ရတယ်။ ညွှန်ပေါင်းမှာပါတဲ့ အဖွဲ့တွေအားလုံးက အပူတပြင်းနဲ့တွန်းအားပေးခဲ့ကြတယ်။ အစိုးရက တော့ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ရဲ့အင်အား၊ သူတို့ရဲ့တောင်းဆိုမှုတွေကို ဖြိုတောင်မဖြိုဘူး။ ဥပဒေ ကိုပြဋ္ဌာန်းဖို့ ဟိုလိုလိုဒီလိုလိုလုပ်နေခဲ့တာပဲ။

ချီလီတွင် လွှတ်တော်တွင်းနှင့်လွှတ်တော်ပြင်ပက အခက်အခဲကြုံရတတ်သည့် ကုတ္တီယ ဝါဒီမဟာမိတ်အဖွဲ့၊ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန SERNAM တို့သည် အိမ်တွင်းအကြမ်း ဖက်မှုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အောင်မြင်ခဲ့သည်။^{xlviii} သို့သော် အိမ်တွင်းအကြမ်း ဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေ၏ နောက်ဆုံးအဆင့်မှုကြမ်းကို SERNAM ကသူ့သဘောနှင့်သူပြင် ဆင်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟု အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကုတ္တီယဝါဒီ လွှတ်တော်အမတ်များ က ယူဆကြသည်။ SERNAM သည် ရှေးရိုးစွဲနိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေတွင်လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အာဏာရ Concertación ညွှန်ပေါင်းအစိုးရထံမှ ခရစ်ယာန်ဒီမို ကရက်ပါတီဝင်များ၏ လွှမ်းမိုးမှုရှိခဲ့သည်။ Concertación သည်လည်း ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်ထံမှဖိအားများအောက်တွင်ကျရောက်နေခဲ့သည်။ မူလဥပဒေမှုကြမ်းကိုအဆိုပြုခဲ့ သည့် ဆိုရှယ်လစ်ပါတီမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အက်ဒ ဂီယာနာ မွန်ဖိုက အောက်ပါ အတိုင်းတင်ပြခဲ့သည်။

ကျွန်မတို့က သဘောထားမျှတတဲ့ လက်ဝဲနိုင်ငံရေးမဟာမိတ်အဖွဲ့ဖြစ်နေခြင်းက အကြီး ဆုံးပြဿနာဖြစ်နေတယ်။ 'မိသားစုအတွင်းအကြမ်းဖက်မှု'အတွက် ဥပဒေတစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။ ကျွန်မတင်ပြခဲ့တဲ့ဥပဒေကကျ အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုကို တား မြစ်တဲ့ဥပဒေ (မိန်းမတွေရဲ့ကျားမလူမှုရေးရာကြောင့် သူတို့ကိုအကြမ်းဖက်တာကို ပြော တာ) ပါ။ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်တဲ့ဥပဒေဟာ ဘာမှဆက်လုပ်လို့မရနိုင်ဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုရင် ဒီ ပြဿနာဟာ အိမ်တွင်းရေးပြဿနာဆိုပြီး အလေးထားဖို့လိုတယ်လို့ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရ က်ပါတီဝင်အမျိုးသမီးတွေက ယူဆလို့ပါပဲ။ ကျွန်မတို့လက်လျှော့လိုက်ရတယ်။ ဒါက အလျှော့ပေးလိုက်လျော့လိုက်တာပဲ။ ကျွန်မတို့ဘာမှရှေ့ဆက်လုပ်မရဘူးလေ။ ကျွန်မတို့ က လွှတ်တော်ထဲမှာလိုအပ်တဲ့ထောက်ခံမဲမှ မရကြတာကိုး။ အဲဒီလက်ယာအုပ်စုက ခလုတ်ကန်သင်းပဲ။ သေတဲ့အထိရှိနေမယ့် အတိုက်အခံပဲ။ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရက် ပါတီဝင်တွေဆီကနေ ကျွန်မတို့တတ်နိုင်သလောက် ရှေ့ဆက်တိုးနိုင်မယ့် မဲတွေကိုရဖို့ ကုတ္တီယဝါဒီတွေနဲ့ လက်ဝဲနိုင်ငံရေးအုပ်စုက အမျိုးသမီးတွေအတွက် သေရေးရှင်ရေးဖြစ် နေတယ်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် နာဆီရာဟာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာပြောပြချက်အရအောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်။

ဖြစ်ချင်တော့ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုအက်ဥပဒေကို APIK ကမူကြမ်းရေးခဲ့တယ်။ ကျွန်မ နဲ့တခြားသူတွေ (တခြားအဖွဲ့တွေနဲ့ သုတေသီတွေကိုမေးမြန်းခဲ့ရတာပေါ့) က 'ဖိုခနောက်ဆိုင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ခြင်း'ဆိုပြီး သုတေသီအမျိုးသမီး၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအမျိုးသမီး၊ အမျိုးသမီးဒီမိုကရက်အုပ်စုသုံးစုနဲ့ အပြောင်းအလဲအတွက် အတူတူလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြတယ်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးအက်ဥပဒေကို မြှင့်တင်အားပေးဖို့ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ကို ကျွန်မတို့ဖွဲ့နိုင်ခဲ့တယ်။ သို့သော်စစ်ချင်းမှာ ဒီဥပဒေဟာ ကျွန်မတို့မိသားစုတွေရဲ့ သဟဇာတဖြစ်မှု၊ မိသားစုအယူအဆစတာတွေကို ပျက်စီးသွားစေမယ်လို့ ပြောတဲ့ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေထံကနေ စိန်ခေါ်မှုပေါ်လာတယ်။ ဒါနဲ့ ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှာ အဲဒီဥပဒေကို မူကြမ်းရေးပြီးခဲ့တာ နောက်ဆုံး ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှာပြဋ္ဌာန်းနိုင်တဲ့အထိ ခုနှစ်နှစ်ကြာသွားတယ်။

တောင်အာဖရိကနှင့် ဘရာဇီးတို့တွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုဆန့်ကျင်ရေး ဥပဒေများကို ၎င်းတို့၏အသွင်ကူး ပြောင်းမှုအလွန်ကာလများတွင် ပိုပြီးလွယ်ကူစွာပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံစလုံးတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွင်းနှင့် ယင်းမတိုင်ခင်ကာလတည်းက ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးကို တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ထည့်သွင်းထားခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ထိုလှုပ်ရှားမှုကို WNC၊ ANC ပါတီတွင်းမှ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ANC ၏ အမျိုးသမီးအဖွဲ့ချုပ်တို့ကလုပ်ဆောင်သည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးအကြောင်းအရာအတွက် စာတမ်းတစ်ခုကို အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဓမ္မစဉ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် ANC ကတင်သွင်းခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ပေကျင်းတွင်ကျင်းပမည့် အမျိုးသမီးကွန်ဖရင့်အတွက် ပြင်ဆင်မှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ANC အစိုးရက နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကွန်ရက်ဖြင့် ပူးပေါင်းကာ လက်တွေ့တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ လွှတ်တော်ကော်မတီက ယင်း၏ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်တွင် ဥပဒေတစ်ခုကိုပြဋ္ဌာန်းရမည်ဖြစ်ပြီး ANC ၏အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က ထိုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုကို အဆောတလျင်ဆောင်ရွက်ရန်တင်ပြခဲ့သည်။^{xix} ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဆော်ပေါလိုမြို့တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ရဲကင်းများချထားခြင်းကဲ့သို့ ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် နိုင်ငံလုံးချီအဆင့် အစီအမံများစွာကိုလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုအစီအမံများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် တိုင်းပြည်အစိုးရ၏ပြင်ပနှင့် အတွင်းစည်းနှစ်ခုစလုံးတွင် ကူညီယဝါဒီတက်ကြွလှုပ်ရှားမှု၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံသူ ကူညီယဝါဒီများသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်မှုကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဆင့်သို့ တင်ပြရာတွင်အဓိကနေရာမှပါဝင်ခဲ့သည်။^{xx} သို့သော် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များတွင် အမျိုးသမီးကောင်စီ (CNDM) ယိမ်းယိုင်လာခြင်း၏သည် ဘရာဇီးကူညီယဝါဒီများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များစွာ၏ ထိရောက်အကျိုးရှိမှုကို ဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းစေခဲ့သည်။ အခြားသောဥပဒေများနှင့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အစီအမံများကဲ့သို့ပင် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးပါဝင်နေသည့် ဥပဒေများ

သည် ထိရောက်ပီပြင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းမှုတွင် မူတည်နေသည်။ အောက်တွင်သုံးသပ်ထားသည့် ဖြစ်ရပ်များတွင် အဆိုပါဥပဒေများကို ထိရောက်ပီပြင်စွာပြဋ္ဌာန်းမှုသည် ကြီးကြီးမားမား ကွဲပြား ခြားနားလျက်ရှိသည်။

နိဂုံး - သင်ခန်းစာရခဲ့ပြီလော။

ဖြစ်ရပ်များအားလုံးက အမျိုးသမီးများ၏စနစ်တကျစုဖွဲ့မှု အဓိကအရေးပါပုံကို အထင် အရှားပြနေသည်။ ချီလီတွင် 'လမ်းမတွေပေါ်မှာ၊ အခြေအနေအမျိုးမျိုးမှာ ဒီလိုအင်အားပြတာ မျိုးမရှိခဲ့ဘူးဆိုရင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကနေ ကျွန်မတို့ရရှိခဲ့တာကိုရဖို့ဆိုတာ မဖြစ်လာနိုင်ပါဘူး။ လူမှုရေးနဲ့နိုင်ငံရေးလောကတွေကို ချိတ်ဆက်ထားလိုက်တာကြောင့် အမျိုးသမီးတွေရဲ့ ဒီမိုကရေစီရေးအဆိုပြုတင်ပြချက်တွေဟာ ပါထရီဆီယို အဲလွင်အစိုးရရဲ့ စီမံကိန်းမှာ ပါဝင်လာခဲ့ တယ်'ဟု ဘားလ်ဒက်စ်ကပြောသည်။ ဘားလ်ဒက်စ်အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း စုဖွဲ့မှုဖြစ်လာ သည့်အမျိုးသမီးထုလှုပ်ရှားမှု၏အဓိကကျသောအရေးပါမှုကိုပီတနီဂီကဇောင်းပေးပြောခဲ့သည်။ သို့သော် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူနိုင်ငံရေးသမားများက အမျိုး သမီးလှုပ်ရှားမှုများ၏အောက်ခြေလူထုနှင့်ကင်းကွာမှုအန္တရာယ်ကို အလေးထားပြောခဲ့ကြသလို အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ရာထူးများတွင် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များဝင်ရောက်သွားခြင်းကြောင့် အရှိန် အဟုန်နှင့် တစိုက်မတ်မတ်လုပ်ဆောင်မှုတို့ ပျောက်ဆုံးသွားပုံတို့ကို အလေးပြောခဲ့ကြသည်။ အခက်အခဲဆုံးစိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးများ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကို တည်တံ့စေခြင်း သည် ရေရှည်တွင် အပြုသဘောဆောင်သည့် ကျားမလူမှုရေးရာရလဒ်ကိုရရှိအောင် လုပ်ရာ တွင် အရေးကြီးကြောင်း သက်သေပြခဲ့သည်။

ပညာရပ်နယ်ပယ်များ၊ လှုပ်ရှားမှုတွင်ပါသည့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ နိုင်ငံရေးသမား အမျိုးသမီးများ (တောင်အာဖရိကတွင် 'ဖိုခနောက်မဟာမိတ်' ဟုခေါ်ကြသည့်) ကျယ်ပြန့်သော ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့စည်းမှုတည်ဆောက်ခြင်းသည် (တောင်အာဖရိကနှင့်အင်ဒိုနီးရှား၏ လုပ်ငန်းစဉ် မအောင်မြင်ခဲ့သည့်တိုင်) အသိပညာအမျိုးမျိုးကို ပေါင်းစည်းအောင်လုပ်ရာတွင် အလွန်ပင် အရေးကြီးသည်။ နာဆီရာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာကတော့ ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိသည့်တိုင် ဘာသာရေးမရောယှက်သည့် ကူထွီယဝါဒီများနှင့် အစွလာမ္မစ်ကူထွီယဝါဒီများသည် အတူ တကွလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြကြောင်း အလေးထားပြောသည်။ ပရက်စ် ဝိုပင်ဒါက WNC ၏ အားသာချက်ကို အလေးထားပြောသည်။ ယင်းညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့က တစ်ဦးချင်းစီ၏ စွမ်းရည်၊ အတွေ့အကြုံနှင့်ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို ဖြည့်စည်းနိုင်စွမ်း၏ အရေးကြီးပုံကို ဝိုပင်ဒါက အလေး ထားပြောသည်။ ကွဲပြားသည့်ထည့်ဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ အားလုံးကိုတန်ဖိုးထားနိုင်စွမ်း၊ စိတ် ဝမ်းကွဲမှုများကြားမှ အတူတကွလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းတို့ကို အလေးထားပြောပြသွားခဲ့ သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများထဲမှ အများစု (ဥပမာတောင်အာဖရိကမှ) သည် အသွင်ကူး ပြောင်းမှုမတိုင်ခင် အတူလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုရှိထားခြင်းက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပိုပြီး

လွယ်ကူစေကြောင်း အလေးထားပြောခဲ့သည်။ သူ့အဆိုအရ အလွန်ခြားနားသည့် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းနှင့်အမြင်များရှိသည့် အမျိုးသမီးများကြားတွင်ပင်သည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုမတိုင်ခင် အတူလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုရှိထားခြင်းက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်ပိုပြီးလွယ်ကူစေသည်ဟု သိရသည်။

အမျိုးသမီးများစွာ၏ စာနာမှုကိုရရှိပြီး (၎င်းတို့ကိုစည်းရုံးနိုင်သည့်) တူညီသောလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် ကျယ်ပြန့်သော မဟာမိတ်များဖွဲ့ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသည်။ အကောင်းဆုံးမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကိုလွှမ်းမိုးသည့် ညွှန်ပေါင်းများနှင့် စုပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကူညီယဝါဒီများနှင့် ကူညီယဝါဒီမဟုတ်သူများ၊ ခြားနားသော နိုင်ငံရေးနှင့်ဘာသာရေးရှိသည့် အမျိုးသမီးများကို ဆွဲဆောင်စည်းရုံးမှုများပါဝင်သည်။ ထိုအချက်များသည်ချီလီ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် သီးခြားအရေးကိစ္စများအတွက် ထိရောက်ပီပြင်သည့် အရေးဆိုလှုပ်ရှားမှုများ၏အခြေခံပင်ဖြစ်သည်။ WNC အဖွဲ့ထဲမှာ 'ကျားမရေးရာတန်းတူ ညီမျှမှုကို အသိအမှတ်ပြုတာက ကျွန်မတို့ကိုညီညွတ်စေတယ်။ ကျွန်မတို့မှာတစ်သက်လုံးရှိနေမယ့် မတူကွဲပြားမှုတွေရှိနေတယ်။ ကျွန်မတို့တစ်သက်လုံးအဲဒါတွေနဲ့နေသွားရမှာပဲ။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ ဒါကနိုင်ငံရေးလေ။ ကျားမရေးရာတန်းတူညီမျှမှုကို အခြေခံဥပဒေထဲမှာမထည့်နိုင်ဘူးဆိုရင် ကျွန်မတို့စုံးစုံးမြုပ်သွားမှာပဲ' မင့်ဂျက်စ်က မှတ်ချက်ပြုသည်။ ချီလီမှ Concertación ၏အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့အတွင်းမှာပင် နိုင်ငံရေး သဘောထားအမြင်မတူသည်များရှိသည်ဟု မွန်ဖိုက ထောက်ပြသည်။

ကျွန်မတို့ဆိုရှယ်လစ်ကူညီယဝါဒီတွေက ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းနဲ့ ကွာရှင်းပြတ်စဲမှုတို့လိုရာဒီကယ်အခွင့်အရေးတွေကိုပိုပြီး လိုချင်ကြတယ်။ သို့သော် နိုင်ငံရေးအမြင်မျှတတဲ့လက်ဝဲညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ဆိုတော့ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရက်ပါတီဝင် အမျိုးသမီးတွေက သူတို့အမြင်နဲ့သူတို့ဖြစ်နေကြတော့ ဘုံရပ်တည်ချက်ကိုယူလိုက်ကြတယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက အရေးကြီးတာက ဒီမိုကရေစီအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီတွေညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ဖို့ရယ်၊ Women's Concertación for Democracy အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ဖို့ရယ်ပဲ။ အဲဒီလိုဖွဲ့တာ ကျွန်မတို့ပါတီတစ်ခုချင်းစီထဲက အမျိုးသမီးတွေအတွက် ဒီမိုကရေစီကိုမြှင့်တင်မယ်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတွေအများကြီးရလာအောင်လုပ်မယ်ဆိုပြီး ရည်ရွယ်ပြီးဖွဲ့ခဲ့တာပါ။ ကျွန်မတို့ကလက်တွေ့ကျကျပဲ။ 'အရေးကြီးတာ ညီညွတ်ရေး၊ ညီညွတ်တဲ့ရပ်တည်ချက်ရရေးပဲ။ တို့ကိုစိတ်ဝမ်းကွဲစေမယ့် အရာတွေမှန်သမျှကို ဘေးဖယ်ထားခဲ့မှာပဲ'လို့ ကျွန်မတို့ပြောလေ့ရှိတယ်။ ဒီတော့ ကွာရှင်းပြတ်စဲမှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးတွေကိုယ်ဝန်ဖျက်ချတာ စတာတွေလို အရေးကိစ္စတွေအများကြီးကို ဘေးချိုတ်ထားခဲ့ရတယ်။ Concertación ညွှန်ပေါင်းရဲ့ နိုင်ငံရေး ဗဟိုချက်နဲ့ဆန့်ကျင်ပြီး လက်ဝဲအုပ်စုရယ်၊ ကူညီယဝါဒီပိုဆန်တဲ့အုပ်စုတွေရယ်ကြားမှာ ပွဲဆူတဲ့အရေးကိစ္စတွေအားလုံးကို ကျွန်မတို့ဘေး

ချိတ်ထားပြီး ကျွန်မတို့ကိုလုံလောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးမယ့် ညီညွတ်သော စီမံကိန်းတစ်ခုကို အဆိုပြုတင်ပြနိုင်ဖို့လုပ်ခဲ့တယ်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းထဲက စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတွေမှာ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုချင်းစီဟာ သူတို့ရဲ့ ရည်မှန်းတွေကို ကိုယ်စီ ကိုယ်တိုင်ဖြင့်တင်အားပေးနိုင်လာမယ့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရအောင် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခဲ့ တာ ဖြစ်ပါတယ်။

အထူးသဖြင့် ချီလီနိုင်ငံ၏ဖြစ်ရပ်တွင် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးနှင့် ၎င်းတို့ကိုအကြမ်း ဖက်မှုအရေးကိစ္စများအား မိသားစုဘဝခိုင်မာအားကောင်းလာစေရေးအသွင်ဖြင့် ပုံဖော်သတ် မှတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲမှုများကြားတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အားဖြည့်ထောက်ကူပေးရန်အထောက်အကူပြုခဲ့သည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ ထိုသို့ပုံဖော်သတ်မှတ် ခြင်းသည် လူမှုစီးပွားရေးအပြောင်းအလဲ၊ လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအညီအမျှ ခွဲဝေပေးခြင်း၊ (အမျိုးသမီးများရော အမျိုးသားများကိုပါ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်မှုအပါ အဝင်) ကျားမရေးရာဆက်သွယ်ချက်များ ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာပြောင်းလဲမှုကဲ့သို့ အရေးကိစ္စများကို မဖြေရှင်းပေးခဲ့ဟု ဣတ္ထိယဝါဒီများစွာက ယူဆသည့်သဘောသက်ဝင်သည့်တိုင် အထောက် အကူပြုခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အမျိုးသမီးများသည် သူတို့၏ရပ်တည်ချက်များ၊ အဆိုပြုတင်ပြချက်များ၊ တောင်းဆိုမှုများ သည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များထဲသို့ လုံးဝဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြုမီတွင် ဖွံ့ဖြိုးလာပါက အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် ပိုပြီးထိရောက်ပီပြင်တတ်သည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပီတန်ဂီက -

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းတွေက သူတို့အချင်းချင်း မဟာမိတ်ဖွဲ့ကြရမယ်။ ဈေးဆစ်၍မရ သော အဆိုပြုတင်ပြချက်များနှင့် တောင်းဆိုမှုများ၊ ညှိနှိုင်း၍ရသော အဆိုပြုတင်ပြချက် များကို အဆင်သင့်ပြင်ကာ အခြေခံဥပဒေသို့ရောက်အောင်သွားကြရမယ်။ ဒီမိုကရေစီအ သွင်ကူးပြောင်းမှုကိုဖြတ်သန်းနေတဲ့ တိုင်းပြည်များက အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုတိုင်းအတွက် ပထမဆုံးလုပ်ရမယ့်ဟာကအများသဘောတူညီမှုအခြေခံကိုသူတို့အချင်းချင်းကြားရဖို့ပဲ။ သူတို့အနေနဲ့ အချိန်လုံလုံလညာယူရန်အားတွေ မဖြုန်းတီးအပ်ဘူး။ သမ္မတဖြစ်တဲ့ အဖွဲ့အနေနဲ့ နိုင်ငံရေးလောကထဲကို သူတို့ဝင်လာကြရမယ်။

အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် 'အခြေခံဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ် ရမည်'ဟု ပီတန်ဂီက အလေးထားပြောသည်။ အတိုက်အခံနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု အလွန် ကာလတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကျားမလူမှုရေးရာတောင်းဆိုချက်များကို အောင်မြင်စွာဆုပ်ကိုင်ပြောကြားနိုင်ရေးအတွက် အဆုံးစွန် ပမာဏကျသော အခြေအနေဖြစ် သည်။ ထိုသို့တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအားနည်းသည့် ဂါနာနှင့်ပိုလန်နိုင်ငံများတွင် အပြု

သဘောဆောင်သော ကျား၊မလူမှုရေးရာရလဒ်များ ပေါ်ပေါက်မှုနည်းပါးခဲ့သည်။ သိမ်းသွင်းခံရ မည်ကိုစိုးရိမ်မှုများရှိသည့်တိုင် အမျိုးသမီးများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ အစောဆုံးကာလ များကတည်းက ပါဝင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု အချို့သောတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ယူဆ သည်။ စစ်ချင်းကတည်းက လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ကျား၊မလူမှုရေးရာ ပါဝါ ဆက်သွယ် ချက်များကို အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းကိစ္စရပ်သည် သဘောတရားရေးရာ၊ လက်တွေ့ရေးရာ၊ သင်းဖွဲ့ဖွဲ့စည်းမှု ရေးရာ စဉ်းစားသုံးသပ်မှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ရမည်။ အကြောင်းမှာ 'ထိုစဉ်းစားသုံးသပ်မှုများ ဖြစ်မလာပါက ပြောင်းလဲမှု၏အသွင်ပြောင်းခြင်းအဆင့်တွင် ယင်းစဉ်းစားသုံးသပ်မှုများကိုပေါင်း စပ်ပါဝင်အောင်လုပ်ရန် အလွန်ခက်ခဲစေနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အသင့်ပြင်ထားရမည်။ ANC တွင်လုပ်ဆောင်စဉ်က ကျွန်မတို့အသင့်ပြင်ထားနိုင်ခဲ့သည်။ ကျေနပ်အားရဖွယ်မဟုတ် သည့်တိုင် ကျွန်မတို့ အောင်မြင်အောင်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အသင့်ပြင်ထားခြင်းက အခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေပြုရေး၊ အင်စတီကျူးရှင်း အဆောက်အအုံများဟူသည့် ရလဒ်ကိုအများကြီးလွှမ်းမိုးမှုရှိစေ ခဲ့သည်'ဟု မင့်ဆိုကတင်ပြခဲ့သည်။ 'အသင့်ပြင်သည့်အခိုက်အတန့်ကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးမခံဖို့ သိပ်အရေးကြီးပါတယ်။ ချိန်သားကိုက်မှုအတွက် စနစ်တကျ စုဖွဲ့ထားရမယ်။ ပွဲမဝင်ခင် အပြင် ကကျင်းပထားရမယ်'ဟု ပီတန်ဂီကလည်း ယူဆကြောင်း ပြောပြခဲ့သည်။

အောင်မြင်သော ပါဝင်စွက်ဖက်မှုများအားလုံးအတွက် လိုအပ်သောအခြေအနေများ ရှိသည်။ ပထမဆုံး သင့်တော်သည့် မဟာဗျူဟာများနှင့် နည်းဗျူဟာများကို ရေးဆွဲရမည်။ ဥပမာ ဘရာဇီးနှင့် တောင်အာဖရိကအခြေခံ ဥပဒေများကိုပုံဖော်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများသည် ပစ် မှတ်ထားသည့် ဆွယ်တရားဟောခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းတို့ကြောင့် အခြားနိုင်ငံများ နှင့်နှိုင်းစာလျှင် အောင်မြင်မှုရခဲ့သည်ဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတွင်ပါဝင်သူများက ယူဆကြသည်။ 'တာဝန်တစ်ခုနဲ့ရောက်လာတယ်။ သို့သော်ဘယ်လိုစေ့စပ်ညှိနှိုင်းရမယ်ဆိုတာ ကျွန်မတို့ သိ တယ်။ မဟာမိတ်ဘယ်လိုဖွဲ့ရလဲဆိုတာသိတယ်။ တစ်နည်းပြောရရင် ကျွန်မတို့က နိုင်ငံရေး သမားတွေပဲ။ ကျွန်မတို့နိုင်ငံရေးလုပ်နေကြတာ။ နိုင်ငံရေးရဲ့ လက်နက်ကိရိယာတွေနဲ့အလုပ် လုပ်နေကြတာဆိုတာ သိတယ်မို့လား။ အာဏာရှင်စနစ်တို့၊ အစွန်းရောက်ဝါဒတို့ရဲ့လက်နက် ကိရိယာတွေနဲ့အလုပ်လုပ်နေကြတာမဟုတ်ဘူး။ အဲဒီလက်နက်ကိရိယာတွေကို ကျွန်မတို့ဆန့် ကျင်တယ်။ အစိုးရအတွင်းမှာ ဘယ်လိုမဟာမိတ်တွေဖွဲ့ရမယ်၊ ဘယ်လိုညှိနှိုင်းရမယ်ဆိုတာ ကျွန်မတို့သိတယ်' ဟုပီတန်ဂီကပြောခဲ့သည့်အတိုင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

'ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်ပိတ်ပင်သည့်' ပြဋ္ဌာန်းချက်လိုအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကိုခြိမ်းခြောက် တဲ့ အစီအမံတွေစတင်လာခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးကို လျော့ချဖြတ်တောက်မှု တွေတားဆီးဖို့ မဟာမိတ်တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မဟာဗျူဟာများလိုအပ်သည်။ အင်ဒို နီးရှားကဲ့သို့နိုင်ငံများတွင်သာမက အရှေ့ဥရောပနှင့် ဗဟိုဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိကရှိ နိုင်ငံ များလို ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်က ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုတွင် တက်တက်ကြွကြွရှိသည့်

နေရာဒေသများတွင် ဘာသာရေးရှေးရိုးစွဲများသည် ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့်မြင့်မားမားကြသ
ည်။ သို့ဖြစ်ရာ အခွင့်အရေးများ လျှော့ချဖြတ်တောက်ခံရခြင်းကို ရှောင်လွှဲဖို့ခက်သည်။
ထို့ကြောင့် သြဇာကြီးသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လွှတ်တော်များ၊ အစိုးရဌာနများ သို့မဟုတ်
အဓိကကျသည့်ဝန်ကြီးဌာနများကဲ့သို့ နေရာဌာနများတွင် မဟာမိတ်များဖွဲ့ခြင်းသည် အင်မတန်
အရေးကြီးသည်။ ကျား၊မလူမှုရေးရာတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများတွင်
ပါဝင်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ထိုပါတီများကို အတွင်းစည်းမှပြောင်းလဲရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်
ရာတွင် ပါဝင်ရန်အလွန်အရေးကြီးပေသည်။ အာဏာရအစိုးရနှင့်သြဇာရှိနိုင်ငံရေးပါတီများသ
ည် ကျား၊မလူမှု ရေးရာတိုးတက်မှုရှိသော အစီအမံများကို စာနာနားလည်မှု ပိုမိုမည်ဆိုပါက
မူဝါဒအပြောင်းအလဲကိုရရှိရန် ပိုပြီးလွယ်ကူသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအချို့သည်
အခြားအသွင်ကူးပြောင်းမှုများထက်ပိုပြီး ပွင့်လင်းသည်။ ထိုသို့ပွင့်လင်းမှုရှိခြင်းကြောင့် အမျိုး
သမီးများ၏စုဖွဲ့မှုက အပြုသဘောသက်ရောက်မှုများရှိလာရန် ပိုပြီးအလားအလာရှိသည်။
သို့ဖြစ်၍နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမျိုးသမီးများပါဝင်လှုပ်ရှားမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိကျသည့်
နေရာကပါနေသည်။ ပါတီများက အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာ
ကိစ္စရပ်များကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုမရှိခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ လွန်စွာကွဲပြား
သည်။ အချို့နိုင်ငံရေးပါတီများက အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများထက် ပိုပြီးအပြုသဘောဆောင်သော
ပတ်ဝန်းကျင်ကိုပေးအပ်သဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် ပါတီများ၏အတွင်းရေး အပြင်ကပါ
အပြောင်းအလဲအတွက် ပီပီပြင်ပြင်စုဖွဲ့လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်။ အချို့သောဖြစ်ရပ်များတွင်
ထူးခြားအရေးပါသည့်ရလဒ်များကိုရရှိအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ပြောရလျှင် လိုလားဖွယ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေ၏
အရေးပါမှုက ထင်ရှားသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံများကို သင်ခန်းစာယူခြင်း
အကြောင်း အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများစွာက ပြောကြားကြသည်။ ဥပမာ ထိရောက်ပီပြင်
သော WPA အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းပုံဖွဲ့စည်းနည်းဖြစ်သည်။ အခြားနိုင်ငံများမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ
များနှင့် ဒေသတွင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနီးနှောဖလှယ်ပွဲများတွင် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်
ဆောင်ရွက်မှုများသည် ၎င်းတို့ကိုအားသစ်လောင်းပေးသည်ကို အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှား
သူများ ဇောင်းပေးပြောကြသည်။ ၎င်းတို့၏ဒေသဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခြေအနေ
များနှင့်ကိုက်ညီသည့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ရည်မှန်းချက်များဖွံ့ဖြိုးလာအောင်လုပ်ရန်နှင့် မဟာ
ဗျူဟာများကိုမျှဝေရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနီးနှောဖလှယ်ပွဲများတွင် အခွင့်အရေးရလာစေသည်
ဟု တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက အလေးထားပြောပြကြသည်။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအဖွဲ့များက
တိုင်းပြည်၏အခြေခံဥပဒေများအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည့်တိုင် အပြန်အလှန်
အားဖြည့်ထောက်ကူသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ မဟာမိတ်များ၏ ထူးခြားအရေးပါမှုကို
ပီတနိဂီကပြောပြခဲ့သည်။ ဂါနာနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များသည် အခြားအာဖရိကနိုင်ငံများမှ
အဖွဲ့များနှင့်အနီးကပ်ဆက်ဆံရေးရှိကြသည်။ ဘော့စဝါနာ၊ တောင်အာဖရိက၊ နိုင်ဂျီးရီးယားတို့မှ

သင့်တော်သင့်နမူနာပုံစံများကိုလေ့လာကြသည်။ ဘော့စဝါနာ၏သာဓကအရေးပါပုံကို ဆီကာ တာက အလေးထားပြောပြသည်။ ဘော့စဝါနာနိုင်ငံ သည်နိုင်ငံရေးပါတီများသို့တင်ပြခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများ၏ကြေညာစာတမ်းအတွက် စိတ်ကူးဉာဏ်ပေးသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ နာဆီယာ ဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာ၏အဆိုအရ Women's Decade (၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင်စတင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများအတွက် တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အခွင့်အလမ်းများ မြှင့်တင်ရေးကုလကွန်ဖရင့်များ)၊ CEDAW (အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး ကုလသဘောတူညီချက်)၊ Beijing Platform for Action (အမျိုးသမီးများတန်းတူညီမျှမှုနှင့်အခွင့်အလမ်းပိုမို ရရှိရေးအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကုလကွန်ဖရင့်) တို့က အင်ဒိုနီးရှားတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို များစွာ လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ အလားတူ အိန္ဒိယကုတ္တိယဝါဒနှင့်အယူအဆများကလည်း ၎င်းတို့ကိုလွှမ်းမိုးခဲ့သည်ဟု နာဆီယာဘာနီကဆိုသည်။ ချီလီ၏ကုတ္တိယဝါဒသည် ဘရာဇီးနှင့်စပိန်တို့ ၏အတွေ့အကြုံများကိုအခြေခံနည်းမှီးခဲ့သည်။ စင်စစ်နိုင်ငံတကာ၏ကူညီထောက်ပံ့မှုသည် ဘဏ္ဍာရေးအကူအညီသက်သက်သာမဟုတ်ဘဲ အသိပညာမျှဝေမှုကို လွယ်ကူချောမွေ့စေခဲ့သည့် နိုင်ငံတကာ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုအားလုံး၏အရေးပါပုံကို အများစုကအလေးထားပြောကြသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအလွန်ကာလတွင် အန်ဂိုအိုများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့မှုလျှော့ချလိုက်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကို အထိနာစေခဲ့သည်ဟု ဂါနာ၊ တောင်အာဖရိက၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားခဲ့သူများကဆိုသည်။ ထိုအထောက်ပံ့ခံနိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတာအလှူရှင်များအတွက် ဦးစားပေးနိုင်ငံများအဖြစ်မှရပ်တံ့သွားကာ အခြားဒေသများသို့ အာရုံစိုက်မှုရွှေ့လျော့သွားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ထိုအထောက်ပံ့ခံနိုင်ငံများသည် ဆက်လက်အထောက်အပံ့ပေးအပ်ရန် မလိုလောက်အောင် ပြည့်စုံကြွယ်ဝလွန်းနေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့မှုလျှော့ချလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။ နိုင်ငံတကာ နောက်ခံအခြေအနေသည် ၁၉၇၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်အတွင်း အမျိုးသမီးများ၏အရေးကိစ္စများကို အခြားကာလများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ပိုပြီး မျက်နှာသာပေးလာခဲ့သည်ဟုယူဆရသည်။ ထိုကာလတွင် အထက်ပါအစောပိုင်း အသွင်ကူးပြောင်းမှုများဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ထိုအချိန်မှစပြီး လူမှုရေးကိစ္စများတွင် ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်က ရှေးရိုးစွဲရပ်တည်ချက်အတိုင်းဆက်ရှိနေခြင်း၊ ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးအမှတ်လက္ခဏာ နိုင်ငံရေး၏ အရေးပါမှုတိုးပွားလာခြင်းစသည့် အကြောင်းအချက်များသည် ယနေ့ခေတ်ကျား၊မရေးရာ တန်းတူညီမျှမှုအတွက် တိုက်ပွဲဝင်မည့်သူများကိုပိုမိုလျှော့ချသည့် နိုင်ငံတကာ နောက်ခံအခြေအနေကို ရည်ညွှန်းနေသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် အစောဆုံးအဆင့်များကတည်းက အဓိကပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူများသည် အပြုသဘောဆောင်သော ကျား၊မလူမှုရေးရာရလဒ်များကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ အရပ်ဖက်လူအဖွဲ့အစည်းအတွင်းကျယ်ပြန့်သည့် ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့များကထောက်ခံပြီး ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများစွာက ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ခဲ့သည့် ရှင်းလင်းသောလုပ်ငန်းစဉ်များ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ

အတွက် လိုအပ်သည်။ ၎င်းတို့သည် မဟာဗျူဟာမြောက်မဟာမိတ်များနှင့် အတူလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်ကြိုးစားအားထုတ်သင့်သည်။ သာဓကအားဖြင့် စာနာထောက်ထားမှု အလားအလာရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရများနှင့် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏လွှမ်းမိုးကြီးစိုးသော အယူအဆများနှင့် အဝင်ခွင်ကျဖြစ်မည့်နည်းလမ်းများဖြင့် အရေးကိစ္စများကိုပုံဖော်ရန် မဟာဗျူဟာမြောက်မဟာမိတ်များနှင့် ဖြစ်နိုင်လျှင် အတူအားထုတ်ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးမှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် နိုင်ငံရေးလုပ်နည်းလုပ်ဟန်အယူအဆ (rules of the game) များကိုပြန်လည်ပုံဖော်ရန်ကြိုးစားသည့်လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် အရေးကြီးသောအခွင့်အလမ်းကိုပေးအပ်နိုင်သည်။ ကျရှုံးမှုများနှင့်စိတ်အနှောက်အယှက်ဖြစ်စရာများရှိသည့်တိုင် ထိရောက်ပီပြင်မည့်အလားအလာရှိသော မဟာဗျူဟာများကို လေ့လာသင်ယူနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများရှိသည်။ ယနေ့ခေတ်အသွင်ကူးပြောင်းမှုများသည် သစ်လွင်သော ကွဲပြားခြားနားသော စိန်ခေါ်မှုများကိုတင်ပြလာသည်။ သို့သော် မဟာဗျူဟာမြောက်ပါဝင်စွက်ဖက်မှုနှင့်လုပ်ဆောင်ချက်တို့အတွက်အရေးပါသည့်အခွင့်အလမ်းအချို့ကိုလည်း ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။

မူဝါဒဆိုင်ရာလုပ်ဆောင်ချက်အတွက်ရွေးစရာနည်းလမ်းများ

တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် အရေးဆိုသူများ

- အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် စောနိုင်သမျှအစောဆုံး စုဖွဲ့ဆောင်ရွက်ပါ။ အမျိုးသမီးများသည်စုဖွဲ့မှုကို စောစီးစွာဆောင်ရွက်လေလေ အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို အပြုသဘောလွှမ်းမိုးမှုအခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုရရှိလေလေဖြစ်သည်။ အကောင်းဆုံးအခြေအနေမှာ 'တရားဝင်' လုပ်ငန်းစဉ်မစီမံ အမျိုးသမီးများက စတင်စုဖွဲ့ကြရပေမည်။ သို့မှသာ 'အကြိုစေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု' ကာလ (ဆွေးနွေးမှုများမည်သို့ဆောင်ရွက်သင့်သည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း) တွင် ပါဝင်ပတ်သက်ဆောင်ရွက်ကြရန်အဆင်သင့်ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဤသို့အသင့်ပြင်ထားခြင်း စုဖွဲ့မှုဆိုင်ရာအခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ မဟာမိတ်ဖွဲ့ခြင်း၊ ယုံကြည်မှုနှင့် မိမိကိုယ်ကိုယ်ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ တူညီသော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်မဟာဗျူဟာကို ရှာဖွေသတ်မှတ်ခြင်းတို့အတွက် အချိန်ရရှိမည်ဖြစ်သည်။
- မဟာမိတ်များ ကျယ်ပြန့်စွာဖွဲ့စည်းပါ။ မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်နေသူ အမျိုးမျိုးနှင့် မဟာမိတ်များဖွဲ့စည်းသည့်လှုပ်ရှားမှုများသည်ပိုပြီးကြီးသောကွန်ရက်များကိုအပြည့်အဝအသုံးချနိုင်စေသည်။ ထိုကွန်ရက်များက မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် လူအရေအတွက်ပိုများအောင် စည်းရုံးနိုင်စေသည်။ အရေးကြီးသည့် အဆောက်အအုံများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီကို ဖိအားပေးနိုင်စေသည်။ ပင်ကိုယ်အရည်အချင်းနှင့်ရင်းမြစ် အခင်း

အကျင်းကို အသုံးပြုခွင့်ရလာစေသည်။ ကျယ်ပြန့်သည့်မဟာမိတ်များထဲတွင် အမျိုးသမီး အုပ်စုများနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအမျိုးမျိုး (ထိုသူများသည် လူမှုရေးတရားမျှတမှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့များကဲ့သို့ မဟာဗျူဟာမြောက်အထောက်အပံ့ကိုပေး အပ်နိုင်သည့် အုပ်စုများအပါအဝင် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ ဖြစ်နိုင်သမျှ အကျယ်ပြန့်ဆုံးရယူရမည်)၊ ကူညီပံ့ပိုးနိုင်ငံရေးသမားများ၊ ပညာရှင်များ၊ ရှေ့နေများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ စာနာနားလည်မှုရှိသည့် မဟာမိတ်များ၊ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဌာနဆိုင်ရာဝန်ထမ်းများကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေးဝန်ထမ်းများပါဝင်သည်။

- နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ် အခင်းအကျင်းများအားလုံးတွင် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပါ။ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းဆွဲခြင်းနှင့်အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းဟူသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များအားလုံးတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ပါ။ ထိုသို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံဥပဒေလေ့လာသုံးသပ်ရေးကော်မ တီများ၏အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်လည်းကောင်း၊ နည်းပညာပိုင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲမှုအပိုင်း ကော်မတီများ၊ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးလွှတ်တော်အစည်းအဝေး၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဆွယ်တရားဟောပေးသူများ၊ အရေးဆိုထောက်ခံသူများအဖြစ် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပါ။ ကျား၊မ လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များကို စာနာနားလည်ဖွယ်ရှိသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွင်း တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုသည်အမျိုး သမီးများကို ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့်ခန့်အပ်ခံများအဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းကို အားပေး ရာရောက်သည်။ အရေးကြီးသည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများစွာသည် တရားဝင်ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပြင်ဘက်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းတော့ရှိသည်။ အလွတ်သဘော ဆုံး ဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခွင့်သည် ၎င်းတို့တည်ဆောက် ထားသည့် မဟာမိတ်များကိုခင်းကျင်းထားမှုအပေါ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမူတည်သည်။
- အမျိုးသမီးအုပ်စုအမျိုးမျိုးကို ညီညွတ်စေသည့်ရပ်တည်ချက်ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ပါ။ နိုင်ငံ ရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကိစ္စရပ်များတွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့်ရပ်တည်ချက်အခင်းအကျင်း တစ်ခုခုရှိသည်။ ရည်မှန်းချက်တိုင်းကို သဘောတူညီဖွဲ့မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော် ကျယ်ပြန့် သောမဟာမိတ်ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မဟာ ဗျူဟာမြောက် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရန်အလို့ငှာ မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်သူများကို ညီညွတ်အောင်လုပ်ခြင်းနှင့် အရေးဆိုလှုပ်ရှားကာ ကြိုးပမ်းမှုများကိုအဓိကထားခြင်းတို့ အတွက် ရည်မှန်းချက်များ၊ အထိုင်များ၏ တူညီသောရပ်တည်ချက်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ် ခြင်းသည် အထောက်အကူပြုပါသည်။
- ကြံ့ခိုင်အောင်လုပ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကာလ အပိုင်းအခြားများအတွင်း အရှိန်အဟုန်ကိုထိန်းပါ။ အမျိုးသမီးအရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်များနှင့် ပညာရှင်

များသည် အစိုးရရာထူးများတွင် ခန့်အပ်ခံရသဖြင့် လှုပ်ရှားမှုများ 'ခါးဆက်ပြတ်' မသွားစေရန်၊ အရှိန်အဟုန်ကို အသွင်ကူးပြောင်းမှုအလွန်ကာလတွင် ဆက်လက်တည်တံ့နေစေရန် အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း သင့်လျော်သည့် ရာထူးဆက်ခံမှုစီမံကိန်းနှင့်မျိုးဆက်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုများသည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အစည်းများသည် ပညာသည်ပိုဆန်လာသည်နှင့်အမျှ အောက်ခြေလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ချိတ်ဆက်မှုများကို ထိန်းသိမ်းထားမှသာ အဆင့်တိုင်းတွင်ရှိသည့် အမျိုးသမီးများ၏လိုအပ်ချက်များနှင့် အောက်ခြေလှုပ်ရှားမှုများ၏ ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုသည် ရှိမရှိနေပေလိမ့်မည်။

ခေါင်းဆောင်များနှင့်နိုင်ငံရေးပါတီများ

- အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးသည်မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်သူအမျိုးသမီးများကို အစွမ်းကုန်လမ်းဖွင့်ပေးထားပါစေ။ အထူးသဖြင့် ခေါင်းဆောင်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမျိုးသမီးများကို ပါတီများ၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊အစိုးရများတွင်ပါဝင်မှုရှိစေရမည်။ အဆင့်တိုင်းတွင် အမျိုးသားများနှင့်အတူ တပြေးညီပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရမည်။ ထိုသို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်မရှိဟုယူဆရပါက အခွင့်အာဏာဖြင့်ပေးအပ်သည့် ခွဲတမ်းကို ထိရောက်ပီပြင်သည့် တရားဝင်ခွင့်ပြုချက်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ တက်ကြွသော၊ ပြောဆိုဆွေးနွေးသော အခန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများလူလုံးပြနိုင်စေရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ဥပမာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များအတွက် အမျိုးသမီးများပါဝင်စေရေး။
- အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအလွန်အခြေခံဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာဒီဇိုင်းများသည် တန်းတူညီမျှရေးကိစ္စရပ်ကို ထင်ဟပ်စေရမည်။ ဤကိစ္စရပ်များကို တာရှည်ခံသည့်၊ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းသည့်၊ အသက်ဝင်နိုင်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် အသေးစိတ်မူကြမ်းရေးဆွဲကာ တရားဝင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သင့်သည်။

နိုင်ငံတကာမူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ

- ကျား၊မလူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင်ပါဝင်စေရန်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို ပံ့ပိုးကူညီပါ။ ဤပံ့ပိုးကူညီမှုတွင် ဘဏ္ဍာရေးအကူအညီ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကြား (ဒေသတွင်းရေးရာအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတွင်ပါ) အသိပညာနီးနှောဖလှယ်မှုနှင့် မျှဝေမှုကို လွယ်ကူချောမွေ့စေခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ခြင်းစီမံချက်များပါဝင်သည်။
- ကျား၊မလူမှုရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအတွက် ပံ့ပိုးကူညီမှုကို ပိုပြီးကျယ်ပြန့်သော

တိုင်းပြည်တစ်ခုလုံး အတွက်ပံ့ပိုးကူညီမှုမှ သီးခြားခွဲထုတ်ထားပါ။ ကျား၊မရေးရာတက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများကို ပံ့ပိုးကူညီမှုသည် နိုင်ငံတကာအကူအညီရရန် တိုင်းပြည်တစ်ခုအတွက် သတ်မှတ်ချက်ပြည့်မီမှု (ဥပမာ ဂျီဒီပီအဆင့် စသည်) အပေါ်တွင် မမူတည်သင့်ပါ။ ဤ အချက်သည် ပြောင်းလဲနေသော အလှူရှင်မျက်စိကျမှုများကြောင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှစ်နာရနိုင်ခြေကိုလျော့ပါးစေနိုင်သည်။ အောင်မြင်မှုများခိုင်မာ ရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေပြီး ဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းမှုကိုတားဆီးနိုင်သည်။

- မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်သည့်အခြားသူများကို ဖိအားပေးမှုကျင့်သုံးပါ။ ကျား၊မလူမှု ရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့် မူဝါဒအတွက်ဆောင်ရွက်သည့် အမျိုးသမီးများကို အသွင်ကူး ပြောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ရလဒ်များတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် နိုင်ငံရေးမူဝါဒ အတွက်ဆောင်ရွက်သူများကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ဖိအားပေးနိုင်သည်။

---

i Paxton 2000
 ii Waylen 2007
 iii Baldez 2002
 iv Haas 2010
 v Waylen 2010
 vi Molyneux and Razavi 2005
 vii Waylen 1994
 viii Jaquette and Wolchik 1998
 ix Roces 2010
 x Jaquette 1994
 xi Waylen 1994
 xii Alvarez 1990; Baldez 2002; Hassim 2006; Aquino 1994; Quindoza Santiago 1995
 xiii Einhorn 1993; Gal and Kligman 2000
 xiv See also Duran and Gallego 1986
 xv Blackburn 1999
 xvi Fallon 2003
 xvii Mama 2005
 xviii Alvarez 1990; Franceschet 2005; Hassim 2006
 xix Alvarez 1999
 xx Blackburn 2010

- xxi Htun 2003; Threlfall 2004
- xxii Einhorn 1993
- xxiii See Blackburn 2010
- xxiv Mama 2005
- xxv Valiente 2003; Waylen 2007
- xxvi Albertyn 1994
- xxvii Albertyn 1994
- xxviii Alvarez 1990; Htun 2003
- xxix Threlfall 2004
- xxx Bonime-Blanc 1987, p. 95
- xxxi Abao and Yang 2001
- xxxii Baldez 2002
- xxxiii Waylen 2007
- xxxiv Waylen 2007
- xxxv Marx, Borner and Caminiotti 2009
- xxxvi Waylen 2007
- xxxvii Valiente 2003; Haas 2010; Blackburn 2010
- xxxviii Geisler 2000
- xxxix Wieringa 2006; Brenner 2011
- xl Franceschet 2005
- xli Mama 2005
- xlii Matynia 2003
- xlili Htun and Weldon 2010
- xliv Zielinska 2000
- xlv Wieringa 2006; Brenner 2011
- xlvi Tripp 2013
- xlvii Tsikata 2009
- xlviii Haas 2010
- xl ix Hassim 2006
- l Alvarez 1990

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအညွှန်း

ကာလိုတာ ဘက်စတီလိုနှင့်စာရေးသူ၏ စာအဆက်အသွယ်၊ ဧပြီ ၂၀၁၃။

ပရက်ဂယ်လက်စ်မီ ဂိုဗင်ဒါနှင့်စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၃။

နာဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာနှင့်စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၃။

ရှီလာ မင့်ဂျက်စ်နှင့် စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၃။

သန်ဂျီဝီ မင့်ဆိုနှင့် စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၃။

အက်ဒရီယာနာ မွန်ဖိုနှင့် စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂။

ယက်ကလင်း ပီတန်ဂီနှင့် စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂။

ဇော်ဖီ ဆီကာတာနှင့်စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂။

တီရီဆာ ဘားလ်ဒက်စ်နှင့်စာရေးသူ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂။

အကိုးအကားနှင့်ရည်ညွှန်းစာအုပ်စာတမ်းများ

Abao, Carmel and Yang, Elizabeth, *Women in Politics, Limits and Possibilities: The Philippines Case* [နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်မှ အမျိုးသမီးများ၊ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေများ- ဖိလစ်ပိုင်ဖြစ်ရပ်] (Manila: Friedrich Ebert Stiftung, 2001)

Albertyn, Cathi, 'Women and the Transition to Democracy in South Africa', [တောင်အာဖရိကရှိ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ] in Felicity Kaganas and Christina Murray (eds), *Gender and the New South African Legal Order* (Cape Town: Juta 1994) pp. 39–63

Alvarez, Sonia, *Engendering Democracy in Brazil* [တောင်အာဖရိကတွင် ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းစေခြင်း] (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990)

Alvarez, Sonia, 'Advocating Feminism: The Latin American Feminist NGO Boom', [ကူတ္တီယဝါဒကို ထောက်ခံအားပေးခြင်း-လက်တင်အမေရိကရှိကူတ္တီယဝါဒီအဖွဲ့အစည်းများ ထွန်းကားလာခြင်း] *International Feminist Journal of Politics*, 1/2 (1999), pp. 181–209

Aquino, Belinda, 'Philippine Feminism in Historical Perspective', in Barbara Nelson and Najma Chowdhury (eds), *Women and Politics Worldwide* [ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးနှင့်အမျိုးသမီးစာအုပ်မှ- သမိုင်းရေးရာထောင့်ဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်ကူတ္တီယဝါဒကို ကြည့်ခြင်းအခန်း] (New Haven: Yale University Press, 1994), pp. 591–604

Baldez, Lisa, *Why Women Protest: Women's Movements in Chile* [အမျိုးသမီးများ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခြင်း အကြောင်းရင်း- ချီလီနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများ] (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2002)

Blackburn, Susan, 'Gender Violence and the Indonesian Political Transition', [ကျားမလူမှုရေးရာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှု] *Asian Studies Review*, 23/4 (1999), pp 433–48

Blackburn, Susan, 'Feminism and the Women's Movement in the World's Largest Islamic Nation', in Mina Roces and Louise Edwards (eds), *Women's Movements in Asia* [အာရှတိုက်ရှိ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများစာအုပ်မှ - ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးမွတ်ဆလင်နိုင်ငံမှ ကူတ္တီယဝါဒနှင့်အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု] (London: Routledge 2010), pp. 21–33

Bonime-Blanc, Andrea, *Spain's Transition to Democracy: The Politics of Constitution Making* [စပိန်နိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု-အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာနိုင်ငံရေး] (Boulder, Colo.: Westview Press, 1987)

Brenner, Susanne, 'Private Moralities in the Public Sphere: Democratization, Islam and Gender in Indonesia', [အများပြည်သူရပ်ဝန်းမှ တစ်ကိုယ်ရေကျင့်ဝတ်စောင့်စည်းမှုများ- အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ခြင်း၊ အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာ] *American Anthropologist*, 113/3 (2011), pp. 478–90

Duran, Maria Angeles and Gallego, Maria Teresa, 'The Women's Movement and the New Spanish Democracy', in Drude Dahlerup (ed.), *The New Women's Movement* [အမျိုးသမီးများ၏လှုပ်ရှားမှုသစ်စာအုပ်ပါ- အမျိုးသမီးများ၏လှုပ်ရှားမှုနှင့် စပိန်ဒီမိုကရေစီသစ်] (London: Sage, 1986), pp. 200–16

Einhorn, Barbara, *Cinderella Goes to Market: Citizenship, Gender and Women's movements in East Central Europe* [စင်ဒရဲလား ဈေးသွားဝယ်ခြင်း-အရှေ့ဥရောပရှိ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ ကျား၊ မလူမှုရေးရာနှင့် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများ] (London: Verso, 1993)

Fallon, Kathleen M., 'Transforming Women's Citizenship Rights within an Emerging Democratic State The Case of Ghana', [ကျား၊မလူမှုရေးရာနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းစာအုပ်ပါ- ထွန်းသစ်စီမိုကရေစီ တိုင်းပြည်တွင် အမျိုးသမီးများ၏နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ ဂီနာနိုင်ငံ၏ဖြစ်ရပ်] *Gender & Society*, 17/4 (2003), pp 525–43

Franceschet, Susan, *Women and Politics in Chile* [ချီလီနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး] (Boulder, Colo.: Lynn Rienner, 2005)

Gal, Susan and Kligman, Gail (eds), *Reproducing Gender: Politics, Publics, and Everyday Life after Socialism* [ကျား၊မ လူမှုရေးရာကို ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း-ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်အလွန် နိုင်ငံရေး၊ ပြည်သူလူထုနှင့် နေ့စဉ်ဘဝ] (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2000)

Geisler, Gisela, "'Parliament is Another Terrain of Struggle": Women, Men and Politics in South Africa', *The Journal of Modern African Studies*, [လွတ်တော်သည် တိုက်ပွဲဝင်စရာ နောက်ထပ်နယ်မြေ-တောင်အာဖရိကမှ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားနှင့်နိုင်ငံရေး] 38/4 (2000), pp. 616–19

Haas, Liesl, *Feminist Policymaking in Chile* [ချီလီနိုင်ငံတွင် ကုတ္တိယဝါဒီလှုပ်ရှားမှု] (University Park: Penn State University Press, 2010)

Hassim, Shireen, *Women's Organizations and Democracy in South Africa: Contesting Authority* [တောင်အာဖရိကရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဒီမိုကရေစီ-လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဖက်ပြိုင်ခြင်း] (Madison: University of Wisconsin Press, 2006)

Htun, Mala, *Sex and the State: Abortion, Divorce, and the Family Under Latin American Dictatorships and Democracy* [လိင်နှင့်တိုင်းပြည်-လက်တင်အမေရိက အာဏာရှင်စနစ်များနှင့် ဒီမိုကရေစီအောက်ရှိ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်းနှင့် မိသားစု] (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2003)

Htun, Mala and Weldon, Laurel, 'When Do Governments Promote Women's Rights: A Framework for the Comparative Analysis of Sex Equality Policy', [အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများကို ဘယ်အချိန်တွင်အစိုးရက မြှင့်တင်သနည်း။ လိင်တန်းတူညီမျှမှု မူဝါဒကိုနှိုင်းယှဉ်ပြီးဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းအတွက်မူဘောင်] *Perspectives on Politics*, 8/1 (2010), pp. 210–17

Jaquette, Jane (ed.), *The Women's Movement in Latin America: Participation and Democracy* [လက်တင်အမေရိကရှိ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု-ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီ] (Boulder, Colo.: Westview Press, 1994)

Jaquette, Jane and Wolchik, Sharon (eds), *Women and Democracy: Latin America and Central and Eastern Europe* [အမျိုးသမီးနှင့်ဒီမိုကရေစီ- လက်တင်အမေရိက၊ ဗဟိုနှင့်အရှေ့ဥရောပ] (Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press, 1998)

Mama, Amina, 'In Conversation: The Ghanaian Women's Manifesto Movement', [ဂါနာနိုင်ငံသူ အမျိုးသမီးများ၏ ကြေညာစာတမ်းလှုပ်ရှားမှုအကြောင်း ပြောဆိုခြင်း] *Feminist Africa*, 4 (2005)

Marx, Jutta, Borner, Jutta and Caminiotti, Maria, 'Gender Quotas, Candidate Selection and Electoral Campaigns', in Jane Jaquette (ed.), *Feminist Agendas and Democracy in Latin America* [လက်တင်အမေရိကရှိ ကုတ္တိယဝါဒီလှုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ဒီမိုကရေစီ] (Durham, N.C.: Duke University Press, 2009), pp. 45–64

Matynia, Elizabieta, 'Provincializing Global Feminism the Polish Case', [ပိုလန်နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုမ္ဘာ့ယဝါဒကို ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်သို့ လျှော့ချကြည့်ခြင်း] *Social Research*, 70/2 (2003), pp. 454–71

Molyneux, Maxine and Razavi, Shahra, 'Beijing Plus Ten: An Ambivalent Record on Gender Justice', [ပေကျင်းအပေါင်းတစ်ဆယ်-ကျား၊မလူမှုရေး ရာတရားမျှတမှု ခွဲဟုတ်တမ်း] *Development and Change*, 36/6 (2005), pp. 983–1010

Paxton, Pamela, 'Women's Suffrage in the Measurement of Democracy: Problems of Operationalization', [ဒီမိုကရေစီတိုင်းထွာမှုတွင် အမျိုးသမီးများ၏မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ လုပ်ငန်းဆောင်တာသတ်မှတ်ခြင်း၏ပြဿနာများ] *Studies in Comparative International Development*, 35 (2000)

Quindoza Santiago, Lilia, 'Rebirthing Babaye: The Women's Movement in the Philippines', in Amrita Basu (ed.), *The Challenge of Local Feminisms* [ဒေသဆိုင်ရာ ကုမ္ဘာ့ကုမ္ဘာ့ယဝါဒ၏စိန်ခေါ်မှုစာအုပ်ပါ - ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု] (Boulder, Colo.: Westview, 1995), pp. 110–30

Roces, Mina, 'Century of Women's Activism in the Philippines', in Mina Roces and Louise Edwards (eds), *Women's Movements in Asia: Feminisms and Transnational Activism* [အာရှမှအမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများ- ကုမ္ဘာ့ကုမ္ဘာ့ယဝါဒနှင့် နိုင်ငံခြား ကျော်တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု စာအုပ်ပါ- ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ ရာစု နှစ်အမျိုးသမီးများ၏တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု] (London: Routledge, 2010)

Threlfall, Monica, 'Gendering the Transition to Democracy: Reassessing the Impact of Women's Activism', in Monica Threlfall, Christine Cousins and Celia Valiente, *Gendering Spanish Democracy* [စပိန်ဒီမိုကရေစီကို ကျား၊မခံယူချက်သတ်မှတ်ပေးခြင်းစာအုပ်ပါ- ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ကျား၊မ ခံယူချက်သတ်မှတ်ပေးခြင်း- အမျိုးသမီးများ၏ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု ရိုက်ခတ်ချက်ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း] (London: Routledge, 2004)

Tripp, Aili Mari, 'Political Systems and Gender', in Georgina Waylen, Karen Celis, Johanna Kantola and Laurel Weldon (eds), *Oxford Handbook of Gender and Politics* [ကျား၊မ လူမှုရေးရာ နှင့်နိုင်ငံရေး အောက်စဖို့ဒ်လက်စွဲစာအုပ်ပါ- နိုင်ငံရေးစနစ်များနှင့် ကျား၊မ လူမှုရေးရာ] (Oxford: Oxford University Press, 2013), pp. 514–29

- Tsikata, D., 'Women's Organizing in Ghana Since the 1990s: From Individual Organizations to Three Coalitions', [၁၉၉၀နောက်ပိုင်း ဂါနာရှိ အမျိုးသမီးများ၏ရဖွဲ့မှု-သီးခြားအဖွဲ့မှသည် ညွှန်ပေါင်းသုံးခုဆီသို့] *Development*, 52/2 (2009), pp. 185–192
- Valiente, Celia, 'The Feminist Movement and the Reconfigured State in Spain', in Lee Ann Banaszak, Karen Beckwith and Dieter Rucht, *Women's Movements Facing the Reconfigured State* [စပိန်နိုင်ငံမှ ကူတ္တီယဝါဒလှုပ်ရှားမှုနှင့်တိုင်းနိုင်ငံကို ပြန်လည်ပုံဖော်ကြည့်ခြင်း] (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2003), pp. 30–47
- Waylen, Georgina, 'Women and Democratization: Conceptualizing Gender Relations in Transition Politics', [ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ- အသွင်ကူးပြောင်းမှု နိုင်ငံရေးတွင် ကျား၊မ လူမှုရေးရာဆက်ဆံရေးကို ရုပ်လုံးဖော်ကြည့်ခြင်း] *World Politics*, 46/3 (1994), pp. 327–54
- Waylen, Georgina, *Engendering Transitions: Women's Mobilization, Institutions and Gender Outcomes* [အသွင်ကူးပြောင်းမှုများကို သန္ဓေတည်စေခြင်း- အမျိုးသမီးများ၏ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှု အဆောက်အအုံနှင့် ကျား၊မလူမှုရေးရာရလဒ်များ] (Oxford: Oxford University Press, 2007), p. 163
- Waylen, Georgina, 'Gendering Policy and Politics in Transitions to Democracy: Chile and South Africa Compared', [ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် မူဝါဒနှင့်နိုင်ငံရေးကို ကျား၊မခံယူချက်သက်ဝင်စေခြင်း- ချီလီနှင့်တောင်အာဖရိကနိုင်ငံယှဉ်လေ့လာချက်] *Policy and Politics*, 38/3 (2010), pp. 337–52
- Wieringa, Saskia, 'Islamization in Indonesia: Women Activists' Discourses', [အင်ဒိုနီးရှားတွင် အစ္စလာမ်သာသနာပြန့်ပွားစေခြင်း-အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ ရေးသားပို့ချမှုများ] *Signs*, 32/1 (2006), pp. 1–8
- Zielinska, E., 'Between Ideology, Politics and Commonsense: The Discourse of Reproductive Rights in Poland', [ကျား၊မ လူမှုရေးရာကို ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း- ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်အလွန် နိုင်ငံရေး၊ ပြည်သူလူထုနှင့် နေ့စဉ်ဘဝစာအုပ်ပါ- ဝါဒသဘောတရား၊ နိုင်ငံရေးနှင့်သာမန်သိ-ပိုလန်နိုင်ငံမှ မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာရေးသားပို့ချချက်] in Susan Gal and Gail Kligman (eds), *Reproducing Gender: Politics, Publics, and Everyday Life after Socialism* (Princeton: Princeton University Press, 2000)

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း

ကာလိုတာဘက်စတီလို

ကာလိုတာဘက်စတီလိုသည် စပိန်နိုင်ငံရေးသမားနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်များမှစပြီး စပိန်နိုင်ငံတွင် လက်ဝဲကွဲထွက်ယဝါဒီလှုပ်ရှားမှုအတွင်း ဦးဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ စပိန်အမျိုးသမီးလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး ဖွဲ့စည်းရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် စပိန်အလုပ်သမားပါတီ (PSOE) သို့ဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၇-၇၉ ခုနှစ်ကာလတွင် စပိန်နိုင်ငံ၏အခြေခံဥပဒေသစ်ကိုမူကြမ်းရေးဆွဲရာသည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် Cortes constituyentes ၏အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ လိင်ပိုင်းနှင့် မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးများကို အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှုအတွက် အကျိုးပြုလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများထဲတွင် ကျား၊မ ကိုယ်စားလှယ်ခွဲတမ်းနှင့်ဘက်ညီမှုအတွက် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် အခိုင်အမာအရေးဆိုခဲ့သည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ် ကွာရှင်းပြတ်စဲမှုအက်ဥပဒေရေးရာတွင် အဓိကနေရာမှပါခဲ့သည်။ ၁၉၈၃ မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများကြား တူညီသောအခွင့်အလမ်းများကိုမြှင့်တင်ရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အစိုးရဋ္ဌာနဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် Instituto de la mujer ၏ ပထမဆုံးအထွေထွေညွှန်မှူးတာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအားလုံးကိုဖယ်ရှားရေး ကုလသဘောတူညီချက် (CEDAW) တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။

ပရက်ဂယ်လက်စ်မီ (ပရက်ဂ်) ဝိုဗင်ဒါ

ပရက်စ်ဝိုဗင်ဒါသည် တောင်အာဖရိကလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်တွင် ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစပြီး ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သည့် ကော်မရှင်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ CEDAW နှင့်သတင်းအချက်အလက် ရရှိခွင့်အက်ဥပဒေတို့ကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်မှစပြီး လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များတွင် အလုပ်သမားသမဂ္ဂလှုပ်ရှားမှုတွင်ပါဝင်ခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိက၏ပထမဆုံး အလုပ်သမားကောလိပ်ကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်၏အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလတွင် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ကို စီမံခန့်ခွဲခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် အမျိုးသမီးတို့၏တောင်းဆိုချက်များကို အခြေခံဥပဒေကဖြေရှင်းပေးစေရန် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသူ အမျိုးသမီးများကိုစုစည်းညီညွတ်စေခဲ့သည်။ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း (RDP) ရုံးတွင်လည်း အလုပ်လုပ်ကာ RDP တွင်အမျိုးသမီးတို့၏ကိစ္စရပ်များ

ကိုပေါင်းစပ်ပါဝင်စေခဲ့သည်။ အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီဝင်ဖြစ်သူ ဂိုဗင်ဒါသည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် လွှတ်တော်သို့ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကော်မတီ တွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး (အစိုးရဌာနများအားလုံးက တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသူများအ တွက်သုံးစွဲသည့် အသုံးစရိတ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာသည့်) Women's Budget သုတေ သန စီမံကိန်းကိုဦးဆောင်ခဲ့သည်။ သမ္မတ မက်ဘီလက်ထက်တွင် HIV/AIDS လူထုကြားနာ စစ်ဆေးမှုများတွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၁ ခုနှစ် အစိုးရအသုံးစရိတ် မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှု တွင် လက်နက်ဝယ်ယူရေးအစီအစဉ်ကို ကန့်ကွက်မဲပေးခဲ့သည့် တစ်ဦးတည်းသော လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။

နူဆီယာဘာနီ ကက်ဂျာဆန်ကာနာ

အင်ဒိုနီးရှားလူ့အခွင့်အရေးရှေ့နေ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း၊ ကျား၊မလူမှု ရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကိစ္စရပ်များအတွက် အန်ဂျီအိုများတွင် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကြာလုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ တရားမျှတမှုနှင့်ဒီမိုကရေစီအရေးဆိုင်ရာ အင်ဒိုနီးရှားအမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၏ ပထမဆုံး အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းသည် ၁၉၆၅ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း အင်ဒို နီးရှားတွင် အမျိုးသမီးများအုံ့နှင့်ကျင်းနှင့်ပါဝင်သည့် ပထမဆုံးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ တရားမျှ တမှုဆိုင်ရာ အင်ဒိုနီးရှားအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းကို ပူးတွဲတည်ထောင်သူဖြစ်သည်။ အာရှဒေသ တွင် Kartini Network for Women's/Gender Studies သုတေသနအဖွဲ့ ကို ပူးတွဲတည်ထောင် သူဖြစ်ပြီး အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အကြံပေးဘုတ်အဖွဲ့တွင်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။ CEDAW ကိုဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရေး အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရ၏ အကောင်အထည်ဖော်မှု ကိုစောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် အမျိုးသမီးအန်ဂျီအိုကွန်ဂရက်ကို ပူးတွဲတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အထိ အမျိုးသမီးများကိုအကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးကော်မရှင်တွင် ကော်မရှင်နာတစ်ဦးဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားတိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (၁၉၉၉-၂၀၀၉) တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်။ ထိုကာလတွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု အက်ဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲ ခဲ့သည်။

ရီလာမင့်ဂျက်စ်

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသူ ပညာရှင်နှင့်အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်များမှစပြီး ဣတ္ထိယဝါဒီနှင့် အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့သည်။ လူ

မျိုးရေးခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့များထဲတွင် အထင်ရှားဆုံးအဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သည့် ညီညွတ်သော ဒီမိုကရက်တစ်တပ်တော်နှင့်ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသည့် လူထုအခြေပြုရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်း United Women's Organisation တွင် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ စပြီး ဂျီအန်းနက်စ်ဘာ့ဂ်မြို့တော်တွင် Witwatersrand တက္ကသိုလ်၌ ကထိကဖြစ်သည်။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၏ သုတေသနရေးရာညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သူဖြစ်သည်။ ထိုညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့သည် တောင်အာဖရိက၏ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အရေးကြီးသည့်နေရာမှပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုကော်မရှင် (၂၀၀၁-၂၀၀၄) တွင် ကော်မရှင်အဖြစ်ခန့်အပ်ခံရသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအစီအစဉ်အတွက် ထိုကော်မရှင်ကိုဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ဂူတန်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကို တာဝန်ယူခဲ့သည်။ Wits တက္ကသိုလ်တွင် ပါမောက္ခဖြစ်သည်။ ပဒေသာယာဉ် ကျေးမှုလူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကူထွိယဝါဒသီဝရီ၊ ကျား၊မလူမှုရေးရာနိုင်ငံရေး၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပဋိပက္ခအသွင်ကူးပြောင်းရေးတို့သည် သူမသုတေသနလုပ်ရန်စိတ်ပါဝင်စားသည့်ဘာသာရပ်များဖြစ်သည်။

သန်ဂျီဝီ မင်းဆို

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်၊ သံအမတ်ဟောင်းနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကာကွယ်သူဖြစ်သည်။ ဆိုအီတိုမြို့တွင်မွေးဖွားခဲ့သူ မင်းဆိုသည် တောင်အာဖရိကကျောင်းသားအဖွဲ့၊ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့ (Black Consciousness Movement) တို့တွင် ကျောင်းသားဘဝ၌ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များတွင် တက္ကသိုလ်မှအထုတ်ခံရကာ ဖမ်းစီးနှိပ်စက်ခံရသည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် ပြည်ပသို့တိမ်းရှောင်ခဲ့ပြီး ANC နှင့် Umkhonto weSizwe အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ Unkhonto (ANC ၏လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့) တွင် ဗိုလ်မှူးကြီးဖြစ်လာသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် တောင်အာဖရိကသို့ပြန်လာကာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာအမှုဆောင်ကော်မတီတွင် ခန့်အပ်ခံရသည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (CODESA) ၏ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာကော်မရှင်၏ ပထမဆုံးဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ANC ၏ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ပထမဆုံးလက်ထောက်အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်လာသည်။ ANC ပါတီ၏ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်၊ ကျူးဘားနှင့် အီတလီနိုင်ငံဆိုင်ရာ တောင်အာဖရိကသံအမတ်အဖြစ် တာဝန်များထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

အက်ဒရီယာနာမွန်ဂို

ချီလီနိုင်ငံသူ နိုင်ငံရေးသမား၊ လူမှုပေဒေသာရှင်၊ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သူဖြစ်သည်။ ၁၉၆၇ တွင် ချီလီဆိုရှယ်လစ်ပါတီသို့ဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုအပြီး ဩစတြီးယားသို့တိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ချီလီသို့ပြန်လာသည်။ ချီလီဆိုရှယ်လစ်ပါတီ၏နိုင်ငံရေးကော်မရှင်သို့ ၁၉၈၆ ခုနှစ် တွင်ဝင်ရောက်သည်။ ၁၉၈၇ တွင် ဒီမိုကရေစီပါတီ (PPD) တည်ထောင်ရာတွင်ပါဝင်သည်။ ၁၉၈၈မှ ၁၉၉၀ပြည့် နှစ်ကာလအတွင်း ဆိုရှယ်လစ်အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ PPD ၏ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ၁၉၉၁ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ်ကြားတာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ ၁၉၉၀-၉၄ ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ်၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် နောက်တစ်ကြိမ် ချီလီအောက်လွှတ်တော်အတွင်း PPD ကိုယ်စားပြု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။ အောက်လွှတ်တော်၏ ပထမဆုံးအမျိုးသမီးဥက္ကဋ္ဌ (၂၀၀၂-၂၀၀၃) အဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးများအတွက်အရေးဆိုလှုပ်ရှား သူအနေဖြင့် ကွာရှင်းပြတ်စဲမှု၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း၊ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုစသည့်ကိစ္စရပ်များ အတွက် ဥပဒေများတင်သွင်းခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာတွင် အထက်လွှတ်တော်သို့ကိုက် ဘိုဒေသကိုယ်စားပြုကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ သုတေသီအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး ကျား၊မလူမှုရေးရာနှင့် ဆက်နွယ်သည့်ကိစ္စရပ်များတွင် စီမံကိန်းများစွာ၌ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ယက်ကလင်း ပိတန်ဂီ

ဘရာဇီးနိုင်ငံသူ ပညာရှင်၊ မူဝါဒချမှတ်သူနှင့် ကျား၊မရေးရာတက်ကြွလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးတွင်နာမည် အကျော်ကြားဆုံး ဣတ္ထိယဝါဒီတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် စစ်အာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်သူဖြစ်ပြီး တိုင်းပြည်၏ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက် ရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးအတွက် လည်း ရုန်းကန်ကြိုးစားခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ပြန်ရပြီးနောက်ပိုင်း အခြေခံဥပဒေသစ်တွင် အမျိုးသမီးတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုအရေးကိစ္စများပါဝင်စေရေးအတွက် လုပ် ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံလုံးချီကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ ထိုရာထူး သည်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ရာထူးဖြစ်ပြီး ၁၉၈၆ မှ ၁၉၈၉ အထိတာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်ကာလတွင် အမျိုးသမီးများ၏ဘဝအခြေအနေတိုးတက်လာစေရေးမူဝါဒ များကိုရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ (နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ လေ့လာမှု၊ သတင်းနှင့်လှုပ်ရှားမှု) CEPIA အဖွဲ့၏ ပူးတွဲအမှုဆောင်ညွှန်မှူးဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင်တည် ထောင်ခဲ့ပြီး ကျန်းမာရေး၊ လိင်နှင့်မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေး၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် တရားမျှတမှု

ရရှိရေး၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုတို့ကို ကျား၊မလူမှုရေးရာမျက်နှာစာမှ အာရုံစိုက် လုပ်ကိုင်သည့် အန်ဂျီအိုဖြစ်သည်။

ဖိုဖိ ဆီကာတာ

ဂါနာနိုင်ငံသူပညာရှင်၊ ကျား၊မလူမှုရေးရာ အရေးဆိုလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် များမှစပြီး ဂါနာအမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်သည်။ ဂါနာနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးအခွင့် အရေးကွန်ရက်ကို တည်ထောင်သည့် အဖွဲ့ဝင်များထဲတွင်ပါသည်။ ယင်းကွန်ရက်၏ညီလာခံ ဖြစ်မြောက်ရေးစီစဉ်သူလုပ်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ ကွန်ရက်၏ဦးဆောင်ကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ် သည်။ စာရင်းအင်း၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးသုတေသနသိပ္ပံတွင် ဝတ္တဝါပါမောက္ခဖြစ်သည်။ ဂါနာတက္ကသိုလ်၏ ကျား၊မလူမှုရေးရာလေ့လာမှုနှင့် အရေးဆိုလှုပ်ရှားမှုဌာန ညွှန်မှူးဟောင်းဖြစ် သည်။ ကျား၊မလူမှုရေးရာနှင့်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ ကျား၊မလူမှုရေးရာနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒ များ၊ကျင့်စဉ်များ၊ ကျေးလက်နှင့်မြို့ပြအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုစနစ်များ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် နိုင်ငံရေးစသည်တို့သည် သူမသုတေသနပြုရန်စိတ်ပါဝင်စားသည့် ဘာသာရပ်များဖြစ်သည်။

တီရီဆာ ဘားလ်ဒက်စ်

ချီလီလူမှုရေးပေဒပညာရှင်၊ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူနှင့် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးအတွက် အရေးဆိုလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ပီနိုချေး အစိုးရက သူ့ကိုထောင်ချခဲ့သည်။ ထောင်မှလွတ်သည့်အခါ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် Women for Life အဖွဲ့ကိုပူးတွဲတည်ထောင်သည်။ ယင်း အဖွဲ့သည် အာဏာရှင်စနစ်ကိုဆန့်ကျင်သည့် ဆန္ဒပြပွဲများစီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ လက်တင် အမေရိက လူမှုရေးသိပ္ပံပညာဌာနတွင် သုတေသီနှင့်ပါမောက္ခအဖြစ် ၂၅ နှစ်တာတာဝန် ထမ်း ဆောင်သည်။ ထိုဌာနတွင် Gender Studies Area ကိုတည်ထောင်သူနှင့်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သူ ဖြစ်သည်။ ချီလီနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်လေ့လာရေးဗဟိုဌာန၏ ဒါရိုက်တာဘုတ် အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်သော သုတေသနနှင့်အရေးဆိုလှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ဖြစ်သည့် ကျား၊မရေးရာတန်းတူညီမျှမှု လေ့လာရေးအဖွဲ့ (Gender Equality Observatory) တွင် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်သူအဖြစ် လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေသည်။